

Heli Musakka

**SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN  
NÄKEMYKSIÄ TYÖPARITYÖSTÄ  
PSYKOLOGIN KANSSA KASVATUS- JA  
PERHENEUVONNASSA**

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta  
Pro gradu -tutkielma  
Lokakuu 2022

# TIIVISTELMÄ

Heli Musakka: Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä työparityöstä psykologin kanssa kasvatus- ja perheneuvonnassa  
Pro gradu -tutkielma  
Tampereen yliopisto  
Sosiaalityö  
Lokakuu 2022

---

Tutkielman aiheena on sosiaalityöntekijöiden ja psykologien työparityö kasvatus- ja perheneuvonnassa sosiaalityöntekijän näkökulmasta tarkasteltuna. Tutkimus on kvalitatiivinen ja se mukaillee fenomenologis-hermeneuttista tutkimusperinnettä. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu kasvatus- ja perheneuvonnan, sosiaalityöntekijän ammatillisen roolin, moniammatillisuuden sekä työpari- ja tiimityön aiemmasta tutkimuksesta ja teoriasta. Tutkimuksen aineisto on kerätty haastatteleamalla yhdeksää kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityöntekijää. Teemahaastattelut on analysoitu aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyttäen.

Sosiaalityöntekijöiden haastatteluista välittyi kuva siitä, millaiseksi sosiaalityöntekijän ammatillinen rooli määrittynyt osana psykologin kanssa tehtävää työparityötä. Sosiaalityöntekijän ammatillinen rooli kuvautui kolmen eri roolin kautta; perheen kokonaistilanteen kartoittaja, lain- ja palveluverkoston asiantuntija sekä vuorovaikutusosaaja. Haastatteluista sosiaalityöntekijöistä monilla oli sosiaalityöntekijän tutkinnon lisäksi jokin lisäkoulutus kuten psykoterapiakoulutus. Sosiaalityöntekijät näkivät tämän kasvatus- ja perheneuvontatyössä hyödyllisenä ja miltei välttämättömänä työn laaja-alaisen vaatimusten vuoksi. Sosiaalityöntekijät hyötyivät työparityöstä sen tukiessa työhyvinvointia esimerkiksi mahdollistamalla asiakastilanteiden jakamisen toisen työntekijän kanssa. Työparityö mahdollisti lisäksi vuorovaikutteisen oppimisen työparin välillä. Sosiaalityöntekijät kokivat työparityön parantavan palvelun laatua ja tehokkuutta, mikä nähtiin asiakkaan edun kannalta merkittävänä. Lisäksi moniammatillinen työpari toi asiakkaan käyttöön laajemman osaamisen ja useampia näkökulmia. Työparityön tekemistä haastoi perheneuvolatyössä resurssihaasteet. Haastatteluista sosiaalityöntekijöistä noin puolet teki enemmän töitä työparin kanssa ja puolet enemmän yksin, johtuen asiakaspaineesta. Tämä asettaa valtakunnan tasolla perheneuvolapalvelut eriarvoiseen asemaan. Muita haasteita työparityöhön liittyen olivat persoona- sekä valtakysymykset. Henkilökemiat työparin välillä eivät aina kohdanneet, mikä haastoi työparityön tekemistä. Valtakysymyksiin liittyen osa sosiaalityöntekijöistä koki hierarkiaeroja ammattiryhmien välillä.

Tutkimuksen perusteella työparityön hyödyt näyttäytyivät moninaisina suhteessa työparityön haittoihin. Näkisin, että suunniteltaessa kasvatus- ja perheneuvontatyön organisointia on tärkeä tarkastella työparityön hyötyjä suhteessa yksin tehtävään työhön. Tutkimustulosten valossa työparityöstä tinkiminen vähäisten resurssien vuoksi on sekä työntekijän, asiakkaan että koko organisaation kannalta haitallista. Moniammatillinen työparityö on kasvatus- ja perheneuvonnan yksi tärkeimmistä palvelumuodoista ja siitä on tärkeää pitää kiinni perheiden haasteiden muuttuessa koko ajan monimutkaisemmiksi, jolloin yhden työntekijän asiantuntijuudella niihin vastaaminen on vaikeaa, ellei jopa mahdotonta.

Avainsanat: Kasvatus- ja perheneuvonta, työparityö, sosiaalityöntekijä, psykologi, moniammatillisuus.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check –ohjelmalla.

# ABSTRACT

Heli Musakka: Social worker' views of partnership work between social workers and psychologist in family counseling services

Master's thesis

Tampere University

Social Work

October 2022

---

The topic of the thesis is the partnership work between social workers and psychologists in family counseling services from the perspective of the social workers. The research is qualitative and follows the phenomenological-hermeneutic research tradition. The theoretical reference framework of the study is built on previous research and theory of family counseling services, the professional role of social workers, multi-professionalism, and partnership and team work. The research material has been collected by interviewing nine social workers who are working in family counseling services. Thematic interviews have been analyzed using material-based content analysis.

The interviews with the social workers conveyed a picture of what the social worker's professional role is defined as part of the partnership work with the psychologist. The professional role of a social worker was described through three different roles; surveyor of the family's overall situation, expert in the law and service network, and an expert in interaction. Many of the interviewed social workers had some additional training, such as psychotherapy training, in addition to the social worker degree. Social workers saw this useful and almost necessary due to the wide-ranging requirements of the work in family counseling services. Social workers benefited from partnership work as it supported well-being at work. For example, the partnership work abled the possibility to share client situations with another employee. The partnership work also enabled interactive learning between the pair. The social workers felt that the partnership work improved the quality and efficiency of the service, which was seen as significant from the point of view of the client's interest. In addition, the multi-professional partnership work provided the customer with a wider range of expertise and more perspectives. Partnership work was challenged by the lack of resources in family counseling services. By the cause of scarce resources about half of the interviewed social workers worked more with a partner and half of the social workers worked more alone. This puts family counseling services in an unequal position at the national level. Other challenges related to partnership work were caused by issues with personality and hierarchy. The personal chemistry between the working couple did not always meet, which challenged partnership work. In relation to hierarchy issues, some social workers experienced hierarchy differences between professional groups.

Based on this research, the benefits of partnership work appeared to be more diverse comparing to the disadvantages of partnership work. In my opinion, when planning the organization of family counseling services, it is important to view the benefits of partnership work in relative to working alone. In the light of this research, compromising on partnership work due to limited resources is harmful for the employees, clients and the entire organization. Multi-professional partnership work is one of the most important forms of family counseling services. As the challenges of families become more and more complex it is important to retain partnership work in family consuelling services. Responding to those complex challenges is difficult, if not jet impossible, with only one professional view.

Keywords: family counseling services, partnership work, social worker, psychologist, multi-professionalism

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin Originality Check service.

# Sisällys

|   |    |
|---|----|
| 1 JOHDANTO.....   | 1  |
| 2 KASVATUS- JA PERHENEUVONTA .....  | 4  |
| 2.2 Kasvatus- ja perheneuvonnan historia ja nykytilanne .....                 | 5  |
| 2.3 Sosiaalityöntekijän asiantuntijuus kasvatus- ja perheneuvonnassa .....    | 9  |
| 3 MONIAMMATILLISUUS SEKÄ TYÖPARI- JA TIIMITYÖ.....                            | 16 |
| 3.1 Moniammatillisuuden määritelmä.....                                       | 16 |
| 3.2 Työpari- ja tiimityö sekä niiden vaikuttavuus .....                       | 18 |
| 3.3 Sosiaalityöntekijä osana moniammatillista tiimiä ja työparia .....        | 22 |
| 4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS .....  | 28 |
| 4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset .....                               | 28 |
| 4.2 Laadullinen tutkimus ja fenomenologis-hermeneuttinen lähestymistapa ..... | 29 |
| 4.3 Teemahaastattelu.....   | 32 |
| 4.4 Aineistonhankinta.....  | 33 |
| 4.5 Aineiston analysointi.....  | 34 |
| 4.6 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....                                | 37 |
| 5 SOSIAALITYÖNTEKIJÄN AMMATILLINEN ROOLI TYÖPARITYÖSSÄ .....                  | 39 |
| 5.1 Perheen kokonaistilanteen kartoittaja.....                                | 39 |
| 5.2 Lainsäädännön ja palveluverkoston asiantuntija.....                       | 41 |
| 5.3 Vuorovaikutusosaaja .....   | 42 |
| 6 TYÖPARITYÖN HYÖDYT .....  | 45 |
| 6.1 Työhyvinvointi .....  | 45 |
| 6.2 Ammatillinen kehitys .....  | 48 |
| 6.3 Moniammatillinen näkökulma.....   | 51 |
| 6.4 Asiakkaan etu .....   | 52 |
| 7 TYÖPARITYÖN HAASTEET .....  | 55 |
| 7.1 Resurssipula .....  | 55 |
| 7.2 Persoonatekijät .....   | 56 |
| 7.3 Valtakysymykset.....  | 58 |
| 8 JOHTOPÄÄTÖKSET.....   | 61 |
| LÄHTEET .....   | 73 |
| Liite 1 .....   | 79 |
| Liite 2 .....   | 82 |
| Liite 3 .....   | 83 |

## KUVIOT JA TAULUKOT

Kuvio 1 Sosiaalityöntekijän koulutukseen pohjautuvat osaamisalueet (s. 13)

Kuvio 2 Tiimityön tulokset (s. 20)

Taulukko 1 Esimerkki Työparityön hyödyt -pääluokan muodostumisesta (s. 36)

# 1 JOHDANTO

Kasvatus- ja perheneuvonta on sosiaalihuoltolain määrittämää sosiaalipalvelua, jonka toteutus tapahtuu sosiaalihuollon ja terveydenhuollon rajapinnassa. Lakimääritelmän mukaisesti kasvatus- ja perheneuvontaa toteutetaan monialaisesti sosiaalityön, psykologian ja lääketieteen sekä tarpeen mukaan myös muiden asiantuntijoiden kanssa (SHL 2014/1301, 26§). Kasvatus- ja perheneuvontatyön historia ulottuu Suomessa miltei sadan vuoden päähän. Alusta asti kasvatusneuvoloita on yhdistänyt moniammatillisuus, joka on rakentunut sosiaalityöntekijän, psykologin ja lääkärin suorittaman tiimityön varaan. Moniammatillisuuden taustana on ollut oivallus siitä, että lasten ja perheiden ongelmat voidaan ymmärtää parhaalla mahdollisella tavalla useamman profession näkökulman avulla. (Malinen 2012, 11.)

Sotkanetin tilastoraportin mukaan kasvatus- ja perheneuvoloiden henkilöstöstä suurin osa on kokoaikaisia psykologeja ja sosiaalityöntekijöitä (THL tilastoraportti 2012, 1). Kasvatus- ja perheneuvonnassa työskentelevät sosiaalityöntekijät ovat sosiaalihuollon erityisasiantuntijoita, joiden työnkuva rakentuu mahdollisten palvelutarpeiden arvioinnin ja päätöksenteon lisäksi perhe- ja paritutkimusten tekemisestä ja vanhemmuudentuesta. Psykologien työnkuvaan kuuluu erityisesti lasten ja nuorten psykososiaalisen kehityksen asiantuntijuus, he vastaavat lasten psykologisten tutkimusten tekemisestä sekä muutenkin lapsen tilanteen arvioimisesta. (Kalmari ym. 2020 33–34.) Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (Bildjuschkin 2018, 13–14) määrittää perheneuvolan sosiaalityöntekijän ammatillisen osaamisen keskiöön tietämyksen sosiaalisten suhteiden ja ympäröivän yhteiskunnan vaikutuksista perheen vuorovaikutussuhteisiin. Sosiaalityöntekijän ydinosaamiseksi kuvataan vahva palveluverkoston ja toimintaympäristön tuntemus. Työskentely kasvatus- ja perheneuvonnassa edellyttää ammatillisen peruskoulutuksen lisäksi koulutusta muun muassa arvioinnista ja hoito- sekä terapiamenetelmistä.

Tarkastelen tässä tutkielmassa kasvatus- ja perheneuvonnassa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden roolia työparityössä psykologin kanssa. Sosiaalityöntekijän ja psykologin työparityötä koskevaa tutkimusta ei nähdäkseni ole Suomessa tehty ja ylipäänsä kasvatus- ja perheneuvontaan liittyviä tutkimuksia on verrattain vähän, pro gradu tutkielmia lukuun ottamatta. Tutkimukseni tavoitteena on tuoda lisätietoa työparityöstä sosiaalityöntekijän näkökulmasta tarkasteltuna. Sosiaalityön profession kannalta on tärkeää tuoda näkyväksi

sosiaalityöntekijän asiantuntijarooli työparityössä. Aiemmasta tutkimuksesta on noussut esiin, että perheneuvoloissa toteutettavaan moniammatilliseen työhön liittyy monia eri kysymyksiä, kuten se, kenen tiedolla on eniten merkitystä. On nähty, että perheneuvolan hallinnollisella sijoittumisella voi olla vaikutusta siihen, kenen tietoa painotetaan. Sosiaalityöntekijät ovat esittäneet myös huolta oman ammatillisen aseman heikkoudesta suhteessa psykologien asemaan perheneuvolatyössä. (Alho 2017a, 177; 207.) Toisaalta on havaittu, että vaikka kasvatus- ja perheneuvonnassa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden ja psykologien tehtävänkuvat ja koulutukset eroavat toisistaan, tuo tehtävänkuviiin erityisesti hoidollisessa työssä päällekkäisyyttä erilaiset jatko-, täydennys- ja menetelmäkoulutukset (Kalmari ym. 2020, 33).

Lisäksi tutkielmassa tuodaan esiin sosiaalityöntekijöiden kokemia hyötyjä työparityöhön liittyen sekä sitä, mikä haastaa työparityön tekemistä kasvatus- ja perheneuvonnan arjessa. Monessa kasvatus- ja perheneuvonnan yksikössä on resurssivajeen ja jonopaineiden vuoksi jouduttu tinkimään asiakastarpeiden vastaisesti työparityöstä (Kalmari ym. 2020, 33). Tämä sama ongelma on noussut esiin miltei 20 vuotta sitten Sirpa Taskisen ja kumppaneiden (2003, 10) tekemässä Stakesin tilastotiedotteessa, jolloin kiire ja asiakaspaine ovat olleet syynä parityöskentelyn vähentymiseen ja yksintyöskentelyn lisääntymiseen kasvatus- ja perheneuvoloissa.

Tutkimusta varten olen haastatellut yhdeksää kasvatus- ja perheneuvonnassa työskentelevää sosiaalityöntekijää kevään ja kesän 2022 aikana. Näiden haastatteluiden pohjalta olen etsinyt vastuksia tutkimuskysymyksiini. Kiinnostuin aiheesta työskennellessäni sosiaalityöntekijänä kasvatus- ja perheneuvonnan yksikössä. Koin työparityön psykologin kanssa hyvin opettavaisena ja asiakkaan tilannetta merkittävästi eteenpäin vievänä. Tästä syystä halusin tutustua aiheeseen enemmän ja tarkastella työparityön liittyviä kysymyksiä tarkemmin. Toiveeni on, että tutkielmani tekisi osaltaan näkyväksi työparityön tärkeyttä ja tätä kautta auttaisi turvaamaan moniammatillisen työparityön tekemistä kasvatus- ja perheneuvonnassa jatkossakin.

Tutkielmani on jaettu kahdeksaan eri päälukuun. Kahdessa ensimmäisessä luvussa kuvaan kasvatus- ja perheneuvontaa yleisesti, sen historiaa ja sosiaalityöntekijän asiantuntijuutta kasvatus- ja perheneuvonnassa. Lisäksi tarkastelen moniammatillisuutta sekä työpari- ja tiimityön vaikuttavuutta ja käsittelen sosiaalityöntekijän työtä osana työparia tai tiimiä. Luvussa neljä esitän tutkimuksen toteutuksen vaiheet. Luvut viidestä seitsemään käsittelevät

tutkimustuloksia. Päätän tutkielmani johtopäätöksiin. Käytän työssäni sekä kasvatus- ja perheneuvonta että perheneuvola nimeä sujuvoittaakseni lukemista.



## 2 KASVATUS- JA PERHENEUVONTA

Kasvatus- ja perheneuvonta on sosiaalihuoltolain määrittämää sosiaalipalvelua, joka sijoittuu sosiaalihuollon ja terveydenhuollon rajapintaan. Lakimääritelmän mukaisesti kasvatus- ja perheneuvontaa toteutetaan monialaisesti sosiaalityön, psykologian ja lääketieteen sekä tarpeen mukaan myös muiden asiantuntijoiden kanssa. Työskentelyyn sisältyy lasten kasvuun ja kehitykseen, perhe-elämään, ihmissuhteisiin ja sosiaalisiin taitoihin liittyvää arviointia, ohjausta, asiantuntijaneuvontaa ja muuta tukea. (SHL 2014/1301, 26§.) Sosiaalihuoltolain mukaan kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkailta on oikeus saada omatyöntekijä sekä palvelutarpeen arvio, jossa kartoitetaan myös muiden kuin perheneuvolapalveluiden tarve (Hämeen-Anttila 2017, 221). Perheneuvolapalveluiden avulla pyritään tukemaan perheitä, joiden lapset ovat alle 18-vuotiaita tai lasta vasta odotetaan. Työskentely perheiden kanssa perustuu vapaaehtoisuuteen, avoimuuteen ja luottamuksellisuuteen. Kasvatus- ja perheneuvonta on matalan kynnyksen kohdennettu palvelu, johon asiakas tulee joko omaaloitteisesti tai yhteistyötahon ohjaamana. Lapsen asiakkuus perheneuvolassa edellyttää huoltajan suostumuksen sekä pääsääntöisesti vanhemman tai vanhempien sitoutumisen työskentelyyn. Kasvatus- ja perheneuvonnan työtapana on ratkaisukeskeinen ja pyrkii aikaansaamaan muutoksen. Työskentelyn tavoitteena on tukea lapsen kehitystä vahvistamalla vanhemmuutta ja perhesuhteita. (Bildjuschkin 2018, 8–9; 17.)

Perheneuvolatyön orientaatio on lapsilähtöinen ja työ tapahtuu käytännön tasolla perhekeskeisesti. Työn onnistuminen edellyttää asiakkaiden osallisuutta ja luottamusta (Alho 2017a, 8). Kasvatus- ja perheneuvonnan avun piiriin voi hakeutua, jos on huolta lapsen kehityksestä, käyttäytymisestä tai tunne-elämästä tai lapsella on pulmia päivähoitossa, koulussa tai sosiaalisissa suhteissa. Perheneuvoloissa apua annetaan lisäksi vanhemmuuteen liittyvissä haasteissa sekä muutoin vaikeissa elämäntilanteissa. Lisäksi tukea voi hakea erotilanteissa, esimerkiksi erosta selviytymiseen tai eroa pohtiessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö STM, 2022.) Sotkanet-tilaston mukaan vuonna 2020 kasvatus- ja perheneuvoloissa on ollut asiakkaita yhteensä 73 935 (Sotkanet-tilastot, 2020). Edellinen tilastoraportti kasvatus- ja perheneuvonnan toiminnasta on tehty vuonna 2012. Raportin perusteella kasvatus- ja perheneuvonta on organisoitu pääosin sosiaalihuollon palveluiden yhteyteen (31 % vastanneista kunnista). Osassa kunnista palvelut toimivat joko omana kokonaisuutena, osana terveydenhuoltoa tai ostopalveluina yksityisiltä palveluntuottajilta.

Perheneuvoloiden asiakkaista miltei puolet oli 7-15-vuotiaita lapsia ja pääsyy asiakkuuteen hakeutumisessa oli lasten ongelmat. Tilastoraportin mukaan kasvatus- ja perheneuvoloiden henkilöstöstä yli puolet oli kokoaikaisia psykologeja ja sosiaalityöntekijöitä. Vuoden 2019 kasvatus- ja perheneuvonnan tilastoraportti jätettiin julkaisematta, koska tarvittavia tietoja ei saatu kaikkien kuntien tietojärjestelmistä. (THL tilastoraportti 2012, 1.) Seuraava raportti on odotettavissa sosiaalihuollon rekisteriuudistuksen jälkeen. (Kuoppala & Säkkinen 2020, 31).

Kasvatus- ja perheneuvontaa on pyritty kehittämään ja yhdenmukaistamaan valtakunnallisesti. THL teki vuonna 2018 työpäpaperin, jossa kuvattiin kasvatus- ja perheneuvonnan tehtäviä ja työmuotoja. Työpäpaperissa tuotiin esiin kentältä noussut tarve päivittää ja yhdenmukaistaa kasvatus- ja perheneuvoloissa tehtävää työtä. Tämä nähtiin erityisen välttämättömänä alaa koskevien uudistusten vuoksi (soteuudistus ja LAPE-muutosohjelma). (Bildjuschkin 2018, 17–18.) Tätä kehittämistyötä on jatkettu ja keväällä 2022 ilmestyi kehittämisprosessin loppuraportti. Kehittämisprosessin tavoitteeksi oli asetettu kasvatus- ja perheneuvontapalveluiden asemoiminen lapsi- ja perhepalveluiden kokonaisuuteen sekä perustehtävän kirkastaminen sosiaalihuoltolain mukaisena sosiaalipalveluna. Lisäksi kehittämisprosessissa tarkennettiin kasvatus- ja perheneuvonnan asiakastyön ydinsisältöjä, palveluprosesseja, tiedonhallintaa sekä henkilöstöön liittyviä kysymyksiä. Kehittämisprosessissa pyrittiin myös paikantamaan kasvatus- ja perheneuvonnan keskeisiä sisällöllisiä ja menetelmällisiä kehittämishaasteita. Kehittämisprosessin tavoitteiden saavuttaminen vaatii säännönmukaisen kansallisen tason ohjauksen rakentamista kasvatus- ja perheneuvontapalveluiden tueksi. (Kalmari 2020a, 2.)

## 2.2 Kasvatus- ja perheneuvonnan historia ja nykytilanne

Kasvatusneuvolatyön ensimmäinen kokeilumuotoinen toimipiste Vaikeiden lasten tutkimuksen ja kasvatuksen neuvonta-asema perustettiin Helsinkiin syksyllä 1925 Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliiton toteuttamana. Neuvonta-aseman ensimmäinen työntekijä oli Helvi Haahti (myöhemmin Booth), joka oli suorittanut psychiatric social worker -kurssin Yhdysvalloissa. Toimintakokeilun jälkeen Mannerheimin lastensuojeluliitto, Sielunterveysseura ja Suomen Kriminalistiyhdistys asettivat yhteisen toimikunnan, joka työnsä tuloksena jätti eduskunnalle vuonna 1937 toivomusaloitteen sisältäen suunnitelman eri paikkakunnille tehtävästä neuvonta-asemien verkostosta. Tämän jälkeen kasvatusneuvoloita perustettiin eri puolille Suomea yksityisten toimijoiden ja kuntien aloitteesta. (Linna 1988, 55–56; Malinen 2012, 11; Taskinen

ym. 2003, 10.) Kasvatusneuvoloita on alusta asti yhdistänyt moniammatillisuus, joka on rakentunut lääkärin, sosiaalityöntekijän ja psykologin suorittaman tiimityön varaan. Moniammatillisuus liittyi oivallukseen siitä, että lasten ja perheiden ongelmien ymmärtämiseen tarvitaan useampi professionaalinen näkökulma. Lasta tutkiessa on pyritty tunnistamaan kehityksellisten, rakenteellisten ja toiminnallisten sekä ympäristötekijöiden monimutkainen vuorovaikutus. (Malinen 2012, 11.) Suomi on ollut ensimmäinen Pohjoismaa, joka aloitti kasvatusneuvolan työmuotoihin pyrkivän toimintayksikön (Linna 1988, 56).

Kasvatus- ja perheneuvonta on muuttunut monin tavoin eri vuosikymmeninä. Sirpa Taskinen kumppaneineen (2003, 12) on jaotellut sen historian eri vaiheita seuraavasti; pioneerityön vaihe -1950, kouluongelmien vaihe 1950-1960, kliinisen työn vaihe 1960-1970, ulospäin suuntautumisen vaihe 1970-1980, perhekeskeisen työn vaihe 1980-1990 sekä verkostoitumisen vaihe 1990 –luvulta eteenpäin. Alkuvaiheissa 1920-1950-luvuilla kasvatus- ja perheneuvontatyöhön kuului olennaisena osana yhteistyö koulujen kanssa ja koulukypsyystutkimusten tekeminen. (Mt. 12) Pioneerivaiheen työskentely pohjasi ajan hengen mukaisesti vahvasti sosiaalipedagogiseen otteeseen. Kasvatusneuvoloitten asiakkaita pyrittiin kasvattamaan hyödyllisiä kansalaisia tehden yhteistyötä eri viranomaisten kanssa. Kasvatusneuvolatyö oli kuitenkin uutta ja se haki paikkaansa osana yhteiskunnan muita palveluita. 1950-luvulla kasvatus- ja perheneuvolatoiminta alkoi virallistua kuntien saatua valtionavustusta toiminnan järjestämiseen. 1960- ja 70-luvuilla kasvatusneuvolatyö oli hyvin yksilökeskeistä ja kliinistä. Tiimityötä kehiteltiin, mutta työnjako oli selkeä ja lääkärijohtoinen. Diagnosointia pidettiin tärkeänä ja psykoanalyttinen näkemys vallitsi yksilöterapien taustalla. (Linna 1988, 67–68; 81–82.)

Vuonna 1972 tuli voimaan kasvatusneuvontalaki ja -asetus (568/71), jonka myötä kasvatusneuvolatoiminta laajeni nopeasti. Laissa määriteltiin sosiaalityöntekijöiden ja psykologien pakollinen lukuvuoden mittainen erikoistumiskoulutus. Kasvatusneuvoloissa lääkärin asema ei enää korostunut vaan siirryttiin lääkärijohtoisesta työskentelystä psykologijohtoisuuteen. Lääkäristä tuli sosiaalityöntekijöiden ja psykologien konsultti. Sosiaalityöntekijät ja psykologit lähestyivät toisiaan ammatillisesti. Samalla työn kohde laajeni yksilöistä koko perheeseen ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa nähtiin olennaisena osana työtä. Lisäksi kasvatusneuvoloissa lisättiin työnohjaus- ja konsultaatiotoimintaa. (Linna 1988, 83–86.) Kaikille kasvatusneuvoloille tuli yhteinen johto, sosiaalihalitus, jonka suosituksesta

vahvistettiin ennaltaehkäisevää työtä. Sosiaalihuollon toiminta edesauttoi kasvatusta ja perheneuvonnan kehittymistä ja yhdenmukaistumista. (Kalmari 2020a, 3.)

Kasvatusneuvolalaki lakkautettiin vuonna 1984, jolloin kasvatusneuvolat liitettiin sosiaalihuoltolaissa (710/82) hallinnollisesti osaksi sosiaalitoimea. Samalla kasvatus- ja perheneuvonta säädettiin sosiaalipalveluksi, joka palvelee sekä aikuisia että lapsia ja jonka järjestämisvastuu on kunnilla. (Linna 1988, 87–88; Taskinen ym. 2003, 11.) Palvelut monipuolistuivat ja perhekeskeinen näkemys korostui. Tämä heijastui 80-luvun lopulla myös kasvatusneuvoloiden julkisuuskuvaan, ja kasvatusneuvolat muuttivat nimensä joko kasvatus- ja perheneuvolaksi tai perheneuvolaksi. (Antikainen 1992, 1.) Pirkko Linna on kuvannut vuonna 1988 kasvatus- ja perheneuvonnan työntekijöiden lähentyneen toisiaan ammatillisesti siten, että on ollut haastavaa erottaa jokaisen ammattiryhmän ominta työtä. Linnan näkemyksen mukaan sosiaalityöntekijät heräsivät tuolloin pohtimaan omaa aluettaan kasvatus- ja perheneuvolatyössä. Samalla yhteiskuntatieteiden asema voimistui kasvatus- ja perheneuvontatyön taustatieteinä. Kasvatusneuvolatoiminnan alkuvaiheessa työntekijöiden koulutus oli psykiatrisyhteiskunnallinen. Yhteiskuntatieteellinen ajattelu jäi alun jälkeen kuitenkin taustalle ja työ psykologisoitui. Tämä on voinut osaltaan liittyä yhteiskunnallisiin tarpeisiin sekä siihen, että psykologeja on koulutettu pidempään kuin sosiaalityöntekijöitä. Ensimmäisten sosiaalityöntekijöiden valmistuttua he työllistyivät pääosin sosiaalitoimistoihin, eikä työntekijöitä ollut saatavilla kasvatusneuvoloihin. Tästä syystä psykologia kehittyi kasvatusneuvolatyössä voimakkaasti ja sai luonnollisesti roolin perinteisen lääketieteen ja psykiatrian rinnalla. (Mt. 96–97.)

Laman aikana 1990-luvulla perheneuvoloista lakkautettiin yhdeksän prosenttia kaikista sosiaalityöntekijän, psykologin ja lääkärin viroista, vaikka samaan aikaan asiakasmäärät ja käyntikerrat lisääntyivät lähes puolella. Tästä seurasi pitkiä jonotusaikoja palvelun piiriin. Melko pian kunnat joutuivat perustamaan uusia virkoja ja vuonna 2002 niitä oli enemmän (693 virkaa) kuin 1990-luvun alussa (637 virkaa). (Nevalainen 2010, 149.) Kasvatus- ja perheneuvonnan erikoistumiskoulutus jatkui vuoteen 2010 asti. Koulutusta koordinoi sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes). Muutoin kasvatus- ja perheneuvonnan kansallisen ohjauksen ja kehittämisen koordinointi ohentui merkittävästi vuonna 1984 voimaantulleen sosiaalihuoltolain myötä. 2000-luvulla kasvatus- ja perheneuvonnan kansallinen ohjaus on ollut vähäistä. (Kalmari 2020a, 3.)

Viimeisen vuosikymmenen aikana kasvatus- ja perheneuvonta on muuttunut valtakunnallisesti hyvin kirjavaksi. Monilla paikkakunnilla perheneuvoloiden palveluita on virheellisesti kohdistettu perusterveydenhuoltoon kuuluviin lasten mielenterveyspalveluihin eli lasten ja mielenterveyshäiriöiden tutkimukseen ja hoitoon. Tämän takia sosiaalihuoltolain määrittelemä kasvatus- ja perheneuvonta on jäänyt monien perheneuvoloiden palveluissa toissijaiseksi. Tämä työn sisällöllinen muutos on tapahtunut monessa kasvatus- ja perheneuvonnan yksikössä ilman, että muutosta on sovittu tai edes tiedostettu. Perheneuvolapalveluiden sisällöllisestä epäselvyydestä kertoo osaltaan se, ettei kasvatus- ja perheneuvonnasta ole kyetty kokoamaan luotettavaa valtakunnallista tilastotietoa vuoden 2012 jälkeen. Lisäksi kasvatus- ja perheneuvonnan epäselvyydet ovat ulottuneet tiedonhallintaan ja tätä kautta johtaneet lakiperusteisuuden ohenemiseen asiakkaiden palveluprosesseissa. (Kalmari 2020a, 3–4.) Vesa Nevalainen (2010, 149–153) on tuonut esiin huolen perheneuvoloiden jonotilanteesta. Psykologin tutkimuksiin on joutunut odottamaan 26 prosentista perheneuvoloita kolme kuukautta tai kauemmin. Hoitoihin on voinut joutua odottamaan jopa puolesta vuodesta vuoteen 31 prosentista perheneuvoloita. Ainoastaan alle 13 prosentissa perheneuvoloista hoitoihin on päässyt alle kuukauden jonotusajalla. Perheneuvola-asiakkaiden ollessa alle 23-vuotiaita heihin sovelletaan hoitotakuusäännöksistä terveydenhuoltolain (1326/2010, 53§) mukaisia hoitotakuaikoja. Niiden mukaan hoidon tarpeen arviointi on aloitettava kolmen viikon kuluessa lähetteen saapumisesta perheneuvolaan. (Hämeen-Anttila 2017, 221.)

THL:n kehittämisorjelmassa (Kalmari 2020b, 40) on tuotu esiin kehittämistarpeita liittyen perheneuvoloiden henkilöstörakenteeseen, resurssointiin, saatavuuteen sekä osaamisen vahvistamiseen. Resursseihin liittyvänä haasteena on nähty se, ettei kasvatus- ja perheneuvoloille ole asetettu ohjaavia mitoituksia asukas- ja henkilöstömäärän suhteen tai mitoitusta asiakkaiden maksimimäärästä työntekijää kohden. Lisäksi kasvatus- ja perheneuvoloiden henkilöstöresurssit ovat eri puolilla Suomea hyvin vaihtelevia. Tyypilliset eroavaisuudet liittyvät esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden saatavuusongelmiin tai siihen, että perheneuvola vastaa muidenkin palveluiden tuottamisesta. Tämä vaikuttaa muun muassa jonotusaikoihin sekä siihen minkälaisia tai minkä kestoisia asiakkuuksia perheneuvoloissa on. Perheneuvolatyön haasteena on, ettei asiakkaiden yhdenvertaisuus palveluissa tai niihin pääsemisessä valtakunnan tasolla toteudu. Tilanne voi osaltaan korjaantua palveluiden järjestymisvastuun siirtyessä soteuudistuksen myötä hyvinvointialueelle vuoden 2023 alussa.

Sirkka Alhon (2017a, 8) väitöstutkimuksen tuloksien mukaan kasvatus- ja perheneuvoloiden työntekijät näkevät itsensä tulevaisuudessa entistä enemmän toimimassa lasten ja perheiden arjen ympäristöissä, kuten kouluissa ja kotona. Väitöstutkimuksesta käy ilmi, että perheneuvoloiden asiantuntijat kantavat huolta resurssien riittämättömyydestä. Kasvatus- ja perheneuvoloiden tulevaisuuden uhkakuvana nähdään asiantuntijuuden pirstaloituminen ja eriytyminen. Asiantuntijoiden pelkona on, että rajapinnoilla toimiva kasvatus- ja perheneuvonnan organisaatio voi uudessa palvelujärjestelmässä joutua asemansa takia hajautuksen kohteeksi. Perheneuvolan kollektiiviselle asiantuntijuudelle hajautuksella on suuri merkitys, sillä silloin perheneuvolatyö lakkaa omalta osaltaan olemasta.

Hallitusohjelmaan on liittynyt viimeisen vuosikymmenen aikana perheneuvoloita koskevaa kehittämistyötä. Kehittämistyö on kuitenkin tarjonnut vain lyhytaikaisia kansallisia kehittämismahdollisuuksia, joiden avulla kasvatus- ja perheneuvoloiden toimintaa ei ole voitu pitkäjänteisesti kehittää. Lasten ja nuorten korjaavien palveluiden tarve on kasvanut. Tähän on nähty lääkkeenä varhaisen tuen palveluiden vahvistaminen, kuten sosiaalihuoltolain mukainen kasvatus- ja perheneuvonta. Varhaisentuenpalveluita kehittämällä on mahdollista vähentää korjaavien palveluiden kysyntää, sillä perheiden saadessa tarvittavaa apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa eivät ongelmat välttämättä kasaudu ja kärjisty. (Kalmari 2020a, 3–4.) Psykologiliiton Annarilla Ahtola (2019) tuo esiin, että kasvatus- ja perheneuvoloille on tärkeää palauttaa niille kuuluva tehtävä ja mahdollistaa työ tarvittavilla resursseilla ja arvostuksella. Tällöin on mahdollista vastata lasten ja nuorten lisääntyneeseen tuen tarpeeseen, ilman että kehitetään kokonaan uudenlainen hoitomuoto tai yksikkö.

### 2.3 Sosiaalityöntekijän asiantuntijuus kasvatus- ja perheneuvonnassa

Sosiaalityöntekijän ammatillistumisen kannalta merkittävä käänne on ollut sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 1980-luvulla osana hyvinvointivaltioprojektia, joka määritteli sosiaalityön ammatiksi, jonka tekeminen vaatii tiettyä koulutusta. Tuolloin määriteltiin myös sosiaalityön virkojen kelpoisuusehdot. (Pohjola 2003, 148.) Sosiaalityön kelpoisuusehdot yhdessä kehittyneen koulutuksen kanssa loivat edellytykset sosiaalityön profession kehittymiselle. Myöhemmin sosiaalityön koulutus on vakiintunut ja laajentunut yliopistolliseksi omaan pääaineeseen perustuvaksi maisterikoulutukseksi. Sen asemaa vahvisti

vuonna 2005 voimaan tullut laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. (Juhila 2006, 43; 48.)

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöstä (817/2015, 7§) määrittelee oikeuden harjoittaa sosiaalityöntekijän ammattia Suomessa suoritetun koulutuksen perusteella seuraavasti:

*Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa sosiaalityöntekijän ammattia laillistettuna ammattihenkilönä henkilölle, joka on suorittanut Suomessa ylemmän korkeakoulututkinnon, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä.*

Sosnet on tehnyt vuonna 2003 sosiaalityön määritelmän sosiaali- ja terveysministerin pyynnöstä. Määritelmän mukaan:

*Sosiaalityöllä tarkoitetaan sosiaalityöntekijän yliopistokoulutuksen saaneen ammattihenkilön toimintaa, joka perustuu tieteellisesti tutkittuun tietoon, ammatillis-tieteelliseen osaamiseen ja sosiaalityön eettisiin periaatteisiin. Sosiaalityöllä vahvistetaan hyvinvointia edistäviä olosuhteita, yhteisöjen toimivuutta sekä yksilöiden toimintakykyisyyttä. Työ on yksilöiden, perheiden, ryhmien ja yhteisöjen sosiaalisten ongelmien tilannearviointiin ja ratkaisuprosesseihin perustuvaa kokonaisvaltaista muutostyötä, joka tukee ihmisten selviytymistä. (Sosnet, 2003.)*

Sosiaalityössä on usein hankala erottaa tutkimusnäkökulmaa käytännön näkökulmasta (Mäntysaari ym. 2009). Kyösti Raunio (2009, 121–129) toteaa sosiaalityön perustana olevan tiedon olevan moninaista ja jännitteistä. Hänen mukaansa tieteellisen tiedon korostaminen on sosiaalityön ammattikunnan tavoite pyrkiessään parantamaan sosiaalityön professionaalista asemaa. Jännitteitä aiheuttaa tutkimuksesta ja käytännöstä saadun tiedon tietynlainen epätasearvo. Käytännön kautta saatuun kokemustietoon viitataan jo nimellisesti epämuodollisena teoriana, toisin kuin tieteellisestä tutkimuksesta saatuun teoriaan. Mikko Mäntysaari (2009) kumppaneineen toteaa, ettei tutkimuksen ja käytännön teorioita voi täysin erottaa toisistaan. Heidän mukaansa käytännön teorioita koskevien tekstien voi nähdä osaltaan sosiaalityön tutkimusta tukevana. Malcolm Payne (2014) jaottelee myös sosiaalityön teorian muodolliseen ja epämuodolliseen teoriaan. Muodollinen teoria koostuu muun muassa tutkimuksen avulla saadusta tiedosta, siitä, jonka sosiaalityöntekijä hankkii koulutuksen avulla. Epämuodollinen teoria on tietoa, jonka työntekijä hankkii kokemuksen avulla. Payne kuvaa sosiaalityön teorian

olevan konstruktio, eli teoria syntyy sosiaalityön erilaisilla areenoilla vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa. (Mt. 4–28.)

Teoreettisen tiedon avulla sosiaalityöntekijä voi ymmärtää yksilöiden, yhteisöjen ja laajemmalti yhteiskunnan suhteisiin liittyviä ilmiöitä, joiden kanssa käytännön työssä toimii. Sosiaalityön tärkeä edellytys on ymmärrys sosiaalisten prosessien luonteesta ja sosiaalisten kokemusten merkityksestä. Voidakseen rakentaa hyvän yhteistyösuhteen asiakkaan kanssa, on sosiaalityöntekijän tärkeää tuntea vuorovaikutustyön keskeisiä lainalaisuuksia. Sosiaalityön ammatillisuus rakentuu lisäksi sosiaalityön filosofisista perusteista kuten arvoista, moraalista ja etiikasta. Sosiaalityön tietopohja muodostuu käyttäytymis- ja yhteiskuntatieteellisestä tiedosta. Monitieteisenä ammattina sosiaalityö hyödyntää myös muilta tieteenaloilta tehtyä tutkimusta, kuten psykologian, sosiaalipsykologian, sosiologian, sosiaalipolitiikan, kasvatustieteen ja antropologian alueilta. (Kananoja, Lähteinen & Marjamäki 2011, 371.) Leena Tikkanen (2019, 309) näkemyksen mukaan sosiaalityön asiantuntijuutta kuvataan monenlaisilla teoreettisilla malleilla ja käsitteillä. Näiden avulla ei kuitenkaan saada tarkkaa käsitystä siitä, mihin sosiaalityön asiantuntijuus keskittyy. Sosiaalityö muodostuu enemminkin hallinnon ja organisaatioiden tarpeista, joiden keskiössä on lakisääteisen sosiaalityön toteuttaminen eri palveluiden vaatimalla tavalla. Sosiaalityön asiantuntijuus on Tikkanen mukaan enemminkin monitahoinen kokonaisuus, jossa asiantuntijuus rakentuu jatkuvassa vuorovaikutuksessa asiakkaan ja sosiaalisen tiedon kanssa.

Kananoja kumppaneineen (2011, 322–325) määrittelee kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityön erityisosaamista vaativaksi erityispalveluksi. Sosiaalihuollon palveluita ei ole porrastettu samalla tavoin palvelutarpeen esiintyvyyden ja hoidon vaativuuden suhteen kuin terveydenhuollossa. Silti osa sosiaalihuollon palveluista on luonteeltaan sellaisia, joissa palveluja on järjestetty vastaavin perustein. Perheneuvoloiden toimintaa voidaan pitää tällaisena, sillä perheneuvolapalvelut on rakennettu keskikokoista kuntaa laajemmalle kuntayhteisön pohjalle, ja kirjan ilmestymisen aikaan perheneuvolatyöhön on ollut vakiintunut erikoistumiskoulutus. Erityisosaamisen kehittyminen vaatii työntekijältä vahvaa ja erikoistunutta osaamista sekä kokemusta kyseisestä työtehtävästä ja tiedollisen pohjan vahvistamista esimerkiksi perheterapian koulutuksella tai aiemmin perheneuvolan erikoistumiskoulutuksella. Teoreettisen tiedon lisäksi työntekijä tarvitsee erityistason osaamisen saavuttaakseen myös käytännön kokemusta kyseisestä tehtävästä. Tätä kautta työntekijän on mahdollista oppia tunnistamaan oman toimintansa seurauksia ja työskentelyn kohteena oleviin ongelma-kohtiin eri tavoin vaikuttavia tekijöitä. Erityistason työntekijöiden



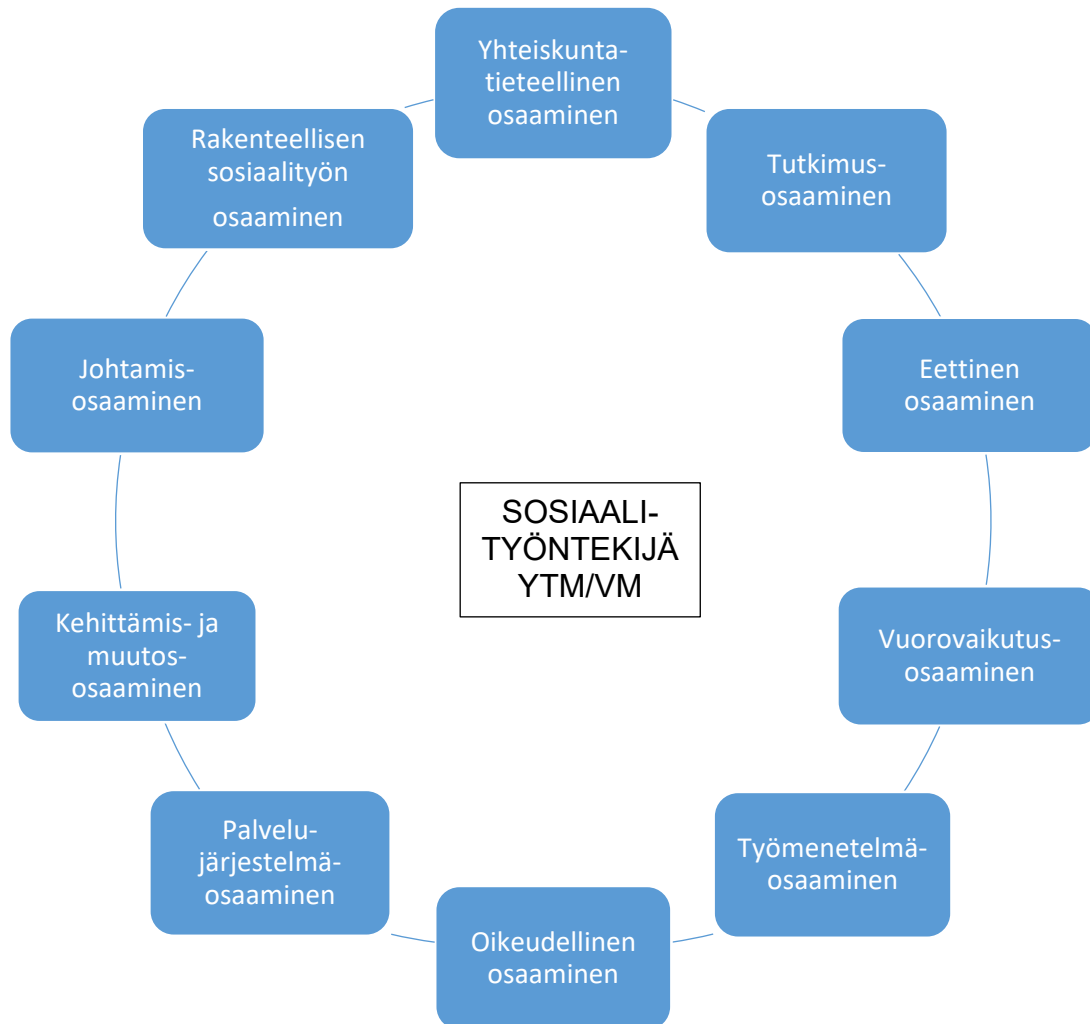
asiantuntijuutta on tärkeää jalkauttaa perustasolle sekä huolehtia työntekijöiden jatkuvasta kouluttautumisesta, jotta tietotaito pysyy yllä.

Kasvatusneuvontalaki määrittäi vuosina 1971-1984 pätevyysvaatimuksena perheneuvolan työntekijöille erikoistumiskoulutuksen. Ella Punnala toteaa kasvatusneuvolalain tehneen perheneuvoloiden moniammatillisesta tiimistä tasa-arvoisemman. Laki määrittäi, että kasvatusneuvolassa tuli olla ainakin yksi sosiaalityöntekijä, psykologi sekä lääkäri. Näistä yhden tuli toimia perheneuvolan johtajana. (Mt. 12.) Sosiaalityöntekijän vastuulla on ollut jo varhaisvuosina vanhempien haastattelu ja psykologin tutkimuksia varten tarpeellisten taustatietojen kerääminen. Psykologien työ on varhaisvuosina keskittynyt psykologisten testien tekemiseen, kuten kouluvalmiustutkimuksiin. (Malinen 2012, 11, 31–36.) Pirkko Linna on pohtinut vuonna 1988 (102–103), onko perheneuvolassa laisinkaan varsinaista sosiaalityötä vai ovatko sosiaalityöntekijät enemminkin ihmisen tietoisuuden kautta vaikuttajia, jolloin he pyrkivät tuomaan asiakkaalle näkyväksi heidän sen hetkisen elämäntilanteen ja aktivoimaan asiakasta haluamaan itse muutosta. Vuonna 1992 (Klemola, 11) perheneuvolan sosiaalityöntekijän roolin keskiöön on nähty kuuluvan perheiden elämäntilanteiden arviointi, pohtien erityisesti sitä, miltä elämäntilanne näyttäytyy suhteessa käsillä oleviin haasteisiin. Olennaista on ollut lisäksi etsiä perheiden omia voimavaroja haastavien tilanteiden ratkaisemiseksi. Lisäksi verkostokeskeinen työskentely on nähty olennaisena perheen tilannetta selvittäessä, sen mahdollistaessa lähiverkoston tuen, jolloin perhe ei välttämättä tarvitse pitkäaikaisesti yhteiskunnallista apua.

Valtakunnallisen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnetin julkaisussa (Lähteinen ym. 2017, 14) sosiaalityöntekijöiden koulutuksen tuottaman asiantuntijuuden kuvataan muodostuvan kymmenestä alla olevan kuvion osa-alueesta.

Kuvio 1. Sosiaalityöntekijän koulutukseen pohjautuvat osaamisalueet (Lähteinen ym. 2017, 14)

YTM yhteiskuntatieteiden maisteri, VM valtiotieteiden maisteri.



Yllä oleva kuvio tuo esiin, että sosiaalityön koulutus tuottaa hyvin laaja-alaista osaamista. Tämä mahdollistaa sosiaalityöntekijöille asiakas- ja asiantuntijatyön tekemisen niin yksilön, perheen, yhteisöjen kuin yhteiskunnankin tasolla. Sosiaalityön asiantuntijuuden perustana on akateemisen tutkimustiedon kehittäminen ja käyttäminen, jonka ansioista sosiaalityöntekijät osaavat tarkastella asioita kriittisesti useammasta eri näkökulmasta. Sosiaalityössä yhdistyy yhteiskunnallinen vaikuttamistyö asiakkaiden edun näkökulmasta sekä työskentely erityistä tukea tarvitsevien ja haastavissa elämäntilanteissa olevien asiakkaiden kanssa. (Mt. 13–14.)

THL:n kehittämisraportin mukaan kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityöntekijän työssä tarvitaan yllä olevan Sosnetin kuvion mukaisesti vahvaa tietämystä palvelujärjestelmästä ja

oikeudellista osaamista, joka mahdollistaa tietämyksen sosiaalihuoltolain mukaisista perhepalveluista ja lainsäädännöstä. Rakenteellinen sosiaalityö näyttäytyy perheneuvolatyössä lähinnä tarkasteltaessa perheiden tilanteita suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan ja sosiaaliseen ympäristöön. Vuorovaikutusosaaminen on perheneuvolatyössä tärkeässä roolissa ja siihen yhdistyy eettinen osaaminen työskenneltäessä ammatillista harkintaa vaativissa asiakastilanteissa. Työmenetelmäosaamisena voi nähdä perheneuvolatyön vaatiman teoreettisen ja metodisen osaamisen perhesysteemeistä, kiintymys- ja tunnesuhteista sekä yhteistyövanhemmuuden teemoista. Lisäksi perheneuvolatyö edellyttää sosiaalityöntekijältä osaamista psykososiaalisesta työstä. (Ks. Kalmari ym. 2020, 34–45; Lähteinen ym. 2017, 14.) Kasvatus- ja perheneuvontatyössä tarvittava terapeuttisten menetelmien osaaminen edellyttää sosiaalityöntekijöiltä terapeuttista koulutusta. (Bildjuschkin 2018, 13–14).

Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työparityötä koskevassa tutkimuksessa sosiaalityöntekijän tehtävät työparityössä olivat suunnitelman laatija, konsultti, päätöksentekijä, kokonaisuuden haltija, verkostotyöntekijä ja asiakkaan tukija. Sosiaalityöntekijä laati suunnitelman työskentelystä joko yksin tai yhdessä sosiaaliohjaajan kanssa. Konsultointiin liittyvä työskentely nähtiin tuen antamisena toisille työntekijöille, esimerkiksi työparina toimivalle sosiaaliohjaajalle. Päätöksentekijän rooliin sisältyi erinäiset paperityöt sisältäen päätöstentekoon ja etuuksien myöntämiseen liittyviä työtehtäviä. Lisäksi sosiaalityöntekijät hallitsivat kokonaisuutta esimerkiksi kantamalla vastuun työskentelystä asettamalla raamit työskentelylle. Sosiaalityöntekijät toimivat myös verkostotyöntekijöinä kutsuessaan verkostoja koolle ja työskennelleessään tavoitteiden mukaisesti eri verkostojen kanssa. Asiakkaan tukijana toimiminen sisälsi henkilökohtaista työskentelyä asiakkaan kanssa, jonka tavoitteena oli asiakkaan oman verkoston löytäminen ja aktivoiminen asiakkaan tueksi. (Rahko 2011, 74–80.)

Alueen tutkijoista Sirpa Taskinen (2013) ja Sirkka Alho (2017b) ovat tuoneet omissa mielipidekirjoituksissaan esiin huolta kasvatus- ja perheneuvoloiden erikoistumiskoulutuksen lopettamisesta. Taskinen kuvaa miten erikoistumiskoulutuksen loputtua kunnat ovat saaneet valita vapaasti korvaavan koulutuksen, joiden löytäminen on ollut haastavaa. Tämä voi Taskisen mukaan vaarantaa sekä perheiden että työntekijöiden oikeusturvaa, koska ei ole varmuutta työntekijän ammatillisesta osaamisesta. Alho (2017b) nostaa lisäksi esiin huolen perheneuvoloiden sosiaalityöntekijöiden työpanoksen siirtämisestä sosiaalihuoltolain mukaisen palvelutarpeen arvioinnin tekoon. Tämä on Alhon mukaan nostanut perheneuvolan

sosiaalityöntekijöissä pelkoa työn muuttumisesta psykososiaalisesta työstä byrokratiatyöksi. Uhkakuvana on nähty, että perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden avulla voidaan pyrkiä paikkaamaan lastensuojelun vaikeaa työntekijätilannetta.

## 3 MONIAMMATILLISUUS SEKÄ TYÖPARI- JA TIIMITYÖ

### 3.1 Moniammatillisuuden määritelmä

Moniammatillisen yhteistyön käsitteen käyttö sosiaali- ja terveysalan eri asiantuntijoiden ja ammattiryhmien yhteistyötä kuvattaessa alkoi 1980-luvun loppupuolella ja vakiintui Suomessa 1990-luvulla (Isoherranen 2007, 33; Mönkkönen 2007, 127). Moniammatillisen yhteistyön käsitettä (multiprofessional, interprofessional, trans-/crossprofessional) käytetään monimerkityksellisesti ja se on osittain käsitteenä epämääräinen (Isoherranen 2008, 33). Samoin kuin moniammatillisuuden käsite, jota voidaan Suomen kielessä käyttää hyvin laajasti kuvattaessa erilaisia asiakas- ja potilastyön vuorovaikutustilanteita. Onnistuakseen moniammatillisuus edellyttää eri asiantuntijoilta oman osaamisensa jakamista ja yhteistyössä toimimista muiden ammattilaisten kanssa. (Kekoni ym. 2019.) Kaarina Isoherranen toteaa moniammatillisen yhteistyökäsitteen olevan eräänlainen sateenvarjokäsite, joka pitää sisällään monia erilaisia yhteistyömuotoja. Pelkistettynä moniammatillisessa yhteistyössä asiantuntijoilla on yhteinen ongelma ratkaistavana, ja tämän tehdäkseen he yhdistävät tietonsa ja osaamisensa. Moniammatillisuuden avulla tietoa ja osaamista on mahdollista saada useammasta eri näkökulmasta. Asiakkaan tilanteesta voidaan saada mahdollisimman kokonaisvaltainen käsitys, kun yhdistetään kaikkien asiantuntijoiden osaaminen ja kerätty tieto käsitellään yhdessä. (Isoherranen 2008, 33.)

Moniammatillisuus toteutuu, kun eri ammattilaiset työskentelevät yhteistyössä toistensa kanssa. Tämä ei tarkoita rinnakkain työskentelyä, koska silloin monialaista tiedon prosessointia ei hyödynnetä. Moniammatillinen työ edellyttää sosiaalityöltä vahvaa professiota. Tätä on mahdollista tukea sosiaalityön koulutuksen ja tutkimuksen avulla. (Pehkonen 2009, 101.) Moniammatillinen yhteistyö nähdään tärkeänä sosiaali- ja terveydenhuollossa, joka on yhä kompleksisempi ja monitoimijaisempi (Kekoni ym. 2019). Asiakkaiden haastavat tilanteet ja moniongelmaisuus asettavat työnteon lähtökohdaksi moniammatillisuuden, sillä työntekijöiden ymmärryksen on oltava sellaista, jota kukaan erityisosaaja ei voi yksin saavuttaa. Lisäksi päällekkäisestä ja ristiriitaisuuksia sisältävästä työskentelystä seuraa usein sekaannuksia ja tehottomuutta. (Isoherranen 2012, 30; Mönkkönen 2007, 128.)

Moniammatillisuuteen liittyvä osaaminen nähdään tärkeänä tulevaisuuden sosiaalityössä. Sosiaali-alan asiakastyötä kehittävän käytäntötutkimuksen ja opetuksen nykytila ja tulevaisuus (Pääkaupunkiseutu Praksis) raportissa tuodaan esiin sosiaalityön muutoshaasteita. Sote-uudistuksen uskotaan vaativan sosiaalityöltä enemmän läpinäkyvyyttä ja kykyä toimia monimutkaisissa ympäristöissä vaikeampien asiakkaiden kanssa. Raportissa todetaan, että tulevaisuudessa sosiaalityössä tulee korostumaan monialaisuus ja moninäkökulmaisuus. Sosiaalityön tulevaisuuden kuvataan olevan monialaisessa yhteistyössä. Sosiaalityöntekijän tulee osata toimia moniammatillisissa tiimeissä, jotta yhteisten asiakkaiden asiat saadaan hoidettua. (Hytti 2017, 56–57.)

Moniammatillisuuden tärkeyden sosiaalityössä on kiinnitetty huomiota myös kansainvälisesti. Yhdysvalloissa on tehty tutkimus sosiaalityön opiskelijoille koskien heidän kokemuksiaan ja asenteitaan suhteessa moniammatilliseen työhön. Tutkimus oli tehty, koska oli havaittu, että sosiaalityöntekijät työskentelevät enenevässä määrin osana moniammatillisia tiimejä. Opiskelijoiden asenne moniammatillista työtä kohtaan osoittautui tutkimuksessa positiiviseksi, opiskelijat tarvitsevat kuitenkin enemmän opetusta moniammatillisesta työstä. (Peggy ym. 2020, 108–121.) Myös terveydenhuollossa Kanadassa on tutkittu moniammatillisen yhteistyön tekemistä. Pippa Hall (2005, 188–196) tuo esiin, että moniammatillisen työn tekemistä voi terveydenhuollossa hidastaa eri ammattien välillä perinteisesti nähdyt raja-aidat. Hall pitää tärkeänä, että koulutettaessa terveydenhuollon ammattilaisia otetaan koulutuksessa huomioon moniammatillisen yhteistyön vaatimukset, eikä muureja eri ammattiryhmien välillä korosteta. Alhon väitöstutkimuksessa kasvatus- ja perheneuvoloiden työntekijät toivat esiin, että perheneuvolatyössä säilyttämisen arvoista on etenkin perheneuvolan perinteiset työmuodot, kuten moniammatillinen työ, tiimityö ja työparityöskentely. Näiden työmuotojen vahvuutena vastaajat pitivät vahvaa osaamis pohjaa, joka vastaa hyvin asiakkaiden moninaisiin haasteisiin. (Alho 2017a, 217.)

### 3.2 Työpari- ja tiimityö sekä niiden vaikuttavuus

Kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityöntekijöiden ja psykologien työparityötä ei nähdäkseen ole tutkittu aiemmin. Tästä syystä keskityn tutkielmassani sosiaali- ja terveyshuollon muiden alojen tutkimuksiin sekä teoksiin työparityöstä sekä tiimityöstä. Lester Parrot tuo esiin, että sosiaalityöntekijät työskentelevät yhdessä kumppaneina tai työpareina monien eri ammattilaisten kanssa, kuten poliisien, hoitajien, psykologien sekä opettajien. Työtä tehdään sekä moniammatillisissa tiimeissä että yli organisaatiorajojen. Erilaisten ammattien yhteensovittaminen voi aiheuttaa haasteita, sillä kaikilla profesioilla on omanlaisensa suhtautumis- ja työskentelytapa, organisaatiokulttuuri sekä eettiset periaatteet ja spesifi oman alan työkokemus. Tehokas työparityö vaatii työntekijöiltä jatkuvaa ja pitkäkestoista yhdessä työskentelyä, yhteisten tavoitteiden määrittämistä sekä sitoutumista siihen, että mahdolliset ongelmat ratkaistaan yhdessä. (Parrot 2010, 124–138.) Colin Whittington (2003, 13–15) painottaa, että työskenneltäessä sosiaalialalla yli organisaatiorajojen on tärkeää kiinnittää huomiota eri organisaatioissa työskentelevien työntekijöiden väliseen yhteistyöhön ja sen sujuvuuteen. Parrot (2010, 124–138) huomauttaa, että sosiaalityön ja terveydenhuollon työntekijöiden työparityö ei tarkoita sosiaalityön sulauttamista tai niin sanotusti vallan luovuttamista terveydenhuollolle. Toteutuakseen tämä vaatii sosiaalityöntekijöiltä vahvaa ymmärrystä omasta ammatillisesta roolista ja työn eettisistä vaatimuksista, jotta tasavertainen yhdessä työskenteleminen mahdollistuu.

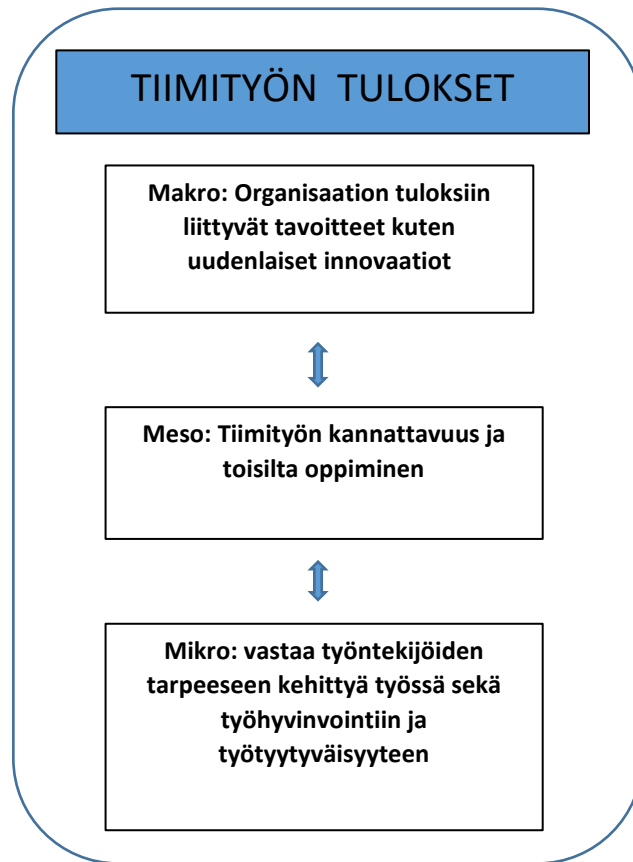
Työparityöhön kuuluu olennaisena osana sekä dialoginen reflektio että toiselta oppimisen taito. Dialogin edellytyksenä on kunnioituksen ja huomion antaminen työparille. Seppo Seinän ja Jaakko Helanderin (2007, 7; 27) mukaan työparityötä rikastuttaa kummankin työntekijän yksilöosaaminen, kokemus sekä ammattihistoria. Jaakko Seikkula ja Tom Erik Arnkil (2009) pohtivat dialogisuutta osana sosiaalityössä tehtävää verkostotyötä. Dialogisuudella tarkoitetaan keskinäisen ymmärryksen kehittämistä arvostavassa vuoropuhelussa; siinä ei ole niinkään kyse teknisestä osaamisesta vaan ennemminkin suhtautumistavasta ja perusasenteesta. Dialogissa työntekijät ovat mukana samanaikaisesti sekä ammattihenkilöinä että henkilökohtaisesti kokevina ihmisinä. Dialogisuudessa puhuja asettuu suhteisiin ympärillään olevan sosiaalisen vuorovaikutuskentän kanssa pyrkien huomaamaan toiset keskusteluun osallistujat ja sosiaalisen kontekstin ja jättämällä toisille tilaa vastata. Dialogissa asiakkaan kanssa työskentely ei ole

ainoastaan asiantuntijoiden varassa, vaan asiakkaan ja hänen läheistensä avulla on mahdollista muodostaa sellaista ymmärrystä, joka ei ole yksin kenenkään saavutettavissa. (Mt. 12–15; 90–93.) Dialogissa tapahtuvassa reflektiossa asiantuntija tulee tietoiseksi omaa toimintaansa ohjaavista ajatusprosesseista, toiminnan säätelystä sekä oppimisesta ja näiden vaikutuksista omaan ammatilliseen toimintaansa. Yleensä suurin osa reflektiosta tapahtuu oman mielen sisällä. Kun reflektio tehdään näkyväksi, sanoitetaan omassa mielessä tapahtuneita asioita, jolloin niitä voi havainnoida ja käsitellä toisen kanssa. (Peura ym. 2020.)

Työparityön vaikuttavuudesta saatavan teoriatiedon vähäisyydestä johtuen tarkastelen tiimityön vaikuttavuutta, tiimityön ollessa myös osa kasvatus- ja perheneuvonnan työskentelytapoja. Lisäksi uskon, että tiimityöhön liittyvä tutkimus voi osaltaan antaa viitteitä työparityön vaikuttavuudesta ja hyödyistä. Annika Lantz Friedrich ja Daniela Ulber (2017, 212–230) kuvaavat tiimityön tuloksia alla olevan kaavion mukaisesti kolmella eri tasolla: mikro, meso ja makro. Mikrotasolla viitataan tiimin yksittäisiin jäseniin, mesotasolla itse tiimiin ja makrotasolla koko organisaatioon. Näiden eri tasojen yhteensopivuus ja toimivuus vaikuttavat toinen toisiinsa sekä näin ollen tiimin työskentelyyn ja sen tehokkuuteen. Hyvin toimiva tiimi voi johtaa tehokkaisiin tuloksiin näillä kaikilla tasoilla. Mikrotasolla tiimityön tuloksiin vaikuttavat muun muassa jokaisen yksilön vuorovaikutustaidot, persoonallisuus ja halukkuus työskennellä tiimissä. Mesotasolla olennaista on esimerkiksi tiimin jäsenten persoonien yhteensopivuus, tiimin koko sekä tiimille annettujen työtehtävien sopivuus. Makrotasolla vaikuttavia asioita ovat muun muassa esihenkilöiltä saatu tuki tiimityöhön, laadukas johtaminen ja riittävät resurssit. Friedrich ja Ulber tuovat esiin, että tärkeimpiä syitä tiimityön organisoimiseen työpaikoilla on ajatus synergiasta, nähdään, että kokonaisuus on osiensa summa.



Kuvio 2 Tiimityön tulokset (Friedrich &amp; Ulber 2017, 214)



Tiimityön hyötyjä voi tarkastella samalla lailla näiden kolmen eri tason kautta. Yksilötasolla tiimityön hyödyt liittyvät parempaan työhön sitoutumiseen, työtyytyväisyyteen, ammatilliseen kehittymiseen sekä stressin ja uupumisen vähentymiseen. Lisäksi tiimityöskentely täyttää ihmisen perustarpeen yhteenkuuluvuudesta, sillä useimmat ihmiset haluavat työskennellä toistensa kanssa. Tiimitasolla hyödyt liittyvät toisilta oppimiseen, tehokkuuteen sekä uskoon oman tiimin kyvystä kehittyä ja menestyä. Organisaation tasolla hyödyt liittyvät tuloksien saavuttamiseen aiempaa nopeammin, sekä uusiin innovaatioihin tiimijäsenten tarkastellessa asioita eri perspektiiveistä. Tiimeihin perustuva organisaatio toimii myös yksinkertaisemmalla rakenteella, jossa on vähemmän hierarkkisuutta. Yhteiskunnalliset muutokset muun muassa työn vaativuuden ja kilpailun lisääntymisen kautta lisäävät omalta osaltaan tiimityön kannattavuutta. (Friedrich & Ulber 2017, 212–230.)

Työparityötä on tarkasteltu sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaajan välillä kahdessa eri tutkimuksessa. Sosiaalityön käytäntötutkimuksessa analysoitiin ammattilaisten välistä työnjakoa ja työparityötä aikuissosiaalityössä sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien välillä.

Tutkimukseen osallistuneiden kokemukset työparityöstä vaihtelivat hyvin positiivisen ja hyvin negatiivisen välillä liittyen niin resurssikysymyksiin, työilmapiiriin, osaamiseen, persoonallisuustekijöihin, vuorovaikutukseen kuin tilannesidonnaisiin tekijöihin. Enemmistö kuitenkin koki työparityön hyvänä ja toivoi sen lisääntyvän tulevaisuudessa ja tulevan aikuissosiaalityön ammatilliseksi käytännöksi yksintyöskentelyn rinnalle. Työparityön kehittämiseksi toivottiin erityisesti ammattilaisten välisen työnjaon selkiyttämistä. Tehtävänkuvat koettiin osittain päällekkäisinä ja erityisesti sosiaalityöntekijät toivoivat sosiaaliohjauksen tehtävänkuvan kehittämistä jalkautuvampaan ja asiakkaan rinnalla kulkevampaan suuntaan. Sosiaaliohjaajat taas toivoivat työnjaon kehittämistä solidaarisempaan suuntaan rajallisten resurssien puitteissa. Muita kehittämiskohtia olivat vuorovaikutus, työilmapiiri, ohjeistus, osaaminen ja työkuultuuri. (Luotonen & Liukkonen 2018.)

Toisessa sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työparityötä koskevassa tutkimuksessa havaittiin työparityön tekemistä estävinä tekijöinä muun muassa resurssien vähyys, yhteisen näkemyksen puuttuminen, kilpailu ja sooloilu sekä persoonat, roolit ja jatkuvat muutokset. Työparityön tekemistä edisti esimerkiksi suunnitelmallisuus, yhteinen ymmärrys, hallinnon tuki, yhteinen aika työparin kanssa sekä ammatillisuuden arvostaminen. Työparityön etuna nähtiin sen mahdollistama useampi näkökulma asiakkaan tilanteeseen. Työparityö koettiin lisäksi työnohjauksellisenä tukena. Työparityön tekemistä edisti toisen ammatillisuuden arvostaminen ja luottamuksellinen suhde työparin välillä. Olennaista oli lisäksi ammattiroolien selkeys ja hallinnolta saatu tuki työparityön tekemiseen. Yhteinen aika työparin kanssa lujitti keskinäistä suhdetta. Persoonallisiin tekijöihin liittyi luottamus, kunnioitus sekä yksilöllisten erojen ymmärtäminen ja hyväksyminen työparin välillä. Mikäli työparin henkilökemiat eivät kohdanneet saattoivat persoonalliset tekijät olla työparityön tekemisen esteenä. Työparityön tekemistä edisti kummankin työntekijän myönteinen suhtautuminen työparityöhön. (Rahko 2011, 3; 84–100.)

Terveydenhuollossa lääkärit ja hoitajat ovat tehneet työparityötä jo pidempään. Helsingin terveydenhuollossa on siirrytty työparityöhön, koska lääkäreiden ja hoitajien työparityön odotetaan vähentävän lääkäreiden kuormitusta ja parantavan työrauhaa sekä tuovan yksisuuntaisen raportoinnin sijaan tarkemman kokonaiskuvan potilaan tilanteesta. Työparimalli myös osaltaan purkaa terveydenhuollossa näkyvää hierarkkisuutta ja haastaa työntekijöitä erilaiseen vuorovaikutukseen. Tasavertainen ja keskusteleva suhde työparin välillä on mahdollista saavuttaa työntekijöiden oman motivaation avulla sekä määrittelemällä jokaisen

työntekijän oma vastuualue selkeästi. Olennaista on lisäksi selkiyttää jokaisen työntekijän omia vastuualueita. (Vierula 2010, 3386–3388.)

Työparityön myönteisistä vaikutuksista kertoo osaltaan Suomessa tehty tutkimus hammaslääkäreiden ja hammashoitajien työparityöstä liittyen työn imun ja ystävällisyyden siirtymiseen työparien välillä. Tutkimuksen mukaan työn imu voi siirtyä työparin välillä kumpaankin suuntaan ystävällisen käyttäytymisen myötä. Työparien positiiviset kokemukset potilaskontakteista osaltaan vahvistivat työn imun siirtymistä sekä lisäsivät työn imun siirtymisen todennäköisyyttä. Vaikka tämän tutkimuksen kohderyhmä oli hyvin spesifi uskovat tutkijat, että tulokset ovat yleistettävissä myös muihin työpareina toimiviin ammattiryhmiin. Erityisesti sellaisiin, jotka työskentelevät säännöllisesti yhdessä. Riku Perhoniemi ja Jari Hakanen toteavat, että todennäköisesti jokaisessa työssä on omat voimavarat, jotka ylläpitävät työn imua, samoin kuin arkinen ystävällinen käyttäytyminen on jokaisessa työyhteisössä tärkeä ja myönteinen voimavara. (Perhoniemi & Hakanen 2013, 88, 98–99.) Myös useammassa ulkomaisessa tutkimuksessa on havaittu, että työntekijöiden tunnetilat siirtyvät työyhteisössä työntekijöiden välillä. Samassa tiimissä työskentelevien ihmisten tunnetilat linkittyvät saman tiimin muihin työntekijöihin. (Totterdell ym. 1998, 1504).

### 3.3 Sosiaalityöntekijä osana moniammatillista tiimiä ja työparia

Sosiaalityöntekijät voivat työskennellä monella eri sektorilla. Moniammatillista tiimityötä tehdään kasvatus- ja perheneuvonnan lisäksi esimerkiksi kouluissa, terveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa, kuten psykiatriassa. Tutkimusta kasvatus- ja perheneuvonnassa tehtävästä moniammatillisesta työstä oli niukasti saatavilla. Tästä syystä tuon tutkielmassani esiin erikoissairaanhoidossa tehtyjä tutkimuksia. Erikoissairaanhoidossa työntekijöinä on myös sosiaalityöntekijöitä, psykologeja ja lääkäreitä samoin kuin kasvatus- ja perheneuvonnassa. Tästä syystä ne ovat nähdäkseni vertailukelpoisia aiheeseeni nähden, vaikka työympäristöinä erikoissairaanhoito ja kasvatus- ja perheneuvonta ovat erilaisia.

Sosiaalityöntekijän psykososiaalista asiantuntijuutta on tarkasteltu moniammatillisen työyhteisön määrittelemänä tutkimuksessa, joka toteutettiin nuorisopsykiatrian avohoidossa. Moniammatilliseen tiimin kuului hoitajia, psykologeja ja lääkäreitä. Terveydenhuollossa tehtävää sosiaalityötä kuvataan yleisesti psykososiaaliseksi sosiaalityöksi. Psykososiaalinen työ

nähdään sosiaalityöntekijälle vaativampana kuin byrokratiatyö ja palvelutyö, sillä se edellyttää sosiaalityöntekijältä tuntuvampaa asiantuntemusta asiakkaan ongelmista ja näiden ratkaisemisesta työntekijän ja asiakkaan välisessä vuorovaikutuksessa (Raunio 2009, 178). Kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityöntekijän työn voidaan katsoa olevan osaltaan psykososiaalista työtä. THL:n kehittämisraportissa määritellään yhdeksi sosiaalityöntekijän osaamisalueeksi vahva psykososiaalisen työn osaaminen. Elina Vehviläinen (2014) on tutkinut pro gradu tutkielmassa perheneuvoloiden sosiaalityöntekijöiden käsityksiä työnkuvastaan. Tutkimuksen mukaan perheneuvolatyön orientaatiot ponnistavat psykososiaalisen työn lisäksi psykoterapeuttisen-, psykoedukaatiivisen- ja biopsykososiaalisen työn ulottuvuuksista.

Nuorisopsykiatrian avohoidossa tehdyssä tutkimuksessa moniammatillisen tiimin työntekijät pitivät sosiaalityön osaamista olennaisena osana moniammatillista yhteistyötä työskenneltäessä nuoren ja tämän perheen kanssa. Sosiaalityön työtehtävät yhdistettiin erityisesti nuoren ja perheen vuorovaikutustilanteissa näkyviin haasteisiin sekä sosiaalisiin ongelmiin. Sosiaalityössä näihin pyrittiin vaikuttamaan esimerkiksi perhetyön keinoin. Sosiaalityön asiantuntijuuden nähtiin olevan nuorisopsykiatriassa psykososiaalista asiantuntijuutta, jossa työntekijä yhtä lailla sekä arvioi nuoren ja perheen kokonaistilannetta, koordinoi palveluita, että työskenteli hoidollisesti ja terapeuttisesti. Tutkimuksessa nousi kuitenkin esiin, että sosiaalityön asiantuntijuus näyttäytyi osalle ammatillisista hieman epäselvästi määrittynään hoidollisena ja terapeuttisena työnä. Esimerkiksi osa lääkäreistä suhtautui kriittisesti sosiaalityöntekijöiden nuorisopsykiatrialla tekemään perheterapeuttiseen työhön ja toivoi sosiaalityöntekijöiden työnkuvan terävöittämistä suhteessa hoidolliseen työhön sekä erilaisiin interventiomenetelmiin. Toisaalta osa piti merkittävänä perheterapeuttisen koulutuksen omaavien sosiaalityöntekijöiden panosta vanhempien tukemisessa. (Arajärvi 2020, 357; 366–370.)

Leena Leinosen (2020, 88–89; 42; 67) sosiaalityön terapeuttista orientaatiota ja ammatillista itseymmärrystä koskevan väitöskirjan aineisto koostui psykiatrisen erikoissairaanhoidon sosiaalityöntekijöille tehdyistä kyselyistä ja haastatteluista. Aineistosta nousi esiin, että moniammatillinen työskentely psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa edellyttää sosiaalityöntekijältä riittävää tietoutta mielenterveyshäiriöistä. Ilman tätä tietoutta sosiaalityön asiantuntijuuden ja interventioiden tekeminen asiakkaiden tilanteisiin on haastavaa. Moni haastatteluista sosiaalityöntekijöistä oli muun muassa tämän syyn takia lisäkouluttautunut terapeutiksi. Terapiakoulutus ja terapeuttina toimiminen muokkasivat sosiaalityöntekijöiden ammatillista itseymmärrystä useilla eri tavoilla. Leinonen tuo esiin, miten mielenterveystyössä eri ammattikuntien työnkuvat ovat usein sulautuneet toisiinsa. Tällä on ollut vaikutuksia

etenkin niihin ammatteihin, jotka ovat vasta kehittyvässä omaksi professioksi. Leinonen toteaa, että tästä syystä sosiaalityöntekijöiden asiantuntija-aseman selkeyttäminen on välttämättömämpää terveysosiaalityössä kuin kotikentillä sosiaalihuollossa, jossa sosiaalityön viitekehys on selkeämpi.

Uudessa-Seelannissa tehdyssä suppeassa tutkimuksessa terveydenhuollossa työskentelevillä sosiaalityöntekijöillä havaittiin ammatilliseen identiteettiin liittyviä haasteita heidän työskennellessä osana moniammatillista tiimiä. Terveydenhuollossa työskentelevät sosiaalityöntekijät kokivat, että heidän on oltava ammatillisesti itsevarmoja voidakseen työskennellä alati muuttuvassa terveydenhuollossa. Sosiaalityöntekijät kokivat erikoissairaanhoidon hierarkkisessa moniammatillisessa toimintaympäristössä joutuvansa jatkuvasti pohtimaan omaa asemaansa suhteessa muihin ammattikuntiin. Sosiaalityöntekijät kuvasivat taistelumetaforin pyrkimystään toimia terveydenhuollossa osana moniammatillista toimintaympäristöä. Tutkimuksen perusteella sosiaalityöntekijät olivat huolissaan oman ammatillisen tietotaitonsa heikkoudesta. Sosiaalityöntekijät kokivat tämän vaikuttavan heidän ammatilliseen identiteettiinsä työskenneltäessä osana moniammatillista työryhmää. (Beddoe 2011, 24–40.)

Katri Savolainen (2011, 150–151) tuo esiin, että sosiaalityön tarve tunnustetaan mielenterveystyössä, mutta silti sen asiantuntijuudella ei näy olevan tarvittavaa tilaa. Mielenterveystyössä tarvitaan sosiaalityöntekijöiden osaamista esimerkiksi hankittaessa tietoa ihmisten elinolosuhteista sekä siitä mikä haastaa ihmisen arjen toimintakykyä. Olennaista on lisäksi sosiaalityöntekijöiden yhteiskuntapoliittinen näkemys. Savolaisen mukaan mielenterveystyössä psykoterapeuttisia menetelmiä työssään käyttävien sosiaalityöntekijöiden ydintehtävä voi kaventua ja ammatillinen tietopohja ohentua. Tästä johtuen sosiaalityössä kaivataan oman teoreettisen ja ideologisen pohjan lujittamista. Anneli Eteläpelto ja Katja Vähäsantanen (2006, 27) nostavat esiin pohdinnan siitä, mihin tarvitaan vahvaa ammatillista identiteettiä, kun työn vaatimuksissa useimmiten korostetaan vahvalle ammatti-identiteetille päinvastaisia asioita, kuten moniammatillisuutta, jaettua asiantuntijuutta ja ammatillisten rajojen ylittämistä. He pohtivat vahvan ammatti-identiteetin olevan enemminkin esteenä näiden vaatimusten saavuttamisessa. Toisaalta he nostavat esiin, että työntekijän on entistä tärkeämpää tunnistaa oma osaamisensa ja ammatillinen identiteettinsä pystyäkseen toimimaan nykytyöelämässä, joka osaltaan vaatii työntekijältä oman osaamisensa markkinointia.

Vuonna 2017 Kanadassa tehdyssä vertailevassa tutkimuksessa tarkasteltiin psykiatriassa työskentelevien sairaanhoitajien, sosiaalityöntekijöiden ja psykologien työtyytyväisyyttä.

Tutkimuksessa havaittiin, että tiimityöhön liittyvillä muuttujilla kuten tiedon jakamisella, osallistumisella päätöksentekoprosessiin sekä tiimin tuella oli eniten vaikutusta työntekijöiden työssä jaksamiseen. Mielenkiintoista tutkimuksen tuloksissa oli se, että sosiaalityöntekijöiden ja sairaanhoitajien työtyytyväisyyteen vaikutti negatiivisesti oman työtehtävän ristiriitaisuus ja roolien epäselvyys, koska muut ammatillaiset ymmärsivät nämä usein väärin. Samankaltainen haaste näkyi edellä mainituissa suomalaisissa tutkimuksissa. Tätä samaa ilmiötä ei tapahtunut tutkimukseen osallistuneilla psykologeilla tai psykoterapeuteilla. Tutkimustuloksissa mainitaan, että psykologien ja psykoterapeuttien työtyytyväisyyteen liittyi tieteidenvälisen yhteistyön etuihin, eli moniammatilliseen yhteistyöhön, tiimien yhteisiin tavoitteeseen ja vastuisiin, ei niinkään heidän sitoutumiseensa muihin tiimin jäseniin. Tutkijat toteavat tämän liittyvän siihen, että psykologit ja psykoterapeutit nauttivat korkeammasta asemasta Kanadassa suhteessa sosiaalityöntekijöihin ja sairaanhoitajiin ja he työllistyvät helpommin terveydenhuoltoalalla, mikäli ovat tyytymättömiä työhönsä. (Fleury ym. 2017.)

Sosiaalityöntekijöiden ja psykologien rooleja on tarkasteltu Yhdysvalloissa tutkimuksessa, jossa vertailtiin yksityisellä sektorilla työskentelevien sosiaalityöntekijöiden ja psykologien eroja. Tutkimuksessa havaittiin vain muutamia eroja psykologien ja sosiaalityöntekijöiden asenteissa suhteessa hoitoon tai kliiniseen interventioon liittyvissä filosofisissa ja poliittisissa peruskysymyksissä. Kummankin ammattiryhmän edustajan asiakaskunta koostui hyvin samankaltaisista asiakkaista. (FitzPatrick & Pardeck 1995, 212–232.) Tämä sama ilmiö nousi esiin THL:n kehittämisraportissa, jossa todettiin, että kasvatus- ja perheneuvoloissa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden ja psykologien tehtäväkuvat eivät hoidollisessa työssä ole kovinkaan erilaiset, vaan enemminkin työssä on päällekkäisyyttä. Tähän vaikutti osaltaan erilaiset jatko-, täydennys- ja menetelmäkoulutukset, joita työntekijät olivat opiskelleet. (Kalmari ym. 2020, 33.)

### 3.4 Moniammatillinen työparityö kasvatus- ja perheneuvonnassa

Kasvatus- ja perheneuvontaa toteutetaan moniammatillisen tiimin avulla, johon kuuluu sosiaalityön, psykologian ja lääketieteen sekä tarvittaessa muiden alojen asiantuntijoita (Hämeen-Anttila 2017, 220). Moniammatillinen tiimityö on osoittanut toimivaksi tavaksi toimia tilanteissa, joissa sekä vanhemmilla että lapsilla on vaikeita ongelmia, jotka usein vaativat pitkääkin selvittelyä ja apua. Kasvatus- ja perheneuvontatyön tarkoituksena on auttaa perhettä toimimaan jatkossa paremmin, ei niinkään parantaa jotakin tiettyä oiretta. (Nevalainen 2010, 150.) Harri Koski (1992, 63) painottaa perheneuvontatyön usean tieteenalan yhteistyön pystyvän vastaamaan perheiden pulmiin kokonaisvaltaisesti ja monipuolisesti. Kosken mukaan tiimityön hoitajaksot ovat lyhyempiä kuin yksilöhoidon, sillä työn laatu nopeuttaa asiakasprosesseja, mikä puolestaan nopeuttaa asiakaskiertoa. Asiakasmäärät tai kokonaiskustannukset eivät tiimityötä vähentämällä laske, vaan ne ennemminkin huonontavat asiakkaiden saamaa palvelua. Lisäksi moniammatillinen työskentely mahdollistaa sen, ettei asiakasta nähdä vain sosiaalisena, psykologisena tai lääketieteellisenä objektina. Tieteenalojen yhteistyöllä voidaan välttyä yksipuolisen arvioinnin aiheuttamilta vääristymiltä, hoitovirheiltä, heitteillejätöltä tai aiheettoman terapian antamiselta. Onnistuakseen usean tieteenalan yhteistyö vaatii henkilöstön kouluttamista sekä työnohjauksellista tukea.

Kasvatus- ja perheneuvonnassa tehtävä työ perustuu moniammatillisen tiimityön lisäksi työparityöhön. Työparityön olennainen lisäarvo on kahden eri profession osaamisen yhdistäminen, ei se, että asiakasperheillä olisi lukumääräisesti kaksi työntekijää. Yhdistäessä eri professioiden osaaminen pystytään paremmin vastaamaan perustehtävän toteutukseen asiakashyödyn ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Useampi ammatillinen näkökulma mahdollistaa sen, että lapsen, perheen ja kasvuympäristön haasteista ja mahdollisuuksista pystytään rakentamaan kokonaisvaltainen näkymä. Tätä muodostaessa työntekijät ottavat huomioon sekä perheen nykytilanteen että aiemmat kehityskulut sekä suunnittelevat keinot tilanteen muuttamisesta paremmaksi. (Kalmari ym. 2020, 33–34.) Kasvatus- ja perheneuvontapalvelun tuottamiseksi tarvitaan sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon näkökulmaa kokonaisvaltaisen ja oikein kohdennetun työskentelyn toteuttamiseksi. Monessa kasvatus- ja perheneuvonnan yksikössä on kuitenkin resurssivajeen ja jonopaineiden vuoksi jouduttu tinkimään asiakastarpeiden vastaisesti työparityöstä. Toisaalta työparityötä on myös lähdetty tarkastelemaan kriittisesti ja pyritty tunnistamaan ne asiakkuudet ja asiakasprosessin

vaiheet, joissa kahden eri ammattikunnan osaamisesta on hyötyä ja ne, joissa työparityö ei tuo varsinaista lisäarvoa asiakkaalle. Haastavaan resurssitilanteeseen on pyritty vastaamaan myös muilla keinoin kuten tarjoamalla asiakkaille etävastaanottoja tai itsehoitomateriaaleja perheneuvolan vastaanottoaikaa odottaessa. (Kalmari 2020b, 42.)

Kasvatus- ja perheneuvoloissa perheterapian toteuttaminen on yksi esimerkki kollektiivisesta yhdessä toimimisesta. Työparityötä tehdään mieluiten vakiintuneiden henkilöiden kanssa. Työpari ja perheenjäsenet muodostavat työskentelyssä yhdessä eräänlaisen systeemin. Tämän systeemin muodostaman dynamiikan tuloksena pystytään saamaan uusia merkityksenantoja ja mahdollisesti muuttamaan perheen toimintaa. Kasvatus- ja perheneuvoloiden asiakkaiden tilanteet saattavat olla ajoittain niin moninaisia, että niiden ratkomiseen tarvitaan työparin lisäksi myös muuta asiantuntijuutta, kuten psykiatrian apua. Lasten- ja nuortenpsykiatri on yleensä osa perheneuvoloiden moniammatillista tiimiä ja toimii lääketieteen edustajana. Nykyisin suurin osa perheneuvoloiden lääkäreistä toimii konsultaatioperiaatteella. (Alho 2017a, 187; 177.)



## 4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

### 4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävänäni on selvittää sosiaalityöntekijöiden asiantuntijaroolia työparityössä psykologien kanssa kasvatus- ja perheneuvonnassa sekä työparityöstä koettuja hyötyjä ja sen tekemistä haastavia tekijöitä. Suunnitellessani tutkielmaa pohdin haastatteluiden tekemistä psykologi-sosiaalityöntekijä-työpareille. Päädyin kuitenkin siihen, että sosiaalityöntekijöiden ääni on tärkeä saada kuuluviin sosiaalityön opinnäytetyössä ja erityisesti kasvatus- ja perheneuvontaa tarkasteltaessa. Sosiaalityöntekijöitä on korvattu kasvatus- ja perheneuvoloissa alemman korkeakoulututkinnon suorittaneilla työntekijöillä resurssipulan vuoksi (Kalmari 2020), lisäksi osa perheneuvolassa työskentelevistä sosiaalityöntekijöistä on kokenut asemansa heikompana suhteessa psykologeihin (Alho 2017a). Oma kiinnostukseni tulevana sosiaalityöntekijänä koskettaa myös enemmän juuri sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä. Tarkastelen tutkielmassa lisäksi työparityötä sosiaalityöntekijöiden kokemien hyötyjen näkökulmasta, sekä millaisia haasteita työparityön tekemiseen liittyy kasvatus- ja perheneuvontatyön arjessa. Työparityö jää ajoittain perheneuvoloissa hyödyntämättä resurssien vähäisyyden vuoksi (Kalmari 2020; Taskinen ym. 2003) joten näen sen tarkastelun hyötyjen ja haasteiden näkökulmasta tärkeänä.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten sosiaalityöntekijät kuvaavat omaa ammatillista rooliaan työparityössä?
2. Mitkä ovat kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityöntekijöiden kuvaamat hyödyt työparityöstä?
3. Mikä haastaa työparityön tekemistä kasvatus- ja perheneuvonnan arjessa?

## 4.2 Laadullinen tutkimus ja fenomenologis-hermeneuttinen lähestymistapa

Tämä tutkimus on kartoittava tutkimus ja sen tutkimusstrategiana on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tässä tutkimuksessa kiinnostus kohdistuu kasvatukseen ja perheneuvonnassa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden subjektiiviseen kokemukseen siitä, mitä he ajattelevat omista rooleistaan työparityöskentelyssä sekä työparityön hyödyistä ja haasteista. Tutkimukseni kohteena on tällöin eletty kokemus, sosiaalityöntekijöiden elämismaailma. Laadullisen tutkimuksen avulla tätä yksilön ainutlaatuista kokemusta on mahdollista tutkia. Laadullisen tutkimuksen tutkimustyyppiä ryhmitellään tutkimuksen mielenkiinnon kohteen mukaan. Tässä tutkimuksessa mielenkiinnon kohteena on sosiaalityöntekijöiden toiminnan merkityksen ymmärtäminen. Tätä voidaan tutkia muun muassa, fenomenologian, tapaustutkimuksen tai hermeneutiikan tutkimustyyppien avulla. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimuksen tiedon keruuvälineenä suositaan ihmistä. Tutkimuksessa painottuu tutkijan omat havainnot ja keskustelut tutkittavien kanssa, eikä mittausvälineillä hankittu tieto. Lisäksi aineistoa hankitaan laadullisten metodien avulla, joilla varmistetaan, että tutkittavien ääni ja näkökulmat pääsevät esille. Tähän pohjaten tässä tutkimuksessa on käytetty aineistonhankintamenetelmänä teemahaastattelua. (Ks. Hirsjärvi ym. 2000, 155–157.)

Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, kuinka ihmiset kokevat ja näkevät maailman. Tutkija toimii laadullisessa tutkimuksessa tiedon kerääjänä ja analysoijana, jonka kautta tutkittavien maailma suodattuu tutkimuksen tuloksiksi. Laadullinen tutkimus on usein kuvailevaa. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkija on kiinnostunut prosesseista, merkityksistä ja ilmiön ymmärtämisestä sanoja, tekstiä tai kuvia käyttämällä. Laadullisella tutkimuksella pyritään ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen ja sen tavoitteena on antaa tulkintoja ja kuvata tutkittavaa ilmiötä. (Kananen 2017, 35–36.) Laadullisessa tutkimuksessa olennaista ei ole aineiston määrä vaan ennemminkin sen laatu. Esimerkiksi tutkimushaastatteluiden määrä riippuu aina tilanteesta ja tutkijan vastuulla on miettiä, mikä on sopiva määrä haastateltavia. Usein laadullisessa tutkimuksessa keskitytään pieneen otantaan, joka pyritään analysoimaan mahdollisimman tarkasti. (Eskola & Suoranta 1998; Hyvärinen 2017.) Anu Puusa ja Pauli Juuti (2020) toteavat, että tutkijan on mahdotonta päästä toisen henkilön kokemusmaailman sisälle ja kokea asioita samalla tavalla kuin tämä kokee. Tästä syystä on kehitelty erilaisia menetelmiä, joiden avulla tutkimuksen tekeminen onnistuu.

Ihmis- ja yhteiskuntatutkimuksessa laadullinen tutkimus on liitetty hermeneuttiseen tiedekäsitykseen ja määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus positivistiseen tiedekäsitykseen (Tuomivaara 2005, 29). Näiden erona voidaan nähdä se, että positivistinen tiedekäsitys pyrkii ilmiön objektiiviseen havainnointiin ja mittaukseen erilaisten kvantitatiivisten muuttujien avulla. Hermeneuttinen (eli ymmärtävä) tiedekäsitys sitä vastoin pitää keskeisenä merkitysten tulkintaa. Tarkasteltaessa ihmisten ajatuksia tai tunteita, tutkitaan niitä erilaisia merkityksiä sisältävinä ja kuvaavina. (Tuomivaara 2005, 29: JYU koppa.) Historioitsijat ja matkailijat ovat olleet kautta aikojen kiinnostuneita toisten ihmisten elämästä ja kokemuksista ja ensimmäiset laadulliset tutkimukset on tehty jo 1900-luvun alussa. Laadullisen tutkimuksen uranuurtajia ovat olleet kulttuuritutkijat kuten saksalaissyntyinen Frans Boas (1858–1942) ja puolalaissyntyinen antropologi Bronislaw Malinowski (1884–1942). Suomessa laadullisen tutkimuksen menetelmiä on alettu käyttää yhteiskuntatutkimuksessa 1970-luvulla. Laadullinen tutkimus on ottanut vaikutteita fenomenologiasta, poststrukturalismista ja hermeneutiikasta, jonka näkemykset ovat tällä hetkellä suuressa suosiossa laadullisessa tutkimuksessa. (Puusa & Juuti 2020.)

Tutkimukseni tieteenfilosofinen tausta paikantuu fenomenologis-hermeneuttiseen tutkimukseen. Tutkimusaineistoani lähestyn tavalla, jota Anders Lindseth ja Astrid Norberg (2004) kutsuvat fenomenologis-hermeneuttiseksi tutkimusmetodiksi. Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimusperinne kuuluu osaksi laajempaa hermeneuttista perinnettä. Hermeneuttisella tutkimuksella tutkitaan ihmisten välistä kommunikaation maailmaa. Hermeneutiikalla tarkoitetaan perinteisesti teoriaa tulkinnasta ja ymmärtämisestä. Fenomenologiseen tutkimukseen hermeneuttinen ulottuvuus tarvitaan tulkinnan tarpeen mahdollistamiseksi. (Tuomi & Sarjajärvi 2018, 39.) Fenomenologia on sanana johdettu kreikan kieleen sanoista *fainomenon*, joka tarkoittaa ilmenevä/ilmiö sekä *logos*, joka tarkoittaa järki/käsitteellisyys/puhe/oppi. Näin ollen kirjaimellisesti tarkasteltu fenomenologia tarkoittaa oppia ilmenevästä. Fenomenologian perustajana pidetään filosofi Edmund Husserlia ja se voidaan nähdä filosofian suuntauksena, jonka tutkimus kohdistuu kokemukseen, tietoisuuteen ja minuuteen. (Huhtinen & Tuominen 2020; Lindseth & Norberg 2021.) Fenomenologeille on Timo Laineen (2001, 28–31) mukaan yhteistä ajatustapa, jossa nähdään, että ihmisyksilöt rakentuvat suhteessa maailmaan, jossa he elävät sekä itse rakentavat tuota omaa maailmaansa. Tätä vastavuoroista suhdetta tarkastellaan aina jokaisen yksilön suhteena omaan maailmaansa, jota nimitetään ihmisen alkuperäiseksi maailmansuhteeksi. Fenomenologia ei siis pyri tuomaan ulkopuolisen näkökulmaa vaan tarkastelee maailmaa sellaisena kuin se jokaiselle ilmenee oman

kokemuksen kautta. Fenomenologiassa nähdään, että kokemuksellisuus on ihmisen maailman perusmuoto.

Tutkimukseni tutkimusmetodiksi valikoitui fenomenologis-hermeneuttinen tutkimusmetodin tarkastellessa elettyä kokemusta. Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen pyrkimyksenä on saada ihmiset näkemään tutkittu ilmiö tutkittavien ja tutkijan maailman kautta uudesta näkökulmasta käsin. Näin ollen tutkimus tuottaa ilmiöstä uudenlaisen näkemyksen. Ajatuksena on, että kun näkemyksemme ilmiöstä muuttuu, myös käyttäytymisemme muuttuu. Tätä kutsutaan omaksumisprosessiksi (a process of appropriation). (Lindseth & Norberg, 2021.) Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusmetodin avulla voidaan tuottaa kasvatus- ja perheneuvonnan työparityöstä uudenlainen näkemys tarkasteltaessa sitä sosiaalityöntekijöiden kokemuksen kautta. Tutkijana on kuitenkin tärkeää ymmärtää mitä riskejä fenomenologis-hermeneuttiseen tutkimusmetodiin liittyy. Laineen (2001) mukaan hermeneuttisella ja fenomenologisella tutkimuksella on kaksitasoinen rakenne. Perustaso muodostuu tutkitun elämäkokemuksesta sellaisena kuin hän sen tutkijalle ilmaisee ja toisella tasolla tapahtuu itse tutkimus perustason tietoon kohdistuen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ensin haastateltava kuvaa omaa tarinaansa omalla tavallaan tutkijalle, joka tämän jälkeen pyrkii tematisoimaan ja käsitteellistämään omalla tutkijan kielellään haastattelusta saadun aineiston. (Mt. 31–33.) Tutkijan on tärkeää tiedostaa tämä kaksoishermeuttinen kehä tutkimusta tehdessä. Tutkijan on oltava tietoinen omasta esiyymmärryksestään aiheesta, ja siitä miten tämä esiyymmärrys mahdollisesti vaikuttaa omiin tulkintoihin niin haastattelutilanteissa kuin aineistoa analysoitaessa. Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen avulla ei ole mahdollista saavuttaa absoluuttista totuutta, vaan tutkija pyrkii löytämään erilaisia merkityksiä tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimus nojaa siihen, että haastateltavat kertovat rehellisesti omista kokemuksistaan. Tämän mahdollistaa luottamuksellinen suhde haastattelijaan. (Lindseth & Norberg, 2021.)

### 4.3 Teemahaastattelu

Tutkimushaastattelut voivat olla erilaisia avoimia haastatteluja, syvä- tai teemahaastatteluja. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa hankitaan laadullisten metodien avulla, joilla varmistetaan, että tutkittavien ääni ja näkökulmat pääsevät esille (Hirsjärvi ym. 2000, 155–157). Tähän pohjaten tässä tutkimuksessa on käytetty aineistonhankintamenetelmänä teemahaastattelua. Teemahaastattelun avulla on mahdollista tuoda esille sosiaalityöntekijöiden kokemuksia työparityöhön liittyen. Teemahaastattelussa olennaista on, että haastattelussa käsitellään tiettyjä teemoja. Kysymykset ja niiden esitysjärjestys voivat haastatteluissa vaihdella. Hyvä haastattelija eläytyy haastateltavan vastauksiin ja osoittaa kuuntelevansa ja olevansa kiinnostunut sekä arvostaa haastateltavaa. Tutkimushaastattelu muistuttaa arkikeskustelua, mutta siinä on selkeä päämäärä, mistä tietoa halutaan kerätä sekä roolit. Haastattelijalla on usein kyselijän rooli ja vastaajalla vastaajan rooli. (Ruusu vuori & Tiittula, 2017.) Teemahaastattelussa oletuksena on, että tutkittavat ovat läpikäyneet tai kokeneet jonkin tietyn asian, jota halutaan tutkia. Tutkijan taas on täytynyt selvittää, mitä olennaisia tekijöitä tutkimuskohteena olevaan asiaan liittyy tutustumalla huolellisesti aiempaan kirjallisuuteen ja tutkimukseen aiheesta. (Puusa 2020).

Teemahaastatteluni jakautui viiteen teemaan (liite 1):

- 1) Eri asiakasprosessit kasvatus- ja perheneuvonnassa
- 2) Sosiaalityöntekijän ammatillinen rooli työparityössä psykologin kanssa
- 3) Työparityön hyödyt
- 4) Mikä haastaa työparityön tekoa kasvatus- ja perheneuvonnan arjessa
- 5) Sosiaalityöntekijän asiantuntijuus

Näiden lisäksi keräsin perustietoina tutkittavan ammattinimikkeen, kasvatus- ja perheneuvonnan työuran pituuden ja muut mahdolliset koulutukset. Etenin jokaisessa haastattelussa haastattelurungon mukaisesti teemasta toiseen. Teemahaastattelun metodisiin ominaisuuksiin kuuluu, että ennalta päätettyjen haastattelun lähtökohtien vuoksi tutkija kykenee ohjaamaan haastattelua ilman, että kontrolloisi sitä kokonaan. Vaikka teemahaastattelu on lähtökohtaisesti hyvin vapaamuotoinen ja joustava haastattelumenetelmä, etenee se kuitenkin etukäteen valittujen teemojen ja tätä koskevien kysymysten avulla. Onnistunut

teemahaastattelu vaatii tutkijalta paljon ymmärrystä aiheesta. Tutkijan tulee olla tietoinen tutkimuskohteena olevan ilmiön keskeisistä elementeistä sekä siihen vaikuttavista tekijöistä ja näin ilmiön kokonaisuudesta. Tutkijalla ennestään oleva ymmärrys aiheesta sekä kirjallisuuden kautta saatu tieto tuottavat rakennusaineet teemahaastattelun rungolle. (Puusa 2020.) Esittämäni kysymykset teemojen alla vaihtelivat haastatteluissa sen mukaan, miten haastateltavat vastasivat. Osa esimerkiksi vastasi seuraavaan kysymykseen jo edellisessä kohdassa.

#### 4.4 Aineistonhankinta

Tutkimuksessa analysoitava aineisto on kerätty etäyhteydellä pidettyjen teemahaastatteluiden avulla. Aineistoa varten haastattelin yhdeksää kasvatus- ja perheneuvonnassa työskentelevää sosiaalityöntekijää. Haastatteluun osallistuvat työskentelivät sillä hetkellä kasvatus- ja perheneuvonnassa sosiaalityöntekijöinä tai olivat virkavapaalla kyseisestä työtehtävästä. Haastattelut kestivät 52 minuutista 69 minuuttiin. Etsin haastateltavani Facebookin sosiaalityöntekijöiden uraverkoston kautta, joka on suljettu ryhmä sosiaalityöntekijöille ja alan opiskelijoille. Laitoin uraverkoston haastattelukutsun (liite 2) huhtikuussa 2022 kaksi kertaa. Ensimmäisellä kerralla sain kaksi yhteydenottoa ja seuraavalla kolme. Tämän jälkeen pyysin vanhoja kollegoita avuksi ja joko heidän tai aiemmin haastattemieni sosiaalityöntekijöiden kautta sain vielä neljä haastateltavaa lisää. Osa haastateltavista kysyi, haluanko haastattelukutsua jaettavan eteenpäin, joten myös sitä kautta haastateltavia tuli lisää. Tavoitteeni oli ollut 6–8 haastateltavaa, mutta lopulta haastattelin yhdeksää sosiaalityöntekijää. Haastateltavilla oli hyvin erimittaisia työuria kasvatus- ja perheneuvontatyöstä aina puolesta vuodesta yli 22:n työvuoteen. Haastateltavien työuran mediaani oli noin 9 vuotta. Haastateltavia oli ympäri Suomea seitsemältä eri paikkakunnalta. Suoritin kaikki haastattelut touko-kesäkuun 2022 aikana.

Olin varannut haastatteluihin 45 minuuttia, mutta se osoittautui liian lyhyeksi ajaksi. Informoin kahden ensimmäisen haastattelun jälkeen muita haastateltavia varaamaan haastatteluun 60 minuuttia, jonka verran suurin osa haastatteluista kesti. Kaikki haastattelut toteutettiin etäyhteyden mahdollistavan Teams-videoneuvottelu sovelluksen kautta. Ennen haastattelua lähetin jokaiselle haastateltavalle sähköpostitse tietosuojailmoituksen (liite 3). Haastattelun alussa kävimme sen yhdessä läpi ja kerroin, että kerään tietoina ennen haastattelua haastateltavan nimen ja sähköpostiosoitteen yhteydenpitoa varten ja haastattelusta ammattinimikkeen, muut mahdolliset koulutukset, työuran keston sekä äänitallenteen, jonka

tallensin hankkimalleni Sony IVD-PX470 tallentimella. Haastattelun alussa pyysin luvan haastatteluun osallistumiselle ja kerroin, että haastateltava saa halutessaan jättää vastaamatta kysymyksiin. Haastatteluiden äänitallenteet tallensin henkilökohtaiseen yliopiston One Drive – tietokantaan. Litterointi vaiheessa haastattelut anonymioitiin, poistaen haastateltavien henkilötiedot ja organisaatioita koskevat tiedot.

Litteroin haastattelut kesän 2022 aikana. Litteroin ensimmäiset kolme haastattelua käsin. Tämän jälkeen käytin apuna Wordin litterointi ohjelmaa, tehden tämän jälkeen litterointeihin tarvittavat korjaukset. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 220 sivuaCalibri fontilla koossa 11. Olin arvellut aiheeni olevan kiinnostava, ja haastateltavien määrän perusteella se olikin sitä. Haastateltavat toivat myös esiin, että aihe on tärkeä. Monella oli huoli kasvatus- ja perheneuvoloiden tulevaisuudesta. Tutkielmani tulosluvussa nostan esiin sitaatteja haastatteluista tuodakseni paremmin esille sosiaalityöntekijöiden ajatuksia sekä osaltaan elävöittämään tekstiä. Tekstin sujuvuuden vuoksi olen muuttanut osan sitaattien puhekielisisistä ilmauksista lähemmäs kirjakielistä ilmaisua.

#### 4.5 Aineiston analysointi

Laadullista tutkimusta analysoitaessa tulee tutkijan olla herkkä saadakseen aineistosta esille erilaisuutta. On hyvä kiinnittää huomiota siihen, millaista kieltä tutkimuksen kohteena olevat käyttävät. Miten he puhuvat tutkittavasta aiheesta, mitä sanoja tai lauseita aineistossa esiintyy. Näitä voi tarvittaessa verrata muiden tutkimusten tuloksiin. (Juuti & Puusa 2020.) Tässä tutkimuksessa on käytetty aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla voidaan analysoida erilaisia dokumentteja, kuten haastatteluja tai artikkeleita systemaattisesti sekä objektiivisesti. Sisällönanalyysin avulla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117, 123–127.)

Tein aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyttäen apuna Atlas.ti-ohjelmaa, joka on tehty tätä tarkoitusta varten. Alussa latusin litteroidut haastattelut ohjelmaan nimeten ne H1 (haastattelu 1) H2, H3 ja niin edelleen. Ennen tätä olin tehnyt Word-taulukon haastateltavien perustiedoista, kuten koulutuksista, työnimikkeestä, työvuosista ja siitä, miten pitkään sosiaalityöntekijä oli työskennellyt perheneuvolassa. Koin tämän aineistoa selkeyttävänä. Aineiston sisällönanalyysi etenee vaiheittain, ensimmäisessä vaiheessa alkuperäisdata pelkistetään (reduoidaan) ja

aineistoista karsitaan kaikki tutkimukselle epäolennainen pois. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 123–127). Toteutin pelkistysvaiheen lukemalla aineistoja lävitse muutamaan otteeseen pohtien samalla tutkimukseni tutkimuskysymyksiä ja karsimalla pois ne aineistot, jotka eivät vastanneet tutkimuskysymyksiini.

Seuraavaksi lähdin etsimään tutkimuskysymyksiin vastauksia koodaamalla aineistoa. Kävin jokaisen haastattelun läpi tehden samalla muistiinpanoja alkuperäisilmauksiin ja lisäämällä niihin kohtiin koodeja, jotka vastasivat osaltaan tutkimuskysymyksiini. Esimerkiksi pääluokkaan työparityön hyödyt tuli ensin 22 erilaista koodia, kuten; *saa palautetta, ei henkilöidy* ja *lisää turvan tunnetta*. Nämä koodit ryhmittelin useammaksi omaksi kokonaisuudeksi saaden kuusi erilaista alaluokkaa, kuten *tukee työssä jaksamista* ja *jäsentää työskentelyä*. Tätä toista vaihetta, jossa aineisto ryhmitellään, kutsutaan klusteroinniksi. Tällöin aineistosta koodatut alkuperäisilmaukset käydään tarkasti läpi ja pyritään löytämään samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia ilmaisevia käsitteitä. Nämä samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään alaluokkien muodostamista varten. Muodostetut alaluokat nimetään kuvaamaan luokan sisältöä esimerkiksi tutkittavan ilmiön ominaisuuden mukaan. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 123–127.)

Ryhmittelyä seuraa aineiston käsitteellistäminen (abstrahointi), tämän vaiheen tarkoituksena on erottaa tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostaa teoreettisia käsitteitä. Luokitusten yhdistämistä jatketaan niin kauan kuin se on sisällön näkökulmasta mahdollista. Tässä on tärkeää huomioida, että luokituksissa säilyy yhteys aineiston alkuperäisdataan. Käsitteellistämisen avulla edetään alkuperäisdatan kielellisistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. Sisällönanalyyysissa tutkija rakentaa käsitteiden avulla kuvauksen tutkimuskohteesta. Käsitteitä yhdistämällä saadaan vastaus tutkimustehtävään. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117, 123–127.) Luin analysoinnin aikana haastatteluotteita useita kertoja, jotta sain tarkan ymmärryksen siitä, mitä haastateltava oli tarkoittanut. Tämän jälkeen jatkoin aineiston ryhmittelyä päätyen viimein käsitteisiin, joiden avulla sain vastauksia tutkimustehtävään, esimerkkinä työparityön hyödyt tutkimuskysymys. Aineistoa analysoimalla sain neljä erilaista työparityön hyötyjä kuvaavaa yläluokkaa, eli käsitettä: *työhyvinvointi, asiakkaan etu, ammatillinen kasvu* ja *moniammatillinen näkökulma*. Seuraavalla sivulla esimerkki työparityön hyödyt -pääluokan muodostumisesta.



Taulukko 1. Esimerkki Työparityön hyödyt -pääluokan muodostumisesta

| Alkuperäis-ilmaukset  | Pelkistetyt ilmaukset | Alaluokat   | Yläluokat      | Pääluokat          |
|---|-----------------------|---|----------------|--------------------|
| --] Ja sit työssäjaksamisen kannalta se on hirmu hyvä, sä voit aina jakaa ne ongelmat, sun ei tarvi yksin ratkaista asioita ja sulla on aina se toisen tuki siinä olemassa.   | Jakaminen             | Työn-ohjauksellinen tuki  | Työhyvinvointi | Työparityön hyödyt |
| [--] Se olisi vähän tämmöinen kasvoton, ei huonolla tavalla vaan semmoisena, että siinä ei niin henkilöidy. Jollekin voi olla se, että se saa jonkun semmoisen etäisyyden, jos tulee vaikka tosi riitainen ja ahdistava tilanne, niin se voi vähän tasata sitä, ettei ole sitten yksin. | Ei henkilöidy         | Ammatillisen etäisyyden ylläpitäminen haastavassa tapaamistilanteessa | Työhyvinvointi |                    |
| Siinä on kaksi työntekijää, mä ajattelen, että parhaimmillaan se laaduntaa sitä työtä   | Parantaa työn laatua  | Laadukkaampi asiakaspalvelu   | Asiakkaan etu  |                    |

## 4.6 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkielmani aihe koskee kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityöntekijän työtä, jota olen tehnyt ennen jäämistäni opintovapaalle vuoden 2022 alussa. Kiinnostukseni tutkielman aihetta kohtaan oli noussut käytännön työstä. Tämä asetti tiettyjä haasteita tutkijanroolissa pysymiselle ja vaati itsereflektiota tutkielmaa tehdessä. Huomiota tuli kiinnittää erityisesti puolueettomaan ajatteluun, tiedostaa, etten ole vapaa omilta mielipiteiltäni tai omalta esiympäristältäni aiheesta. Tutkimusaineistoni on hankittu teemahaastatteluiden avulla, joka laadullisessa tutkimuksessa ymmärretään vuorovaikutustilanteena, josta haastattelijan merkitystä aineiston muodostumiseen ei voida poistaa (Juhila, laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet). Tutkijan on tärkeää huomioida tutkimuksen eettisyyteen liittyvät seikat koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimusta voidaan pitää eettisenä, kun se on tehty vastuullisesti ja perusteellisesti. (Hyvärinen 2017; Tuomi & Sarajärvi 2017, 149–150)

Tutkijan tulee toimia haastattelutilanteissa eettisesti kestäväällä tavalla keräten vain tutkimuksen kannalta olennaista tietoa. (Eskola & Suoranta 1998; Hyvärinen 2017) Tutkimuksen eettisissä periaatteissa painotetaan tutkittavan itsemääräämisoikeutta. Haastateltava päättää osallistuuko tutkimukseen sekä hän saa halutessaan olla vastaamatta kaikkiin tutkijan esittämiin kysymyksiin. Ennen haastattelua on osallistujia tärkeä informoida tutkimuksen aiheesta ja sen tavoitteesta, haastatteluiden toteuttamisesta (paikka, ajankohta, kesto, tallennus) sekä osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Tutkimuslupa on kysyttävä tutkimukseen osallistuvilta ammattilaisilta. (Eskola & Suoranta 1998; Ranta & Kuula-Luumi 2017). Tässä tutkimuksessa ei tarvittu tutkimuslupaa, koska sosiaalityöntekijät toivat haastatteluissa esiin omia näkemyksiään eivätkä edustamansa organisaation.

Tutkimushaastatteluissa painotetaan luottamuksen tärkeyttä. Luottamusta luodaan kertomalla haastateltavalle totuudenmukaisesti tutkimuksen ja haastattelun tarkoituksesta ja käsittelemällä saatuja tietoja luottamuksellisesti säilyttäen haastateltavan anonymiteetti. Haastattelijan on tärkeää pyrkiä neutraaliuteen, jottei vaikuta omilla asenteillaan ja kysymyksenasetteluilla haastateltavaan. Olennaista on, että haastattelija kunnioittaa haastateltavan oikeutta tietää enemmän aiheesta kuin haastattelija itse. Toiminnan eettisyys on tärkeä tutkimusta ohjaava periaate, tämä on hyvä pitää mielessä erityisesti haastateltaessa arkaluontoisista asioista. (Ruusuvoori & Tiittula 2017.) Minulla oli käsitystä kasvatus- ja perheneuvonnan työnsisällöistä aiemman työkokemukseni vuoksi. Tämä helpotti haastatteluiden tekemistä, sillä ymmärsin mistä

haastateltavat puhuivat esimerkiksi kuvatessaan asiakasprosesseja tai erilaisia täydennyskoulutuksia. Juuti ja Puusa (2020) tuovatkin esiin, että on tutkijan ammattitaitoa tuntea tutkivansa ilmiö niin hyvin, että voi esittää siitä luontevalla tavalla kysymyksiä, joiden avulla kykenee vastaamaan tutkimuskysymyksiin.

Tutkimuksessa saamien tietojen käsittelyä tulee ohjata luottamuksellisuus sekä anonymiteetti, tästä on huolehdittava koko tutkimusprosessin ajan. Tuloksia julkistaessa on tärkeää huolehtia, että aineistosta henkilöllisyyden paljastaminen tehdään mahdollisimman vaikeaksi. (Eskola & Suoranta 1998). Olen toteuttanut tätä eettistä periaatetta poistamalla tutkimuksen tulosluvussa näkyvistä haastatteluotteista kaikki tunnistamisen mahdollistavat tiedot ja tarkistanut, ettei niissä esimerkiksi kuvata tietyn perheneuvolan henkilöstömäärää tai työntekijän tarkkoja lisäkoulutuksia.

## 5 SOSIAALITYÖNTEKIJÄN AMMATILLINEN ROOLI TYÖPARITYÖSSÄ

Tarkastelin haastatteluissa sosiaalityöntekijöiden kuvaamaa rooliaan osana työparityötä psykologin kanssa. Monessa haastattelussa sosiaalityöntekijät toivat esiin, ettei sosiaalityöntekijän ja psykologin rooleissa ollut juurikaan eroa. Tämä saattoi osaltaan liittyä sosiaalityöntekijöiden koulutukseen, moni sosiaalityöntekijä oli lisäksi kouluttautunut psykoterapeutiksi. Osassa haastatteluista nousi esiin hierarkkiset erot; koettiin, että sosiaalityöntekijän asiantuntijuus oli alisteinen suhteessa psykologien asiantuntijuuteen. Toisaalta sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuudesta löydettiin myös sellaista, mitä muilla ammattiryhmillä ei ole. Osa haastatteluista sosiaalityöntekijöistä kipuili tai oli kipuillut kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityöntekijän roolin kanssa. Se koettiin hankalasti määrittävänä ja jopa sellaisena, josta perinteisen sosiaalityön löytäminen oli haastavaa. Yllättävää oli, että sosiaalityöntekijät kuvasivat melko samalla tavalla omia roolejaan, olivat he sitten työskennelleet perheneuvolassa vasta muutamia kuukausia tai useita vuosia. Jaottelin sosiaalityöntekijöiden kuvaamia rooleja, löytäen sieltä kolme keskeisintä. Nämä olivat; perheen kokonaistilanteen kartoittaja, lainsäädännön- ja palveluverkoston asiantuntija sekä vuorovaikutusosaaja, joita kuvaan seuraavassa yksityiskohtaisemmin.

### 5.1 Perheen kokonaistilanteen kartoittaja

Miltei kaikki haastattelemanani sosiaalityöntekijät kuvasivat sosiaalityöntekijän tehtäviin olennaisesti työparityössä kuuluvan perheen kokonaistilanteen hahmottamisen. Sosiaalityöntekijät kokivat, että psykologin tehtävänä oli työparityössä yksilökohtaisen työn tekeminen lapsen kanssa. Sosiaalityöntekijät puolestaan työskentelivät vanhempien kanssa kartoittaen perheen kokonaistilannetta. Sosiaalityöntekijät kokivat yhteiskuntatieteellisen koulutuksensa vuoksi omaavansa enemmän valmiuksia tarkastella perheiden tilanteita laajemmin, kuten kartoittaen perheiden verkostoa ja mahdollisia palveluntarpeita. Alla oleva haastatteluote kuvaa tätä.

*Siis tavallaan ilman vertailuakin, siinä tulee sellaiset tietyt vahvuudet, että psykologilla on ihan se oma osaaminen, mitä ei kukaan muu voi täyttää ja se on ihan ehdottoman kallisarvoista ja täydentävää ja asiakkaat arvostaa ja työparina arvostaa. Sitten hirveän usein käy niin, että sosiaalityöntekijällä on tietyllä tavalla ehkäisevän[työn] kokonaisuus ja se sellainen ehkä erilainen ote. Aika usein ne asiakkaat [vanhemmat] sitten on nimenomaan siihen sosiaalityöntekijään yhteydessä ja ehkä palaa asiakkuuteen sen sosiaalityöntekijän luo, kun ne varmaan jollain tavalla aistii sen, että se on semmoista kokonaisvaltaisempaa. (H8)*

Otteessa sosiaalityöntekijä tuo esiin, että muut työntekijät ja mahdollisesti myös vanhemmat odottavat sosiaalityöntekijältä laaja-alaista tarkastelua perheen tilanteesta. Sosiaalityöntekijä kuvaa, miten vanhemmat kiinnittyvät enemmän työskentelyn aikana sosiaalityöntekijään kuin psykologiin. Sosiaalityöntekijä uskoo sen johtuvan siitä, että sosiaalityöntekijän työskentely on kokonaisvaltaisempaa suhteessa psykologin työhön. Kokonaisvaltaisella ymmärrän tässä tarkoitettavan vanhempien ja koko perheen näkemyksiä huomioivaa, psykologin keskittyessä enemmän lapsen tilanteeseen. Tällöin sosiaalityöntekijän rooli vaikuttaa näyttäytyvän myös vanhemmille siten, että sosiaalityöntekijä on niin sanotusti heidän ja koko perheen työntekijä.

Sosiaalityöntekijä kuvaa jo koulutuksensa puolesta omaavansa taitoja tarkastella perheen tilannetta enemmän yhteiskunnallisesta- kuin yksilönäkökulmasta käsin. ”*Tietysti sosiaalityöntekijänä sitä pyrkii katsomaan siitä omasta teoreettisesta viitekehystä. [--] Koen, että sosiaalityöntekijänä otetaan enemmän ympäristöä huomioon, että ehkä psykologit aika paljon enemmän kuitenkin keskittyy siihen yksilöön ja mitä siellä yksilön mielessä ja miten niitä voi ratkaista. [--] Ja sosiaalityöntekijän roolissa kuitenkin aina enemmän katsotaan sitä, että aina lapsi tai vanhempi on ensinnäkin perheenjäsen ja yhteiskuntaan kuuluvia.*” (H2)

Kuvaus tuo mielestäni hyvin esiin sitä, miksi sosiaalityöntekijä ja psykologi tekevät perheneuvolassa työparityötä näiden ammattien täydentäessä toisiaan asiakkaan tilannetta kartoittaessa.

Yksi sosiaalityöntekijä kuvasi perhetilanteen esillä pitämisen tärkeyttä seuraavalla tavalla: “*Tavallaan mä aattelen, että mä oon perheen näkökulmantuoja. Ja toki mä oon aina mieltänyt itseni perheen ja verkoston asiantuntijaksi. Mutta täällä on se koko perheen esillä pitäminen ja tavallaan sen perhetilanteen myös sen esillä pitäminen, vaikka se psykologi löytäis diagnooseja*

siitä lapsesta, ni ei voi unohtaa sitä mitenkä paljon perheen olosuhteet vaikuttaa siihen lapsen vointiin.” (H1) Sosiaalityöntekijä painottaa, että diagnooseja määriteltäessä on tärkeää huomioida, miten lapsen ja perheen olosuhteet vaikuttavat lapsen hyvinvointiin ja käytökseen. Tämä sama näkökulma nousi esiin myös muilta haastateltavilta. Sosiaalityöntekijät kartoittivat usein tutkimustilanteissa lapsen kasvuhistoriaa ja perheen kokonaistilannetta aina vanhempien parisuhteista muiden perheen lasten vointiin, tätä kutsuttiin esimerkiksi perhetutkimukseksi, alkukartoitukseksi tai anamneesiksi. Näiden merkitys oli olennainen psykologien tekemien yksilötutkimusten kannalta. Yksi haastateltavista nosti esiin, että psykologi teki heillä yhteisen yhteenvedon sekä psykologin omista tutkimuksista, että sosiaalityöntekijän tekemistä vanhempien haastatteluista. Sosiaalityöntekijä kertoi, että oli joutunut uran alussa huomauttelemaan siitä, että hänen nimensä ja nimikkeensä pitää näkyä yhteenvedossa vanhempien tapaan. Ilman tätä, psykologit eivät olleet maininneet sosiaalityöntekijää yhteenvedossa lainkaan.

## 5.2 Lainsäädännön ja palveluverkoston asiantuntija

Moni haastateltava nosti esiin sosiaalityöntekijän laintuntemuksen keskusteltaessa sosiaalityöntekijän roolista ja asiantuntemuksesta. Sosiaalityöntekijät kokivat tämän heille ominaisena koulutuksensa puolesta “[--] Lakien tuntemukset ja kaikki tämmöinen yhteiskunnallinen näkökulma mikä meillä, itselläkin kun on yhteiskuntatieteiden maisterin tutkinto, niin se on laaja se näkemys.” (H8) Sosiaalityöntekijät kokivat, että heidän tehtävänä on tietää muun muassa sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain pääpiirteitä. Lisäksi olennaista oli palveluverkoston tunteminen, jotta perheitä osattiin ohjata oikean palvelun piiriin. “[--] Kyllähän sosiaalityöntekijällä myös koko aika raksuttaa [--] mielessä se, että onko tää se palvelu mikä on tälle perheelle ja semmoinen palvelukartta myös siellä mielessä (H4) Yksi haastateltava toi myös esiin, että sosiaalityöntekijän on tärkeä osata, miten eri palvelut toimivat, jotta työntekijä pystyy rakentamaan asiakkaalle hänen tarpeidensa mukaista palvelupolkua lainsäädännön puitteissa.

Sosiaalityöntekijöiden lakiin liittyvää asiantuntijuutta hyödynnettiin jo työparin valintavaiheessa. “Sitten, jos on vaikeita keissejä, siis semmoisia, missä on vaikka joku ihan älytön huoltoriita missä sitten joutuu myös ehkä sitä lainsäädännöllistä puolta mieltä vähän enemmän. Niin kyllä siihen helposti laitetaan psykologillekin sosiaalityöntekijä työpariksi,

*koska tavallaan sitten se yhteiskunnallisen rakenteen ymmärtäminen.” (H3)* Osassa perheneuvoloita sosiaalityöntekijöiden rooliin kuului päätöksen tekeminen perheneuvolapalvelusta. Sosiaalityöntekijän asiakaskuntaan saattoi lisäksi kuulua sosiaalihuoltolain erityisen tuen piirissä olevat perheet, joille laki velvoittaa omatyöntekijöiksi sosiaalityöntekijän (SHL 2014/1301, 42§).

Osa sosiaalityöntekijöistä kertoi hoitavansa yhteydenotot lapsen verkostoihin, esimerkiksi kouluun tai päiväkotiin tai perheen kanssa työskenteleviin toimijoihin. Muut työntekijät saattoivat myös odottaa, että sosiaalityöntekijä oli selvillä vanhempien verkostoista ja perheen käyttämistä palveluista. Sosiaalityöntekijät saattoivat lisäksi myöntää erilaisia sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita perheille, joka saatettiin kokea kasvatus- ja perheneuvontatyöhön kuulumattomaksi. *“Mä vastustan [palvelujen myöntämistä], kun se ei oo kasvatus- ja perheneuvonnan tehtävä. Meidän pitäisi suostua myöntämään vain nepsyvalmennusta ja pari- ja perheterapiaa, ei mitään muuta. Et tästä on tullut tällöinen yleinen sosiaalitoimisto sitten.” (H3)*. Osa haastatelluista sosiaalityöntekijöistä kipuili lisäksi perheneuvolasta tehtävien päätösten kanssa, ja koki ne palveluun pääsyä vaikeuttavina ja sosiaalityöntekijöitä turhaan työllistävinä.

### 5.3 Vuorovaikutusosaaja

Viimeisenä roolina haastatteluista nousi esiin vuorovaikutusosaaja. Useilla haastatelluista sosiaalityöntekijöistä oli monia eri täydennys- ja lisäkoulutuksia, jotka osaltaan täydensivät vuorovaikutukseen liittyvää osaamista, esimerkiksi pari- ja perhepsykoterapia-, MIM-vuorovaikutuksen havainnointi sekä Theraplay-terapiakoulutus. Sosiaalityöntekijät olivat hankkineet useimmiten lisäkoulutusta kasvatus- ja perheneuvonnassa työskennellessään työnsä tueksi. Suurin osa haastatelluista sosiaalityöntekijöistä koki, että perheneuvolatyö vaatii sosiaalityöntekijän tutkinnon lisäksi jonkinlaista lisäkoulutusta, kuten pari- ja perheterapeutin opintoja. Osa haastatelluista toi esiin erikoistumiskoulutuksen lopettamisen ja siihen liittyvät haasteet. Haastatteluissa sosiaalityöntekijöiden osaaminen työparityössä näyttäytyi vahvana vuorovaikutusosaajana. Työparityössä sosiaalityöntekijä työskenteli useimmiten vanhempien kanssa, mikäli työpari jakautui työskentelemään vanhemman ja lapsen kanssa erikseen. Alla sosiaalityöntekijän kuvaus tästä.

*Se on enemmänkin kuin se, että psykologi tapaa lasta ja tekee lapsen tutkimukset ja sosiaalityöntekijä käy lapsen varhaisvaiheet läpi. Mitä enemmän sinulla on työkokemusta, mitä enemmän sinulla on koulutusta, mitä enemmän sinulla on ymmärrystä, niin se on aina paljon laajempi, kuin mikään semmoinen perusanamneesin tekeminen. Koska nehan on portteja siihen, että ihmiset alkaa kertoa niistä asioista, mitä siellä taustalla on. (H8)*

Otteesta huomataan, että sosiaalityöntekijän vahvan vuorovaikutusosaamisen avulla perheiden tilanteita saadaan paremmin tarkasteltua. Työntekijä kuvaa, että mitä enemmän sosiaalityöntekijä on saanut kokemusta ja koulutusta, sitä paremmin hän kykenee toimimaan työssään perheneuvolassa. Työssä tehtävät kartoitukset nähdään enemmin väylinä paremman ymmärryksen saamiseen kuin itse työskentelyn päämääränä. Tämä vaatii sosiaalityöntekijältä osaamista, jotta osaa pysähtyä ja kuulla mitä asiakas kertoo, sekä tarttua olennaisiin asioihin. Tästä voi nähdäkseni päätellä, että varhaisvaiheiden läpikäynti on itsessään jo interventio perheen tilanteeseen.

Toisaalta työskentelyn keskiössä on ihmisen kohtaamisen taito, jota alla olevassa otteessa kuvaa yksi haastatelluista hienosti.

*Mun mielestä [sosiaalityöntekijän] asiantuntijuus on ymmärtää ihmisten elämän kokonaisuutta ihan ensin jo se, mutta ihan ensimmäinen, mikä on kaiken avain, on ihmisen kohtaamisen taito. Se et sä osaat kuunnella, osaat pysähtyä sen asiakkaan äärelle. Sinä olet läsnä. Sä oot aidosti kiinnostunut siitä asiakkaasta. Se on kaiken pohja. Kaikki teorit tai kaikki terapiakoulutukset ja kaikki muut, ne on hyödyttömiä, jos ei sulla ole sitä taitoa. Ihmiset ei hae täältä vastauksia ne hakee täältä kohtaamista, ne hakee täältä sitä, että sä olet kiinnostunut. (H8)*

Sosiaalityöntekijä tuo esiin, miten työskentely perheneuvolassa pohjaa vuorovaikutus- ja kohtaamistaitoihin. Koulutuksen merkitys on mitätön, mikäli työntekijällä ei ole näitä taitoja. Asiakas ei hae tietoa vaan kohtaamista. Vuorovaikutusosaamiseen liittyy osaltaan myös työntekijän oma suhtautuminen asioihin. Yksi haastatelluista kuvasi, miten sosiaalityöntekijä voi yksityishenkilönä ajatella, että esimerkiksi päihderiippuvuus on yksilön oma valinta.



Sosiaalityöntekijänä hän ei kuitenkaan voi näin ajatella, vaan pitää pystyä pohtimaan asiaa kokonaisvaltaisemmin monesta eri näkökulmasta.

Perheneuvolan sosiaalityöntekijän roolia verrattiin lisäksi esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöntekijän rooliin. *“Lastensuojelussa tarvitaan tietyntaista kuorta ja kovuutta sille ihmisten tunteiden purkauksille ja ymmärrystä siitä, että ne ei ole vihaisia minulle vaan näille asioille [--] Täällä ei ole ehkä semmoista [--] täällä on aika paljon itkua ja murhetta, että myös osata kohdata niitä tunteita ja olla siinä vuorovaikutuksessa. (H9) Sosiaalityöntekijä pohtii vuorovaikutuksen osaamiseen liittyvän lisäksi sen, että osaa kohdata asiakkaan, jolla on paha olla, ja ottaa vastaan tämän murhetta ja itkua. Työssä ei niinkään tarvita kovaa kuorta vaan enemmänkin empaattista osaamista ja tunteiden siedon, käsittelyn ja vastaanottamisen taitoa.*

## 6 TYÖPARITYÖN HYÖDYT

Sosiaalityöntekijät toivat esiin useita eri hyötyjä työparityöstä. Jokainen yhdeksästä haastateltavasta koki työparityön hyödylliseksi ja monessa perheneuvolassa se oli pää työmuoto. Työparityölle oli pääosin johdon tuki, tosin yhdessä perheneuvolassa sosiaalityöntekijät ja psykologit olivat joutuneet niin sanotusti taistelemaan, että saivat pidettyä työparityön työskentelyn aloitusmuotona. Monessa työpaikassa resurssien vajuus ja pitkät jonot vaikuttivat siihen, miten työparityön tekeminen oli mahdollista. Työparityötä tehtiin pääosin psykologien kanssa. Usein työskentelyyn osallistui jossakin kohdassa lääkäri. Työparityöskentelyssä psykologi ja sosiaalityöntekijä tapasivat yhdessä vanhempia, lapsia sekä perhettä tai jakaantuivat niin, että useimmiten sosiaalityöntekijä tapasi vanhempia ja psykologi lasta tai pariskuntien kanssa työskennellessä siten, että toinen tapasi toista puolisoa ja toinen toista. Työparityön hyötyjä kuvaan neljän aineistosta löytyneen alaluokan kautta; työhyvinvointi, ammatillinen kehitys, moniammatillinen näkökulma sekä asiakkaan etu.

### 6.1 Työhyvinvointi

Yksi työparityön suurimmista hyödyistä oli sosiaalityöntekijöiden mukaan sen vaikutukset työhyvinvointiin. Työparityöskentelyn nähtiin vaikuttavan työhyvinvointiin monella eri tavalla. Suurimmassa osassa haastatteluita (7) nousi esiin tapaamisissa tapahtuneiden asioiden jakaminen työparin kanssa ja sen vaikutukset työssä jaksamiseen *“Työssäjaksamisen kannalta se on hirmu hyvä, sä voit aina jakaa ne ongelmat. Sun ei tarvitse yksin ratkaista asioita ja sulla on aina se toisen tuki siinä olemassa.”* (H2) Työparityö toimi osaltaan myös työnohjauksellisena tukena. Alla olevassa otteessa sosiaalityöntekijä kertoo, miten tilanteiden purku ja jakaminen tukevat työhyvinvointia, samoja asioita nousi esiin myös muissa haastatteluissa.

*Se on hyöty, että voidaan valmistella tapaamista yhdessä. Voidaan purkaa se tapaaminen yhdessä, kun toinen on ollut siinä tilanteessa, niin se tietää et se äiti reagoi niin, että mistä se syntyi, että on eri asia, jos sen tapaamisen jälkeen lähtee itse selostamaan sen tilanteen, koska se on minun tulkintaani. Mä ajattelen, että se on työhyvinvoinnin näkökulmasta myös hyvä, että on semmoinen, joka on kokenut sen saman tilanteen ja sitten sen kanssa pystyy käymään sen asian läpi.*

*Ja tietysti mä ajattelen, että myös se, kun niitä puidaan yhdessä, se voi olla hedelmällistä myös jatkotyöskentelyn kannalta, että hei napataan tuosta ensi kerralla kiinni. (H9)*

Otteesta huomataan, että asioiden jakaminen nähdään työhyvinvointiin vaikuttavana tekijä. Haastateltavat kuvasivat olennaisena sen, että työpari on ollut mukana tilanteessa, jolloin hänellä on sama kokemus, eikä tilannetta tarvitse erikseen avata ulkopuoliselle työntekijälle. Lisäksi tämän ansioista tilanne ei värity sosiaalityöntekijän kuvatessa sitä omasta näkökulmastaan käsin, vaan työpari voi reflektoida sitä alkuperäisen kokemuksensa kautta. Haastatteluissa jakaminen koettiin tärkeänä myös jatkotyöskentelyn suunnittelua ajatellen. Tapaamisesta yhdessä keskustellessa voitiin havaita eri tavalla asioita, joihin on hyvä jatkossa asiakkaiden kanssa tarttua.

Asiakastilanteiden haastavuus nähtiin osaltaan jakamisen tärkeyttä korostavana. Sosiaalityöntekijät kokivat, että työparityön ansioista vaikeita asiakastilanteita ei tarvitse pohtia tai yrittää selvittää niistä yksin, vaan voi tukeutua ja pohtia asioita työparin kanssa. *“Mutta juuri sillä, että oli vaikea, hei et palataan tähän vielä huomenna, että mitähän tässä oikein tapahtui. Ni on tärkeää, että sitä voi yhdessä myös puhaltaa.” (H7)* Sosiaalityöntekijän kuvauksessa näkyy hyvin, miten haastavia tilanteet voivat olla hänen kuvatessaan, että ei oikein edes tiedä mitä tapaamisessa tapahtui. Tällöin työparin kanssa voi myöhemmin palata tilanteeseen ja yhdessä miettiä tilannetta työparin kanssa. Yksi olennainen osa jakamista oli tilanteiden purku yhdessä. Uskoisin, että tämä vaikuttaa työhyvinvointiin myös sitä kautta, että työasiat eivät välttämättä seuraa mielessä kotiin, jos on saanut purkaa ne heti tapaamisten jälkeen työpaikalla työparin kanssa.

Näiden lisäksi työparin kanssa keskustelu nähtiin työnohjauksellisena tukena. Yksi sosiaalityöntekijöistä toi esiin jakamisen tärkeyttä myös asiakastilanteista syntyvän tunnekuorman jakamiseen liittyen, alla olevan lainauksen tavoin.

*[--] Miten jaketaan työskennellä, kun ne on hankalia asioita, niin tavallaan, että kuinka pysytään siinä fokuksessa, kun kestetään niitä monenlaisia tunteita [--] Kun usein yksin voi jäädä sinne sen [tunnekuorman] alle ja ei pysty sitten jatkaa sitä puhetta ja on vaan ja kuuntelee ja ottaa kaiken vastaan. Niin kyllä se sen*

*dynamiikan kannalta on ihan oleellinen. Erityisesti ne on tietysti varmaan eri lailla vaikeampia, kun mä ajattelen, että vaikka vanhempien kasvatusasiat. [--] Osalla asiakkaista on niin monimutkaisia ja pitkittyneitä tilanteita, semmoisia monipaineisia, niin sekin, että on kaksi työntekijää niin voi tulla sitten erilaisia asioita myös mieleen, koska siinä on paljon sitä tunnekuormaa. (H6)*

Sosiaalityöntekijä kuvaa tässä otteessa haastavaa asiakastilannetta, todeten tilanteiden olevan vaikeampia kuin esimerkiksi vanhempien kanssa käytyt kasvatuskeskustelut. Sosiaalityöntekijä kertoo, että työparityössä työntekijä ei joudu yksin vastaanottamaan vaikeiden asioiden herättämää tunnekuormaa, vaan voi jakaa sitä toisen työntekijän kanssa. Työntekijä kuvaa, miten tunteiden kestäminen vaikuttaa osaltaan myös siihen, että työskentelyssä säilyy selkeä suunta ja työntekijät jaksavat työskennellä. Tästä voi päätellä, että mikäli tunnekuormaa ei saisi jakaa työparin kanssa se voisi viedä työskentelyä asiakkaan kanssa väärän suuntaan ja tekisi siitä vähemmän laadukasta. Tunnekuorman jakamisella työn fokus säilyy, eikä se huku työntekijässä heränneiden tunteiden alle.

Sosiaalityöntekijät kuvasit lisäksi työparityön lisäävän turvallisuuden tunnetta. Turvallisuuden tunne liittyi siihen, että työpariin saattoi tukeutua hankalalla hetkellä. Sosiaalityöntekijä pystyi esimerkiksi tukeutumaan työpariin yllättävissä tilanteissa, joissa ei itse tiennyt miten olisi hyvä jatkaa. *“Se jo tutuksi tullut turva tavallaan, koska kaikilla tulee joskus niitä semmoisia öö, miten tämä nyt? että tietyllä tavalla toinen voi ottaa siitä koppia, kun huomaa että toiselle ei nyt oikein leikkaa.” (H9).* Toisaalta turvallisuutta kuvattiin myös asiakasta ajatellen. Nähtiin, että työparityön avulla pystyttiin turvaamaan asiakkaan asemaa suhteessa työntekijään. Tästä ote alla.

*Varmasti semmoinen turvantunne myös asiakkaille, että se on neutraalimpaa tai asiakkaat voisi kokea, että helpommin pysyy näin, kun ei ole jonkun puolella tai kuunnella vaan toista. Se hallintakin siinä, jos on vaikka semmoista, että tosiaan toivotaankin, että työntekijä olisikin mun tai toisen puolella, jotenkin semmoista vetoa, niin se hallinta ja varmasti semmoinen tavoitteellisuuskin, että tavallaan siinä on helpompi pitää se, että mikä sen työskentelyn tavoite ja miten sovitaan asioita. (H6)*

Haastateltava kuvaa työparityön tekevän tapaamisesta neutraalimman ja luovan asiakkaalle turvallisemman tunteen. Sosiaalityöntekijän mukaan asiakas voi kokea halua saada työntekijä omalle puolelleen, mutta työparityön avulla työntekijöiden on helpompi hallita tilannetta asiakkaan kannalta hyvällä tavalla. Työskentelyssä säilyy tavoitteellisuus ja asiakas saa asettua asiakkaan rooliin, ilman, että pyrkii saamaan työntekijää omalle puolelleen. Näkisin, että työparityö tuo tapaamiseen tietyn etäisyyden, jolloin asioita voidaan tarkastella asioina. Tämä varmasti osaltaan lisää kaikkien turvallisuuden tunnetta, kun jokaisella on oma rooli ja työskentelyllä on selkeät raamit, joista pidetään kiinni. Toisaalta kuvauksesta herää myös ajatus siitä, että työparin avulla sosiaalityöntekijä pystyy olemaan vastaamatta asiakkaan toiveeseen omalle puolelle asettumisesta, joka tekee sosiaalityöntekijän työskentelystä osaltaan ammatillisempaa. Etäisyydestä saatavaa hyötyä yksi haastatelluista kuvasi seuraavasi: *“[--] että se olisi vähän tämmöinen kasvoton, ei huonolla tavalla, vaan semmoisena, että siinä ei niin henkilöidy. Jollekin voi olla se, että saa semmoisen etäisyyden, jos tulee vaikka tosi riittävä ja ahdistava tilanne, niin se voi vähän tasata sitä, ettei ole sitten yksin.” (H6)*. Työparin mahdollistama etäisyys aiheuttaa sen, että hankalat tilanteet eivät henkilöidy työntekijään, vaan asia voidaan tarkastella asiana.

Työparityön nähtiin vaikuttavan suoraan myös työstressin määrään, kuten seuraavasta lainauksesta käy ilmi *“Voin ainakin sanoa tällä kokemuksella, mä olen kyllä tykännyt mun kaikista aikaisemmistakin työpaikoista, mutta missään mä en ole kokenut näin vähän työstressiä. Mä jotenkin koen, että mulla on aina se toinen kenen kanssa miettiä ja pohtia. Se on sellainen mitä arvostan tosi paljon.” (H2)* Sosiaalityöntekijä kuvaa työparityön olevan syy siihen, miksi työ kuormittaa vähemmän kuin aiemmat työtehtävät. Toisen kanssa asioiden jakaminen nähdään olennaisena omaa työhyvinvointia tukevana tekijänä.

## 6.2 Ammatillinen kehitys

Sosiaalityöntekijät kuvasivat työparityön hyötyjä omaan ammatilliseen kehitykseen. Moni kertoi oppineensa paljon työparityöskentelyn aikana. Sosiaalityöntekijät näkivät tärkeänä sen, että työparilla saattoi olla aiempaa työkokemusta ja osaamista, jonka koettiin siirtyvän työparityön välityksellä osaltaan myös itselle. *“[--] Toisen taidot ja osaaminen ja kaikilla kun työkokemusta niin ne vanhatkin, työkokemus ja osaaminen aina siirtyy ja se on ihan loistavaa, kun eri palveluista ihmisillä kokemusta.” (H2)* Yksi haastateltavista kuvasi olevansa hyvin kiitollinen siitä, että on voinut laajentaa omaa osaamistaan ja näkemystään perheneuvolan

tiimin avulla. Hän kuvasi omaa oppimistaan liittyen lapsen näkökulman tarkasteluun “[--] *Tavallaan laajentaa sitä omaa osaamista ja näkemystä entisestään varmaan siihen suuntaan että, miten paljon oppii psykologeilta ja toki lastenpsykiatriltakin, että mitä nämä ratkaisut tarkoittaa sen lapsen kannalta.*” (H2)

Yksi haastateltavista toi esiin, että työparilta oli mahdollista saada palautetta omasta toiminnasta. Tämä oli tärkeää erityisesti siksi, että esihenkilö ei ole nähnyt sosiaalityöntekijää asiakastilanteissa, mikä on varmasti hyvin tyypillinen tilanne sosiaalityössä. Palautteen antamiseen ja saamiseen liittyi luottamus ja tuttuus toisen työntekijän kanssa, minkä osaltaan mahdollisti pieni kasvatus- ja perheneuvonnan yksikkö. Hyvän suhteen ansioista myös kritiikin sanominen oli mahdollista. Tällaisen suhteen luominen ei välttämättä kaikkien työparien välillä ole mahdollinen, mutta varmasti tavoiteltava asia. Tämä vaatii sosiaalityöntekijältä osaltaan halua kehittyä ammatillisesti.

Toisaalta työparityö myös pakotti oman toiminnan tarkasteluun kriittisesti työparin toimiessa peilinä sosiaalityöntekijän toiminnalle. *“Kyllä mä ajattelen, että kyllä se kasvattaa, että kyllähän se ihan erilaista se oma ammatillinen kasvu olisi, jos tekisi yksinään punaiset päällä. [Haastattelija: Niinpä] Että kyllä aina siinä työparitilanteessa jo joutuu ja saa tarkastella omaa tapaansa toimia ja olla.”* (H4) Sosiaalityöntekijä kuvaa, että ammatillinen kasvu olisi aivan erilaista, mikäli tekisi työtä yksin “punaiset päällä”, tarkoittaen punaista varattu -valoa toimiston oven pielessä. Tällöin oma toiminta ei olisi niin sanotusti tarkastelun alla. Työparitilanteessa läsnä on toinen ammattilainen, jolloin työntekijänä tulee tietoisemmin tarkasteltua, miten tapaamisessa toimii ja on. Kyseinen sosiaalityöntekijä oli aiemmin kuvannut, että hänellä on työpari, jonka kanssa on keskinäinen luottamus. Tämä on varmasti edellytys, jotta ammatillinen kasvu mahdollistuu parhaalla tavalla. Muutoin toisen ammattilaisen tarkastelun kohteena oleminen voisi olla stressaavakin kokemus työntekijälle.

Luottamuksen tärkeys ammatillisen kasvun ja kehityksen mahdollistajana nousi esiin muiltakin haastateltavilta. Työparilta uskallettiin kysyä neuvoa, sekä tuoda esiin, mikäli ei itse jotakin asiaa osannut tehdä. Oppiminen mahdollistui, kun työpari kunnioitti toinen toistaan. Toisaalta yksi haastateltavista toi esiin, miten sosiaalityöntekijän on tärkeää tietää oma ammatillinen roolinsa, jotta voi ottaa paikkansa työparityössä psykologin kanssa.

*Varmaan kun ollaan erilaisia niin siinä voi tulla sellaisia valta-asetelmia, vaiikkei ehkä tarkoittaisi. Sä joudut opettelee pitää omat puolesi, koska tulee se seinäkukkanen helposti tai sitten sulle annetaan vastuuta ja roolia sellaisissa asioissa missä et välttämättä koe, että se olisi se mieluisin. Sä joudut pitää puolesi ja voisit sanoa, että riippuu ihmisestä, mutta jos suoraan tulisi kasvatus ja perheneuvolaan ja ei olisi muuta kokemusta, niin mä kyllä itse koen, että sitä ammatillista itsevarmuutta kannattaa kyllä hakea jostain muualta ensiksi. Ainakin, jos siirtyy tällaiseen ihan puhtaasti parityöhön. Kokemus ja osaaminen on hyvä hankkia jostain muualta, muuten täällä voi olla, et sut syödään elävältä [naurua]. Ihmiset on ihania, mutta se et sulla ei välttämättä kehity sitä sun omaa ammattitaitoa, kun sä voit mennä sen toisen vanavedessä (H2)*

Sosiaalityöntekijä kuvaa työparityön haasteena omalle ammattitaidon kehittymiselle, mikäli sosiaalityöntekijä nojautuu liiaksi psykologisiin ja tämän ammattitaitoon. Tietyllä tavalla työparityö haastaa sosiaalityöntekijää ymmärtämään oman asiantuntijaroolinsa joutuessaan niin sanotusti kilpailemaan omasta ammatillisesta asemasta psykologin kanssa. Tämä sama ilmiö nousi esiin myös työparityön haasteista keskusteltaessa. Eli vaikka työparityö osaltaan tukee sosiaalityöntekijöiden ammatillista kehittymistä toiselta oppimisen kautta, se myös vääjäämättä pakottaa tarkastelemaan sosiaalityöntekijän professiota suhteessa psykologin professioon. Mikäli sosiaalityöntekijä ei ole tietoinen omasta ammatillisesta roolista on vaarana, että hän päätyy tekemään asioita, joita ei työnkuvaan kuulu, tai peesaamaan psykologia, jolloin asiakas ei välttämättä saa moniammatillisen työparityön tuomia hyötyjä sosiaalityön jäädessä psykologian jalkoihin.

Työparityön nähtiin mahdollistavan myös molemminpuolinen oppimiskokemus työparin välillä. Yksi haastatelluista kuvasi sosiaalityön asiantuntijuuden siirtymistä psykologille työparityössä “[--] Ja sitten ehkä se, että kyllä mä itse koen, että aika paljon myös psykologien täytyy semmoista yhteiskunnallista, että miten tää meidän yhteiskunta, voi vaikka tässä asiassa nyt sortaa tai, että millaisena ilmiönä tää näkyy.” (H3) Sosiaalityöntekijän mielestä on tärkeää, että voi oman asiantuntijuutensa avulla auttaa psykologia ymmärtämään, millä tavoin yhteiskunta voi sortaa asiakasta. Puolin ja toisin tapahtuva oppiminen näyttäytyy samassa valossa sosiaalityöntekijöiden kuvaamien roolien kautta. Sosiaalityöntekijät hallitsevat kokonaisuutta ja psykologi yksilötyötä. Tämä osaltaan tekee perheneuvolapalvelusta asiakkaan

tarpeita paremmin huomioivaa. Oppiminen nähtiin siten, että psykologi laajentaa yksilönäkemyksiä sosiaalityöntekijälle ja sosiaalityöntekijä laajentaa yhteiskunnallisen tilanteen vaikutuksia perheiden elämään psykologille.

### 6.3 Moniammatillinen näkökulma

Moniammatillinen näkökulma nousi odotetusti esiin jokaisen haastateltavan kanssa työparityön hyödyistä keskusteltaessa. Kahden, tai joissakin tapauksissa kolmen tai useamman, ammattiryhmän tietotaito nähtiin niin asiakasta kuin työntekijää ja koko organisaatiotakin hyödyttävänä asiana. *“Siitä saadaan huomattavasti monipuolisempi käsitys ja saadaan syvempi käsitys siitä perheen dynamiikasta ja miten lapsi näkee sen asian ja miten vanhemmat näkee sen asian. (H3)”* Moniammatillisuus toi moniäänisyyttä sen mahdollistaessa vanhempien ja lapsen äänen kuulumisen. Yksi sosiaalityöntekijä kuvasi moniammatillisuuden hyötyjä seuraavasti:

*Se antaa enemmän näkökulmia minusta, kun on kaksi ihmistä. Itsellä kuitenkin on tapana ajatella asioista aina samalla tavalla, niin sitten toinen onkin, aa! Tuo sanoikin tuossa, toi olikin hyvä ja saattaa lähteä viemään sitä keskustelua uudenlaiseen suuntaan, että sillä tavalla monipuolisuutta tuo. Työparina mä ajattelen, että monipuolisuus on varmaan sekä asiakkaan että työparin näkökulmasta se, että se on monipuolista se keskustelu, siihen tulee uusia näkökulmia, paljon tietotaitoa, huomioita, kysymyksiä. (H9)*

Yllä olevassa otteessa sosiaalityöntekijä toteaa osuvasti, että jokaisella meistä on tapana ajatella asioista samalla tavalla. Työparityö tuo näin ollen mahdollisuuden erilaisiin ja moninaisimpiin näkökulmiin, joita ei välttämättä tulisi asiakastilanteessa muuten esille. Haastattelussa psykologin osaaminen nähtiin myös erityisesti kasvatus- ja perheneuvontatyössä olennaisena, ja sellaisena, jota muilla ei voi olla. Psykologin osaaminen toi laajemman perspektiivin asioille ja toisaalta täydensi sosiaalityöntekijän osaamista. Yksi sosiaalityöntekijä toi lisäksi esiin, että ylipäänsä työpari tuo lisää näkökulmia tilanteeseen, vaikka kummallakin työparilla olisi sama sosiaalityön koulutus. Jo se, että tapaamisessa on kaksi ammattilaista antaa mahdollisuuden uusille ja erilaisille näkökulmille kuin yksin työskennellessä.



Yksi haastateltavista kuvasi asiakaskunnan tarpeiden jo haastavan moniammatilliseen työhön. Kyseinen sosiaalityöntekijä oli työskennellyt kasvatus- ja perheneuvonnassa yli 20 vuotta ja koki, että asiakkaiden tilanteet olivat paljon kompleksisempia kuin aiemmin, joka jo osaltaan vaatii työntekijöiltä monialaista osaamista. Psykologin ja sosiaalityöntekijän työparityö nähdään tällöin perustavanlaisena vaatimuksena kasvatus- ja perheneuvontatyölle, jotta asiakkaita voidaan auttaa parhaalla mahdollisella tavalla. Toisaalta viidellä haastatelluista sosiaalityöntekijöistä oli jokin psykoterapian koulutus, joko ratkaisukeskeinen psykoterapia tai pari- ja/ sekä perhepsykoterapia, joka jo osaltaan kertoo työn vaatimuksista sekä toisaalta sosiaalityöntekijöiden mielenkiinnon kohteista. Seuraavana ote kyseisen sosiaalityöntekijän haastattelusta.

*Mä ajattelen näin, että meidän asiakaskunnan tarpeet haastaa moniammatillisuuteen. [--] Asiakkaiden monitasoiset asiat, että tuleehan meille vanhempia, joiden elämäntilanne on jotenkin --- että ymmärtää, miten se lapsi tarvitsee nyt jonkun oman kohdan, jossa se tulee, mutta sitten vanhemmat myös tarvitsee. [--] Tällä omalla työhistorialla näen, että ne on paljon kompleksisimpia kuin aiemmin ne tilanteet. [--] Se mikä on esimerkiksi näkynyt, että aiemmin tuossa perheasiansovittelussa tavattiin paljon myös lapsia, mutta nyt perheasiansovitteluun tulee vanhempia, joiden lapset ei ole sen ikäisiä, että niillä olisi mitään työskentelyä. [--] Siinä näkyy semmoinen kaari, että jotain [on] tosi isosti muuttunut, joka haastattaa vanhempia (H7)*

Sosiaalityöntekijän kokemus on, että perheiden tilanteet ovat vaikeutuneet. Jotakin on muuttunut, joka nykyhetkessä haastaa vanhemmuutta enemmän kuin aiemmin. Tämä muutos osaltaan lisää vaatimuksia perheneuvoloiden moniammatillista osaamista kohtaan.

#### 6.4 Asiakkaan etu

Työparityö hyödytti haastatteluiden perusteella erityisesti asiakkaita. Asiakkaille työparityöllä on toki välillisiä vaikutuksia, kuten hyvinvoiva työntekijä, mutta myös suoria vaikutuksia. Sosiaalityöntekijät toivat esiin, miten työparityössä asiakas tulee paremmin kuulluksi. Miltei kaikki haastateltavat kokivat työparityön jäsentävän työskentelyä. Moni koki työparityön lisäksi tekevän työskentelystä tavoitteellisempaa “*Varmasti semmoinen tavoitteellisuuskin, että tavallaan siinä on helpompi pitää sen työskentelyn tavoite ja miten sovitaan asioita.*” (H6)

Kuvauksesta käy ilmi, että työparityön avulla työskentelyn tavoite on sovittu ja se on helpommin ylläpidettävissä kuin yksin työskennellessä.

Lisäksi sosiaalityöntekijät kokivat työparityön tekevän työskentelystä ajoittain tehokkaampaa, kuten alla olevasta otteesta käy ilmi.

*Mä ajattelen et joskus se on myös tehokkaampaa. Et sit tehdään yhdessä koska voi yhdessä ehkä saada ne prosessit sujuvammaksi ja tajuta ne kohdat missä ollaan ehkä jumissa tai mitä seuraavia käännteitä voisi asiakkaalle ehdottaa ja katsoa lähtekö asiakas niihin mukaan ja arvioida prosesseja helpommin, kun on yhdessä niitä arvioimassa, että mitä on jo tehty, mitä vielä voisi tehdä. (H8)*

Tehokkuus liittyi ajatukseen siitä, että kahden työntekijän avulla työskentelyä on helpompi arvioida ja päästä eteenpäin haastavissa tilanteissa. Työparityö ehkä mahdollistaa työskentelyn tarkastelun hieman etäämpää, jolloin on mahdollista nähdä eri vaihtoehtoja toisella tavalla kuin yksin tehdessä. Lisäksi työparityö hyödynsi asiakkaita mahdollisesti lyhentämällä asiakkuuden kestoja, jolloin asiakas sai avun tilanteeseensa nopeammin. Tästä esimerkki alla.

*No itse asiassa se ehkä lyhentää asiakkuuden kestoja. Siinä hoidetaan sitten niin napakasti ja sitten se pakottaa, kun on työpari, niin sitten sitä tavallaan hoidetaan ehkä tarmokkaammin kuin sitten itse helposti, kun joutuu priorisoimaan niin sitten tietyt asiat jää vähän roikkumaan. Joku puhelu saattaa vaikka jäädä roikkumaan, kun ei halua soittaa sitä ja keksii aina tärkeämpää tekemistä niin että se sujuvoittaa ja se helpottaa myös sen asiakkuuden päättämistä tarvittaessa, kun siitä on yhteinen käsitys. (H3)*

Työpari osaltaan saa sosiaalityöntekijän toimimaan tehokkaammin. Tämän voisi nähdä liittyvän siihen, että työparityössä työntekijä on vastuussa tekemisistä tai tekemättä jättämisistä myös työparille eikä ainoastaan asiakkaalle. Joko tarmokkuutta lisää se, että työntekijä on vastuussa useammalle henkilölle tai sitten toinen työntekijä toimii tietynlaisena suurempana auktoriteettina kuin asiakas Sosiaalityöntekijöiden kuvaamana asiakas hyöttyy työparityöstä saaden tavoitteellisempaa, tehokkaampaa ja laadukkaampaa palvelua, joka hyödyttää omalta osaltaan koko organisaatiota tehden muun muassa asiakasprosesseista lyhyempiä “Ja sitten

*varmaan, taas sieltä se laatukin työnantajalle, että on varmaan laadukasta silloin kun yhdessä tehdään.” (H8)*

Lisäksi sosiaalityöntekijät tarkastelivat työparityön hyötyjä asiakkaan kokemuksen kautta. Nähtiin, että asiakas tulee paremmin kuulluksi ja kokemuksellisesti työparityön ansioista asiakas voi saada tunteen siitä, että hänen asiansa on tärkeä, kun kaksi työntekijää työskentelee hänen asioidensa parissa. *“Asiakkaalle varmaan se, että jotenkin mä ajattelen itse, että mä menisin johonkin palveluun, jossa minua odottaa kaksi ihmistä. Niin se minusta tekee myös sen, että täällä ollaan minua varten, he on, tämä on tärkeä asia, täällä on kaksi ihmistä.” (H9)*

Työparityö tuo laajemman osaamisen asiakkaan käyttöön. Lisäksi yksi haastateltavista toi esiin, miten työparityön avulla voidaan mallintaa asiakkaalle toimivaa vuorovaikutusta ja lisätä toivoa tilanteen parantumisesta. Työntekijät voivat reflektoida tapaamisen tapahtumia asiakkaan edessä, joka osaltaan tekee työskentelystä läpinäkyvämpää. Toisaalta työparityö mahdollistaa työntekijöille erilaiset roolit, kuten toinen voi kirjata toisen keskittyessä enemmän vuorovaikutukseen asiakkaan kanssa. Yksi sosiaalityöntekijä toi esiin myös sairastamisen ja erityisesti koronavirustaudin tuomat haasteet. Työparityön avulla työskentely ei pysähdy, vaikka toinen työntekijä olisi sairaana. Työntekijä näki tämän positiivisena asiana myös koko organisaation näkökulmasta.

## 7 TYÖPARITYÖN HAASTEET

Sosiaalityöntekijät nostivat esiin muutamia työparityön tekoon liittyviä haasteita. Moni haastatelluista vastasi, ettei näe työparityössä itsessään haasteita, tai saattoi lähteä kuvittelemaan tilannetta, joka voisi tehdä siitä haastavaa, ilman että itsellä oli siitä kokemusta. Sosiaalityöntekijät tekivät työparityötä hyvin erilaisia määriä. Puolet haastatelluista kertoi tekevänsä pääosin työparityötä (70–90 % työstä) ja puolet kertoi tekevänsä pääosin yksin töitä (70–80 % työstä), yksi haastatelluista ei osannut arvioida yksin ja yhdessä tehtävän työn määrää. Poimin haastatteluista kolme pääluokkaa haasteisiin liittyen. Eniten nousi esiin resurssihin liittyvät haasteet sekä työntekijöiden persoonatekijät. Yksi mielestäni tärkeä osa-alue oli myös valtakysymykset. Käsittelen näitä seuraavaksi.

### 7.1 Resurssipula

Suurimpina haasteina työparityön tekemiselle koettiin resurssointiin liittyvät pulmat. Perheneuvoloiden tilanteet olivat hyvin vaihtelevia. Neljä sosiaalityöntekijää kertoi tekevänsä töitä pääosin yksin. Yksi haastatelluista totesi, että työpari on kuitenkin viereisessä huoneessa, jos tulee jotakin kysyttävää. Yksin tekeminen liittyi pääosin resurssikysymyksiin. Lisäsyynä oli sosiaalityöntekijöiden lisäkoulutukset, kuten psykoterapiakoulutus, jonka vuoksi sosiaalityöntekijät saattoivat tavata esimerkiksi parisuhdeasioissa tulleita asiakkaita mieluummin yksin. Syyt olivat kuitenkin pääosin asiakaspaine, tai se, että perheneuvoloissa oli liian vähän työntekijöitä esimerkiksi psykologien palkkaushaasteiden vuoksi. Lisähaasteena nähtiin yhteisten tapaamisten aikatauluttamiseen liittyvät vaikeudet työparin kanssa. Resurssipulaa kuvattiin haastatteluissa esimerkiksi näin:

*[--] Jos on vaikea keissi, niin kyllä me saadaan siihen johdon tuki, mutta sitä työparityötä tehdään tosi vähän. [Haastattelija: Tuleeko se ihan ohjeistuksen, että?] No meillä pitää pyytää työpari. Kyllä me nyt joskus sovitaan keskenämme ja sitten ilmoitetaan esimiehelle. Mutta kyllä meidän esimies haluaa aina tietää, että ketkä on työpareina ja paljon sitä työparityötä on. Hyvin vähänhän sitä on, suhteessa siihen määrään asiakkaita mitä meillä on. (H3)*

Otteesta tulee esiin, että työparityön tarve pitää perustella ja siihen tarvitaan useimmiten esihenkilön lupa. Näkisin, että työparityö nähdään tällöin hieman toissijaisena suhteessa asiakaspaineeseen. Vääjäämättä tämän tapainen toiminta asettaa yksintehtävän työn organisaation kannalta parempaan valoon, joka voi asettaa paineita tehdä enemmän töitä yksin. Pääosin sosiaalityöntekijät kuitenkin kokivat, että mikäli asiakastilanne koettiin haastavana, oli mahdollista saada työpari, vaikka työskentely perheen kanssa olisi jo aloitettu. Työparityö koettiin monessa haastattelussa mahdollisesti aikaa säästävänä, koska se teki asiakasprosesseista tehokkaampia ja laadukkaampia. Tämä jättää pohtimaan, onko työparityön tekemättä jättäminen todellisuudessa ajallisten säästöjen arvoista.

Resursseihin liittyvät haasteet johtuivat lisäksi työntekijäpulasta. Osassa perheneuvoloita psykologeja ei ollut saatu palkattua tarvittavaa määrää. *“Välillä täällä meillä on ollut haasteena, kun meitä on kolme, että [--] me ollaan vähän semmoinen rikkiäinen vaunu mistä puuttuu yksi et se vähän lenkkaa tällä tavalla, et sitten just se, että miten ne saadaan jaettua tasaisesti käytännön tasolla ja sitten taas siitä poikii se, että kalenterointi on välillä aina vähän haastavaa.”* (H9) Psykologien puuttumisen lisäksi haastattelija nostaa esiin aikataulutukseen liittyvät haasteet. Tämä nousi esiin myös monilla muilla haastatelluilla sosiaalityöntekijöillä. Kahden työntekijän kalenterista vapaan ajan löytäminen nähtiin pulmallisena. Asiakkaalle annettavat ajat saattoivat aikatauluhaasteiden vuoksi siirtyä. *“No haitat tulee enemmän siitä, että se kalenteri ei aina näytä siltä miltä haluaisi, mutta se on kaikilla muillakin, saattaa mennä hirveen kauaksi aikoja, kun ei löydy”* (H2). Yksi haastatelluista kertoi, että olivat yrittäneet ratkaista tätä pulmaa monin eri keinoin, kuten vakityöpareilla tai tietyillä tapaamisajoilla. Nämä eivät kuitenkaan olleet tuottaneet toivottua tulosta.

## 7.2 Persoonatekijät

Toinen eniten esiin noussut haaste liittyi persoonatekijöihin. Sosiaalityöntekijät kuvasivat, että kaikkien kanssa henkilökemiat eivät kohdanneet samalla tavalla, joka nähtiin työparityötä hankaloittavana. Tämä nähtiin kuitenkin harvinaisena haasteena, koska sosiaali- ja terveysalalle hakeutuu usein ihmisiä, jotka osaavat kuunnella toista. *“Toki haaste on, jos on persoonina kauhean erilaisia. Jotenkin et on vaikea löytää yhteistä säveltä, mutta se on kyllä tosi harvinaista meidän alalla. Kyllä mä ajattelen, että meidän alalle hakeutuu sellaiset ihmiset, jotka on valmiita kuuntelemaan toista, tekemään tällöistä asiakastyötä.”* (H7)

Sosiaalityöntekijä uskoo, että persoonahaasteet ovat harvinaisia johtuen sosiaali- ja terveysalasta. Alalla saatu koulutus ja sen vaatimukset esimerkiksi vuorovaikutustaidoista voivat aiheuttaa sen, että useimmiten työparin kanssa työskentely sujuu.

Alla yksi haastatelluista kuvaa, miten persoonatekijät vaikuttavat työntekijän lisäksi myös asiakkaaseen.

*Mä lähen aina tekemään eri ihmisten kanssa ja pääsääntöisesti siis tottakai aina pärjään kaikkien ihmisten kanssa. Mutta ne voi olla semmoisia sisäisiä, että mä koen, että meillä ei tämä oikein suju. Tai siis totta kai sujuu ikään kuin näennäisesti, mutta se ei ole sellaista kauhean hyvää. Sillon mä ajattelen, että mä en halua sitä jatkaa. Siis vaikka seuraavassa keississä [--] koska mä ajattelen, että sitten se helposti heijastuu sinne asiakkaalle. Asiakkaat on hirveän tarkkoja, usein aistit avoinna ja ne tajuaa sen, että tämä on vähän tällaista pökköä tai jotenkin ei niin sujuvaa ja mä en halua niille sitä, koska mulla on hirveän tärkeätä tässä työssä, et mä oon aito oma itseni, innostunut ja vilpittömästi sille asiakkaalle siinä käytettävissä. [--] Mun mielestä tässä työssä pitää olla kauhean vastuullinen siitä, miten on itse siinä tilanteessa. Pitää olla hirveän aito ja rehellinen. (H8)*

Sosiaalityöntekijä kokee työparin persoonien kohtaamattomuuden asiakkaan kannalta ongelmallisena. Työntekijä ei välttämättä voi olla oma itsensä, jonka vuoksi hän ei voi tarjota asiakkaalle parasta palvelua. Sosiaalityöntekijän kuvauksen mukaan tällöin omaa itseään ja työtapaansa joutuu muuttamaan tavalla, joka on työntekijälle itselleen haastavaa ja lisäksi asiakas voi aistia tämän ei niin sujuvana työskentelynä. Näkisin tämän ongelmallisena etenkin pienissä perheneuvolayksiköissä, joissa ei välttämättä ole tarjolla kuin yksi työpari. Toisaalta sosiaalityöntekijän kuvaus kertoo myös korkeasta työmoraalista, työntekijä on asiakkaan käytettävissä ja haluaa, että asiakas voi saada parasta mahdollista palvelua, sekä siitä, että työparin valikoitumiseen on mahdollista vaikuttaa.

Muutama sosiaalityöntekijä toi lisäksi esiin, että työpari saattaa sanoa tapaamisessa asioita, joista ei ole itse samaa mieltä. Tällaiset tilanteet ovat työparityössä varmasti haasteellisia, koska asiakkaan kannalta on tärkeää, että työntekijät ovat pääosin samoilla linjoilla. Toki työntekijät

voivat keskustellen reflektoida asiakkaan kuullen erienevistä mielipiteistä, mutta tämä voi olla asiakkaalle kuitenkin hämmentävää. Lisäksi mikäli työntekijät eivät pääse yhteiseen lopputulemaan on sillä todennäköisesti vaikutuksia tapaamisen tunnelmaan ja näin ollen asiakkaan saamaan palveluun.

### 7.3 Valtakysymykset

Joissakin haastatteluissa nousi esiin valtakysymykset sosiaalityöntekijän ja psykologin välillä. Osa sosiaalityöntekijöistä kertoi, että oli ajoittain kokenut jäävänsä alempiarvoiseksi suhteessa psykologiin. Tähän osaltaan vaikutti ammattien eri osaamisalueet sekä työntekijöiden persoonakysymykset *“Joskus haastaa semmoiset ihan persoonakysymykset, että jos tavallaan se psykologi on semmoinen, että se ei koe, että sosiaalityöntekijää tarvitsee siihen mitenkään. Tai se psykologi hallitsee niitä tapaamisia niin, että siinä ei tule sille sosiaalityöntekijälle oikein mitään roolia.”* (H8) Otteesta nähdään, että sosiaalityöntekijä ei saa työskentelyssä roolia, jolloin hänelle syntyy kokemus siitä, ettei sosiaalityöntekijän ammattitaitoa arvosteta. Keskusteltaessa työparitapaamisten vetovastuusta suurin osa haastatelluista koki, että vetovastuu jakautuu tasaisesti, toisin kuin edellä olevassa haastatteluotteessa. Mikäli vetovastuu oli selkeästi toisella työntekijällä, nähtiin sen liittyvän enemmän työntekijän pidempään työuraan kuin koulutukseen. Pitkään perheneuvolassa työskennelleet sosiaalityöntekijät kertoivat olevansa usein tapaamisissa vetovastuussa, mikä koettiin ajoittain myös raskaana. Tähän liittyi lisäksi usein vaihtuvat tai uraansa aloittelevat psykologityöparit.

Perheneuvolatyö kuvautui osassa haastattelua psykologikeskeisenä, jolloin sosiaalityöntekijän roolia ei nähty niin merkittävänä.

*Semmoista psykologikeskeisyyttä, että heillä on tämä ja tämä osaaminen. Me ollaan vähän sellaisia assareita joidenkin silmissä. Se on loukkaavaa, koska mä ajattelen, että jokaisella on oma osaaminen, jokaisella on oma paikkansa, että niitä ei tarvitse kilpailuttaa tai verrata. Ne on erilaisia, ja asiakas hyötyisi kokonaisuudesta ja lapset tulee autetuksi vanhempiensa kautta ja silloin se ei auta, vaikka kuinka tutkisit lasta, jos ne vanhemmat ei saa sitä apua niin ei lapsen tilanne muutu, pienen lapsen tilanne. (H8)*

Kuvauksen perusteella perheneuvolassa painottuu psykologin tekemät tutkimukset, joita sosiaalityöntekijä ei voi tehdä. Tämä voi tuoda työparityöhön valta-asetelman, jossa sosiaalityöntekijän rooli näyttäytyy epämääräisempänä psykologiin verrattuna.

Useammassa haastattelussa nousi esiin, miten psykologi ja sosiaalityöntekijä tekevät samaa työtä, eivätkä työt juurikaan eroa toisistaan psykologin tutkimuksia lukuun ottamatta. Toisaalta kaikissa perheneuvoloissa psykologien työnkuvaan ei kuulunut tutkimusten teko, joka osaltaan saattoi tasapainottaa työntekijöiden työnkuvia. Arvostukseen liittyviä pulmia nousi aineistosta esiin hieman humoristisina sivuhuomiona sekä suoraan sanottuna. Esimerkiksi tapaamismääristä keskusteltessa, yksi haastatelluista totesi: *“siis sosiaalityöntekijöillä on huomattavasti enemmän [tapaamisia päivittäin] kuin psykologeilla yleensä. Meillä on jotenkin enemmän tunteja viikossa [Naurua].” (H3)*. Lisäksi kaksi haastatelluista nosti esiin palkkauksen eroavaisuudet *“Sieltä edunvalvonnan näkökulmasta palkkauksessa, että me istutaan psykologin kanssa koko työpäivä, ja me tehdään ihan samaa työtä mutta ei meille samaa palkkaa makseta.” (H7)* Palkkaeron perusteena toinen sosiaalityöntekijä tuo esiin psykologin tekemät tutkimukset *“[-] Resurssien puolesta aika vähän he [psykologit] kyllä tutkivat meillä lapsia, mutta heillä on se mahdollisuus kyllä siihen ja itseasiassa mun mielestä saisivat tehdä vähän enemmänkin, koska heille myös maksetaan siitä sen takia isompaa palkkaakin.” (H2)*. Haastateltava kokee, etteivät psykologit tee tarpeeksi tutkimuksia ottaen huomioon palkkauksessa olevan eron. Palkkaus on varmasti selkeimpiä konkreettisia merkkejä ammattien arvostuksesta, jonka tarkastelu perheneuvolakontekstissa voi olla paikallaan, etenkin jos sosiaalityöntekijöillä on lisänä esimerkiksi monivuotinen psykoterapiakoulutus. Toki näistä saatetaan tälläkin hetkellä maksaa jonkinlaista korotusta, joka ei haastatteluissa noussut esille.

Sosiaalityöntekijän oma ammatillisuus ja sen kapeutuminen puhututti muutamassa haastattelussa. Nähtiin, ettei sosiaalityö ole perheneuvolassa samanlaista kuin joissakin muissa perinteisimmissä sosiaalityöyksiköissä. Alla sosiaalityöntekijän sitaatti.

*Tuntuu ihanalta, että sun työtä ei rajata, et täällähän ei sitä sosiaalityötä, et jos ajatellaan vaikka rahaa, niin ne ei ole yhtään siinä meidän sen enempää kuin oikeastaan psykologillakaan. Et täällähän se on aika laaja se meidän, et välillä jopa tuntuu, että onko tässä joku wannabee psykologi. Varsinkin alussa mulla oli*



*semmoinen että, missä se sosiaalityö nyt oikeastaan on, vaikka se on laaja käsite. Mutta tuntu, että se aina meni siihen, et joutui tekee vähän töitäkin sen eteen et sä laajennat sitä osaamistasi siihen, ettet sä unohda sitä, että hei tää lapsiperhe ei ne kaikki oo vaan hoidettavissa sillä keskustelulla vaan on hyvä ottaa huomioon laajempi ympäristö tähän perheeseen. Et se on hyvä aina itsekin muistaa mistä tulee [--] koska se voi kapeutua tuolla, et susta tulee semmoinen psykologin jatke.*  
(H2)

Otteesta voi päätellä, että kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityöhön ja työparityön tekemiseen psykologin kanssa liittyy vaara siitä, että sosiaalityöntekijän oma osaaminen hukkuu. Sosiaalityön osaamisvaatimukset ovat erilaisia perheneuvolassa, kuin tyypillisessä kunnan sosiaalityössä. Tästä johtuen sosiaalityöntekijä voi pyrkiä toimimaan samalla tavoin kuin psykologi, ilman samaa koulutusta tai hän voi päätyä olemaan psykologin jatke. Onnistunut työparityö vaatii sosiaalityöntekijältä ammatillista itsetuntoa ja vahvan ymmärryksen omasta roolistaan psykologin rinnalla, jonka rooli ja sen rajat ovat ehkä helpommin määriteltävissä kuin sosiaalityöntekijän.

## 8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää miten kasvatus- ja perheneuvonnassa työskentelevät sosiaalityöntekijät kuvaavat omaa ammatillista rooliaan osana työparityötä psykologin kanssa sekä sosiaalityöntekijän ja psykologin välisen työparityön hyötyjä ja sen tekemiseen liittyviä haasteita. Tutkimukseni lähestymistapa on laadullinen ja se pohjautuu fenomenologis-hermeneuttiseen tutkimusfilosofiaan. Tutkielman aineisto koostuu yhdeksästä teemahaastattelusta, joihin osallistui kasvatus- ja perheneuvossa työskenteleviä tai lähiaikoina työskennelleitä sosiaalityöntekijöitä. Aineisto on analysoitu laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu moniammatillisuuden, työpari- ja tiimityön, kasvatus- ja perheneuvonnan ja sosiaalityöntekijän ammatillisen roolin aiemmasta tutkimuksesta ja käsitteistä.

Haastatteluissa nousi vahvasti esiin sosiaalityöntekijöiden rooli perheen kokonaistilanteen kartoittajina työskenneltäessä työparina psykologien kanssa. Sosiaalityöntekijät työskentelivät useimmiten vanhempien kanssa, mikäli työpari jakautui tapaamaan lasta sekä vanhempia erikseen. Perheneuvoloiden työtapana on varhaisvuosista asti ollut samanlainen. Sosiaalityöntekijöiden tehtäviin on kuulunut vanhempien haastattelu ja psykologin tutkimuksia varten tarpeellisten taustatietojen kerääminen (Malinen 2012, 11). Vanhempien työntekijänä toimiminen teki osaltaan sosiaalityöntekijöiden roolista enemmän koko perheen tilannetta tarkastelevan, kuin psykologin roolista, joka tapasi pääosin lasta ja keskittyi enemmän yksilön näkökulmaan. Psykologin ja sosiaalityöntekijän työparityö näyttäytyy näin tarkasteltuna toisiaan oikealla tavalla täydentävänä. Sosiaalityöntekijä kartoittaa perheen olosuhteita, sen merkityksiä suhteessa lapsen tilanteeseen sekä verkostoon ja mahdollisesti palvelujärjestelmään, psykologin keskittyessä lapsen tilanteen yksilökohtaiseen tarkasteluun. Tähän kiteytyy moniammatillisen työparityön idea kasvatus- ja perheneuvonnassa. Perheiden tilanteita katsotaan sekä sosiaalityön että psykologian näkökulmasta, jolloin vältetään yksipuolisen arvioinnin aiheuttamilta vääristymiltä (ks. Koski 1992, 93). Tämä nostettiin haastatteluissakin esiin, psykologi voi tapaamisten perusteella pohtia lapselle diagnoosia, joka voi kyseenalaistua sosiaalityöntekijän tekemien perheen kokonaistilannetta koskevien havaintojen seurauksena.

Toisaalta työparin jakautuminen siten, että sosiaalityöntekijä tapaa vanhempia ja psykologi lasta, koettiin osassa haastatteluita sosiaalityöntekijöiden ammatillisuutta kaventavana ja vanhanaikaisena toimintatapana. Osa sosiaalityöntekijöistä oli tietoisesti lähtenyt rikkomaan tätä kaavaa muun tiimin tuella työskentelemällä lapsen kanssa. Toisille kyseinen työnjako tuntui ymmärrettävältä ammattien erilaisen tietotaustan vuoksi. Voi myös pohtia, onko työskentely enää työparityötä sosiaalityöntekijän ja psykologin jakautuessa perheen kanssa eri tapaamishuoneisiin, vai voisiko tätä kutsua esimerkiksi rinnakkaistyöskentelyksi. Pehkosen (2009) mukaan moniammatillisuus tarkoittaa yhdessä työskentelyä eikä rinnakkain työskentelyä, koska tällöin saatua tietoa ei tarkastella moninäkökulmaisesti. Perheneuvolan työparityössä sosiaalityöntekijät kuitenkin kuvasivat pohtivansa perheen tilannetta yhdessä psykologin kanssa, vaikka työskentelivät osan asiakasprosessista erillään.

Sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuus näyttäytyi samankaltaisena nuorisopsykiatrian avohoidossa tehdyssä tutkimuksessa. Moniammatillinen tiimi näki sosiaalityöntekijän asiantuntijuuteen kuuluvana muun muassa nuoren ja perheen kokonaistilanteen arvioinnin sekä palveluiden koordinoimisen. (Arajärvi 2020, 357.) Haastatellut sosiaalityöntekijät kokivat omaavansa enemmän valmiuksia perheiden tilanteiden laajempaan tarkasteluun yhteiskuntatieteellisen koulutuksensa vuoksi. Näkisin, että sosiaalityöntekijän rooli perheen kokonaistilanteen kartoittajana sisältää piirteitä rakenteellisesta sosiaalityöstä. Sosiaalityöntekijän tehtäviin kuuluu perheneuvolassa perheiden tilanteiden tarkastelu suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan ja sosiaalisen ympäristöön (Kalmari ym. 2020, 34–35). Sosiaalityöntekijän koulutus (ks. Lähteinen ym. 2017) antaa valmiudet rakenteellisen sosiaalityön tekemiseen ja haastatellut sosiaalityöntekijät kuvasivatkin tarkastelevansa perheiden tilannetta suhteessa ympäristöön tai etsivänsä keinoja, miten perheet voivat saada parasta mahdollista palvelua tai erilaisia tukia.

Aineiston perusteella sosiaalityöntekijöiden rooliin liittyi lisäksi lainsäädännön- ja palveluverkoston asiantuntijuus. Työparityössä sosiaalityöntekijään tukeuduttiin, kun tarvittiin tietoa esimerkiksi lastensuojelu- tai sosiaalihuoltolakiin liittyvistä asioista. Tai jo työparin valintavaiheessa, kun kyseessä oli esimerkiksi haastava huoltoriita. Aiemmassa tutkimuksessa sosiaalityöntekijöiden rooliin työparityössä sosiaaliohjaajien kanssa on myös liittynyt päätöksien tekeminen sekä verkoston kanssa toiminen (Rahko 2011, 75–76). Sosiaalityöntekijöiden koulutus tuottaa vahvaa tietämystä palvelujärjestelmästä ja oikeudellista osaamista, joka mahdollistaa tähän rooliin vastaamisen (ks. Lähteinen ym. 2017).

Haastateltujen kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityöntekijöiden rooliin saattoi kuulua erilaisia sosiaalihuoltolainmukaisia tehtäviä kuten palvelutarpeen arvioinnin teko, palveluiden myöntäminen, omatyöntekijänä toimiminen tai päätöksenteko perheneuvolapalvelusta. Tämä kuitenkin vaihteli, eikä perheneuvoloissa toimittu säännönmukaisesti samalla tavalla. Lotta Hämeen-Anttilan (2017, 221) mukaan uudistettu sosiaalihuoltolaki (1301/2014, 26§) määrittelee, että kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkailta on oikeus omatyöntekijään sekä palvelutarpeen arviointiin. Tutkimusaineiston ja oman työkokemuksen perusteella lakia tulkitaan perheneuvoloissa kuitenkin eri tavoilla ja osassa perheneuvoloita toimitaan Hämeen-Anttilan lain tulkinnan mukaisesti ja osassa nähdään, ettei perheneuvolapalvelu oikeuta omatyöntekijään tai palvelutarpeen arviointiin.

Alho (2017b) on esittänyt huolta perheneuvoloiden sosiaalityöntekijöiden työnkuvan muuttumisesta psykososiaalisesta työstä byrokraattiseksi työksi. Alho tuo esiin, että monissa perheneuvoloissa sosiaalityöntekijöiden työnkuvaan kuuluu nykyään palvelutarpeen arviointi sekä päätöksen tekeminen perheneuvolapalvelusta. Sosiaalityöntekijöiden haastatteluissa nousi esiin kritiikkiä sekä perheneuvolapalvelusta tehtävää päätöstä, että sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden myöntämistä kohtaan. Kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityöntekijöistä osa ei pitänyt näitä perheneuvolan sosiaalityöntekijän työhön kuuluvina. Päätöksien tekeminen nähtiin myös vaikeuttavan palveluun pääsyä. Vuonna 1992 perheneuvolan oppaassa Klemola ei painota laintuntemusta tai palveluverkoston tuntemusta sosiaalityöntekijän työssä, vaan enemminkin esimerkiksi verkostotyötä asiakkaan läheisverkoston kanssa (Mt. 11). Sosiaalityöntekijöiden työnkuva perheneuvolassa on selkeästi muuttunut tästä byrokraattisempaan suuntaan. Tähän muutokseen liittyy varmasti sekä hyviä että huonoja puolia. Hyvänä näkisin sen, että liitettäessä sosiaalityöntekijän tehtäviin enemmän sosiaalityöntekijän pätevyyden vaatimia osa-alueita, kuten erityistä tukea tarvitsevan lapsen omatyöntekijänä toimiminen, varmistetaan, ettei sosiaalityöntekijöitä voida korvata alemman korkeakoulututkinnon suorittaneilla työntekijöillä työvoimapulan vuoksi (ks. Kalmari 2020b, 40; SHL 2014/1301, 42§).

Kolmantena sosiaalityöntekijän rooli työparityössä psykologin kanssa näyttäytyi vuorovaikutusosaajana. Vuorovaikutusosaaminen nähtiin olennaisena osana sosiaalityöntekijöiden työtä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa toimiessa. Sosiaalityöntekijöiden roolin vuorovaikutusosaajana voi nähdä psykososiaaliseen sosiaalityöhön kuuluvaksi. Psykiatriassa ja kasvatus- ja perheneuvonnassa sosiaalityöntekijän

työtä on kuvattu psykososiaalisena sosiaalityönä (ks. Arajärvi 2020; Kalmari, 2020). Psykososiaalinen työ edellyttää sosiaalityöntekijältä asiantuntemusta asiakkaan ongelmien ratkaisemisesta työntekijän ja asiakkaan välisessä vuorovaikutuksessa (Raunio 2009, 121–129). Sosiaalityöntekijän saama koulutus tuo omalta osaltaan osaamista vuorovaikutustyöhön (ks. Lähteinen ym. 2017). Suurin osa haastatelluista kuitenkin koki, että perheneuvolatyö vaatii sosiaalityöntekijältä jonkinlaista lisäkoulutusta vuorovaikutusosaamiseen liittyen. Moni haastatelluista sosiaalityöntekijöistä oli hankkinut lisäkoulutusta kouluttautumalla psykoterapeutiksi tai hankkimalla lyhyempiä koulutuksia vuorovaikutusosaamiseen liittyen. THL:n mukaan kasvatus- ja perheneuvontatyössä tarvittava terapeuttisten menetelmien osaaminen edellyttää sosiaalityöntekijältä terapeuttista lisäkoulutusta (Bildjuschkin 2018, 13–14). Saman näkemyksen jakavat Kananoja kumppaneineen (2011, 322–325), joiden mukaan kasvatus- ja perheneuvontatyössä tiedollista pohjaa voi olla hyvä vahvistaa perheterapian koulutuksella. Lisäksi psykiatriassa toimivia sosiaalityöntekijöitä koskevassa tutkimuksessa sosiaalityöntekijät kokivat tarvitsevansa työnsä tueksi vahvaa mielenterveystyön tuntemista, tästä syystä moni oli kouluttautunut terapeutiksi (Leinonen 2020, 67). Haastattelemieni sosiaalityöntekijöiden näkemykset ovat samankaltaisia aiemman tutkimuksen ja teorian kanssa. Sosiaalityöntekijän koulutus antaa valmiuksia vuorovaikutustyöhön, mutta kasvatus- ja perheneuvontatyössä lisäkouluttautuminen antaa paremmat mahdollisuudet vastata työn edellytyksiin.

Tarkastelin tutkimuksessani sosiaalityöntekijöiden roolien lisäksi työparityöstä koettuja hyötyjä. Sosiaalityöntekijät kuvasivat hyötyvänsä työparityöstä monin eri tavoin. Työparityön koettiin vaikuttavan etenkin omaan työhyvinvointiin. Erityisen merkittävänä oman jaksamisen kannalta nähtiin asiakastilanteiden jakaminen työparin kanssa. Sosiaalityöntekijät kuvasivat työparin kanssa käytyjen keskustelujen olevan osaltaan myös työnohjauksellisia. Tämä sama nousi esiin myös sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työparityön hyötyjä tarkasteltaessa (Rahko 2011, 84–100). Lisäksi työparityön koettiin vaikuttavan suoranaisesti työstressin määrään. Asiakastilanteiden ja vastuun jakaminen toisen kanssa vähensi työn tuomaa stressiä. Työparityön työhyvinvointiin vaikuttavat tekijät ovat merkittävä hyöty ajatellen sekä työntekijöitä, työyhteisöä että koko organisaatiota. Kasvatus- ja perheneuvolapalvelut ovat kysytyjä, joka osaltaan voi haastaa työntekijöiden jaksamista asiakaspaineiden vuoksi. Työparityön avulla paine kuitenkin jakautuu kahdelle työntekijälle. Lisäksi työparityö mahdollistaa haastatteluiden perusteella sen, etteivät haastavat asiat henkilöidy tiettyyn

työntekijään vaan vaikeissakin tilanteissa vastuu jakautuu kummallekin työntekijälle. Tämä osaltaan tukee työssä jaksamista.

Työhyvinvointia edistävänä tekijänä nousi lisäksi esiin turvallisuuden tunne, jota työparin läsnäolo tapaamisessa tuotti sosiaalityöntekijälle. Turvan tunne liittyi kokemukseen siitä, ettei sosiaalityöntekijä ole haastavissa asiakastilanteissa yksin. Aiemmassa tutkimuksessa on noussut esiin tunteiden siirtyminen työparin välillä. On havaittu, että esimerkiksi työnimu siirtyy työparin välillä. (Ks. Perhoniemi & Hakanen 2019; Totterdell ym. 1998.) Tunteiden siirtyminen ei sellaisenaan noussut esiin sosiaalityöntekijöiden haastatteluissa, mutta työpari auttoi kestämaan tapaamisissa noussutta tunnekuormaa. Asiakastapaamisessa asiakkaan vaikeat tunteet siirtyvät työntekijälle, mutta työparin avulla niitä on mahdollista tarkkailla etäämpää ja säilyttää oma ammatillisuus ja toimintakyky.

Työhyvinvoinnin lisäksi ammatillinen kehitys nousi aineistossa tärkeään rooliin työparityön hyötyjä käsiteltäessä. Seinän ja Helanderin (2007, 7; 27) mukaan työparityöhön kuuluu olennaisena osana toiselta oppimisen taito. Haastatteluissa sosiaalityöntekijät kuvasivat työparin aiemman työkokemuksen ja osaamisen siirtyvän työparityön välityksellä osaltaan myös heille itselle. Työparityön nähtiin mahdollistavan myös molemminpuolinen oppimiskokemus sosiaalityöntekijän ja psykologin välillä. Oppimista tapahtui lisäksi palautteen saamisen kautta. Sosiaalityöntekijät toivat esiin, että luotettavan työparin kanssa oli mahdollista antaa ja saada palautetta asiakastyöskentelystä. Tämän kaltainen palautteen saaminen nähtiin muuten harvinaisena sosiaalityössä, jossa esihenkilö on harvoin läsnä asiakastilanteissa. Työparin kanssa omaa työskentelyä sai ja toisaalta myös joutui tarkastelemaan myös kriittisesti. Yksin työskentely ei samalla tavalla mahdollista omaa ammatillista kasvua, koska kukaan ei toimi peilinä omalle toiminnalle. Palautteen saamiseen liittyi vahvasti luottamuksellinen suhde työparin välillä. Ilman luottamusta tämän kaltainen oman toiminnan tarkastelu ei varmasti ole mahdollista.

Sosiaalityöntekijöiden ammatillinen oppiminen liittyi osaltaan myös siihen, että työparina toimiva psykologi niin sanotusti pakotti tarkastelemaan omaa osaamistaan suhteessa psykologin vahvaan profession. Mikäli sosiaalityöntekijä ei ollut tietoinen omasta ammatillisesta roolistaan, saattoi hän ajautua toimimaan psykologin jatkeena tai tekemään hänelle kuulumattomia työtehtäviä. Tämän saman haasteen nostaa esiin myös Lester Parrot (2010, 124–138), jonka mukaan sosiaalityön ja terveydenhuollon työntekijöiden työparityö

vaatii sosiaalityöntekijöiltä vahvaa ymmärrystä omasta ammatillisesta roolista ja työn eettisistä vaatimuksista, jotta tasavertainen yhdessä työskenteleminen mahdollistuu. Mikäli sosiaalityöntekijät eivät ole tietoisia omasta ammatillisesta roolistaan on vaarana, että he jäävät alisteiseksi suhteessa muihin moniammatillisen tiimin jäseniin. Haastatteluissa nousi esiin, ettei perheneuvolaa suositella ensimmäiseksi työpaikaksi, koska sosiaalityöntekijän oman ammatillinen itsevarmuus on vasta kehittymässä.

Tutkimustuloksissa moniammatillisen näkökulman mahdollistuminen nähtiin yhtenä tärkeänä hyötynä sosiaalityöntekijän ja psykologin työparityöstä sen noustessa esiin jokaisen haastateltavan kanssa. Lakimääritelmän mukaisesti kasvatus- ja perheneuvontaa toteutetaan monialaisesti sosiaalityön, psykologian ja lääketieteen asiantuntijoiden kanssa (SHL 2014/1301, 26§). Moniammatillisuus on ollut kasvatus- ja perheneuvolatyön lähtökohtana alusta asti (Malinen 2012, 11). Haastatteluissa työparityön mahdollistama moniammatillinen näkökulma nähtiin hyödyllisenä niin asiakkaan kuin työntekijän kannalta. Asiakkaiden moninaisten tilanteiden koettiin myös vaativan moniammatillista osaamista. Erityisesti sosiaalityöntekijän ja psykologin osaamisen yhdistäminen nähtiin perheiden kanssa työskennellessä merkityksellisenä. Psykologin osaaminen nähtiin olennaisena kasvatus- ja perheneuvontatyössä, sellaisena, jota muilla ammattiryhmillä ei voi olla. Moniammatillinen työskentely nähdään myös yleisesti tärkeänä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita tuottaessa. Asiakkaiden haastavat tilanteet ja moniongelmaisuus asettavat työnteon lähtökohdaksi moniammatillisuuden, johtuen siitä, ettei kukaan työntekijä voi yksin saavuttaa tarvittavaa ymmärrystä. (Ks. Kekoni 2019; Mönkkönen 2007; Isoherranen 2012.)

Moniammatillisuuden tärkeyteen on havahduttu Suomessa sekä kansainvälisesti sosiaalityöntekijöiden tulevaisuuden vaatimuksia sekä koulutuksellisia kysymyksiä pohdittaessa (ks. Hytti 2017; Peggy ym. 2020). Näissä pohdinnoissa sosiaalityöntekijän roolia on kuitenkin tarkasteltu enemmänkin osana asiakkaan moniammatillista verkostoa, toisin kuin perheneuvolan työparityössä, jossa sosiaalityöntekijä toimii organisaation sisällä yhtenä moniammatillisen palvelun tuottajana. Nämä kuitenkin kertovat osaltaan siitä, että asiakkaiden ongelmat ovat haastavampia ja vaativat työntekijöiltä moninaisempaa osaamista, jota kasvatus- ja perheneuvonnan työparityö voi osaltaan tarjota. Useammassa tutkimuksessa on noussut esiin, että onnistuakseen moniammatillinen työskentely edellyttää sosiaalityöltä vahvaa professiota (Leinonen 2020, Beddoe 2011). Tässä tutkimuksessa työparityön hyötynä kuvattiin moniammatillisen näkökulman mahdollistuminen, josta voi mielestäni päätellä, että haastatellut

sosiaalityöntekijät kokivat oman ammatillisuutensa riittävän vahvana työskennelläkseen osana moniammatillista työparia. Sosiaalityöntekijät toimivat psykologien kanssa tasavertaisina työpareina, joka mahdollisti perheiden tilanteiden tarkastelun useasta eri näkökulmasta.

Ymmärrettävästi työparityö nähtiin lisäksi asiakkaan edun mukaisena työtapana. Sosiaalityöntekijät kokivat työparityön jäsentävän työskentelyä ja tekevän siitä tavoitteellisempaa. Asiakasprosessit koettiin sujuvimpina, eikä työskentelyssä tullut samanlaisia suvantovaiheita kuin yksin työskennellessä saattoi tulla. Nämä mahdollistivat nopeamman työskentelyprosessin ja tekivät asiakkaan saamasta palvelusta laadukkaampaa. Asiakkaan kokemus nostettiin myös esiin, asiakas saattoi kokea olevansa tärkeä, kun hänen tilanteeseensa paneutui kaksi työntekijää yhden sijasta. Haastatellut sosiaalityöntekijät näkivät työparityön keinona, jonka avulla voidaan toteuttaa asiakasperheiden etu. Asiakkaat saavat palvelua, jossa lasta ja perhettä voidaan auttaa kokonaisvaltaisesti yhdistämällä eri ammattien asiantuntijuus. Kasvatus- ja perheneuvonnan tiimityön hyötynä on nähty juuri se, että usean eri tieteenalan yhteistyönä voidaan vastata perheiden ongelmiin kokonaisvaltaisesti ja monipuolisesti. Tiimityön avulla hoitajaksot perheneuvolassa ovat lyhyempiä, sillä työn laatu nopeuttaa asiakasprosesseja ja lyhentää asiakaskiertoa. (Koski 1992, 63). Sosiaalityöntekijät kuvasivatkin työparityön olevan koko organisaation etu sen tehdessä perheneuvolapalvelusta laadukkaampaa.

Verratessa tutkimukseni tuottamia työparityön hyötyjä Friedrichin ja Ulberin (2017, 212–230) tiimityön hyötyihin löytyy monta yhtenevää tekijää. Molemmissa yhdessä työskentelyn etuina nähdään yksilötasolla (makrotaso) työtyytyväisyyden lisääntyminen, ammatillinen kehittyminen sekä stressin ja uupumisen vähentyminen. Sosiaalityöntekijät kuvasit työparityössä tapahtuvaa molemminpuolista oppimista, sekä erityisesti omaa ammatillista kehittymistä työparin avulla. Tässä tutkimuksessa ei noussut esiin selkeänä tutkimustuloksena parempaa työhön sitoutumista. Haastatteluisa sosiaalityöntekijät kuitenkin kuvasivat perheneuvolatyötä mielekkäänä. Tarkasteltaessa työparityön hyötyjä tiimitasolla (mesotaso) löytyi yhteneväisyyksinä toisilta oppiminen sekä tehokkuus. Friedrich ja Ulber nostivat lisäksi hyötyinä työntekijöiden uskon oman tiimin kyvystä kehittyä ja menestyä. Tämä ei suoranaisesti noussut esiin tässä tutkimuksessa. Toisaalta sosiaalityöntekijät kokivat, että työparin avulla vaikeista tapaamisista selviää, kun voi tukeutua työpariin. Tämän voi. nähdä osaltaan kertovan



sosiaalityöntekijöiden luottamuksesta työparityöhön ja yhdessä selviämiseen haastavissa asiakastilanteissa.

Organisaation tasolla (makrotaso) tiimityön hyödyt liittyvät Friedrichin ja Ulberin (2017, 212–230) kuvaamina tuloksien saavuttamiseen aiempaa nopeammin, hierarkkisuuden vähenemiseen sekä uusiin innovaatioihin tiimijäsenten tarkastellessa asioita eri perspektiiveistä. Tämä kuvautui aineistossa lyhyempinä ja tavoitteellisempina asiakasprosesseina. Lisäksi sosiaalityöntekijät kokivat työparityön tehostavan heidän omaa työskentelyään perheiden asioissa. Näkisin, että asiakkaiden kokemat hyödyt ovat organisaation hyötyjä, sen pyrkiessä palvelemaan eri kuntien lapsiperheitä. Hierarkkisuuden väheneminen nousi aineistosta esiin siten, että sosiaalityöntekijöiden asema oli parantunut perheneuvoloissa pitkään siellä työtä tehneiden sosiaalityöntekijöiden mukaan. Osaltaan tämä liittyi työparityöhön esimerkiksi sosiaalityöntekijän kuvatessa sitä, miten oli painottanut oman työosuutensa näkymisen tärkeyttä psykologin tekemissä tutkimusyhteenvedoissa. Merkittävänä tekijänä tämä ei kuitenkaan tutkimustuloksissa tullut esille.

Aiemmat tutkimukset työparityöhön liittyen ovat antaneet hyvin samankaltaisia tuloksia. Luotosen ja Liukkosen (2018) tekemässä käytäntötutkimuksessa työparityöstä enemmistö tutkimukseen osallistuneista aikuissosiaalityössä työskentelevistä sosiaalityöntekijöistä ja sosiaaliohjaajista koki työparityön hyvänä. Toisaalta kyseisessä tutkimuksessa kokemukset vaihtelivat hyvin positiivisen ja negatiivisen välillä, mitä taas ei ilmennyt tässä tutkielmassa sosiaalityöntekijöiden kokiessa työparityön pääosin hyvänä. Helsingin terveydenhuollossa lääkärit ja hoitajat ovat tehneet työparityötä jo pidempään, koska sen on odotettu muun muassa vähentävän lääkäreiden kuormitusta (Vierula 2010, 3386–3388). Työparityön vaikutukset sosiaalityöntekijöiden työhyvinvointiin nousivat tässä tutkimuksessa esiin yhtenä tärkeänä hyötytekijänä.

Työparityön tekemiseen liittyi joitakin haasteita, joista suurimpana kuvautui resurssipula. Tähän liittyvät ongelmat ovat näkyneet kasvatus- ja perheneuvonnassa jo 2000-luvun alusta asti (ks. Taskinen, 2003; Nevalainen, 2010). THL:n kehittämisraportissa (Kalmari 2020b, 40–42), tuodaan esiin, ettei kasvatus- ja perheneuvoloille ole asetettu ohjaavia mitoituksia. Tästä johtuen perheneuvoloiden henkilöstöresurssit ovat hyvin erilaisia eri puolilla Suomea, eikä yhdenvertaisuus palveluihin pääsyssä toteudu. Resurssien epätasapaino nousi esiin myös tässä tutkielmassa. Osassa perheneuvoloita työparityö oli työskentelyn päämuoto, ja osassa perheneuvoloista sosiaalityöntekijät tapasivat asiakkaita pääasiassa yksin asiakaspaineen tai työntekijäresurssien vähäisyydestä johtuen. Sosiaalityöntekijät kuitenkin kokivat, että

työparityö mahdollistettiin, mikäli se koettiin asiakkaan tilanteen kannalta välttämättömänä. Lisäksi osa sosiaalityöntekijöistä teki töitä yksin omista ammatillisista tai henkilökohtaisista kiinnostuksista johtuen, eikä se tällöin liittynyt perheneuvolan resurssien vähyteen.

Resurssien vähäisyydellä työparityöstä tinkiminen näyttäytyy tämän ja aiemman tutkimuksen ja teorian valossa kyseenalaiselta. Moniammatillinen työskentely nähdään sosiaalityön kentällä miltei välttämättömänä asiakkaiden vaativien haasteiden vuoksi. Perheneuvolassa on usein asiakkaana koko perhe, tai vanhemmat ja yksi lapsi. Moniammatillisen tiimityön avulla jokainen perheenjäsen voi tulla oikealla tavalla kuulluksi ja autetuksi (Nevalainen 2010, 150). Kosken (1992, 63) mukaan moniammatillinen työ perheneuvolassa mahdollistaa sen, ettei asiakkaiden tilanteet vääristy vain yhden profession näkökulmasta tarkasteltaessa. Lisäksi tiimityö nopeuttaa asiakaskiertoa, jonka vuoksi asiakasmäärät tai kokonaiskustannukset eivät tiimityötä vähentämällä laske, vaan ne ennemminkin huonontavat asiakkaiden saamaa palvelua. Näkisin, että yksintyöskentely vie pohjan kasvatus- ja perheneuvontatyön tarkoitukselta. Toki on asiakastilanteita, joissa ei tarvita kahta työntekijää, mutta mikäli työparityön tarve on joka kerta erikseen perusteltava ja sosiaalityöntekijöillä on tunne, että jonopaineen vuoksi työparityö on toissijaista, johtaa se vääjäämättä yksintyöskentelyn painottumiseen perheneuvolan työmuotona.

Toinen työparityötä haastava tekijä oli persoonakysymykset. Sosiaalityöntekijät kuvasivat, miten ajoittain henkilökemiat työparin kanssa eivät kohtaa, mikä osaltaan hankaloittaa työparityön tekoa. Persoonatekijöihin liittyvät kysymykset nousivat työparityön tekemisen esteinä myös aiemmassa tutkimuksessa (ks. Rahko 2011, 84–100). Haastatellut sosiaalityöntekijä näkivät tämän kuitenkin harvinaisena haasteena, johtuen esimerkiksi molempien ammattien vaatimasta vuorovaikutusosaamisesta. Persoonien kohtaamattomuus koettiin kuitenkin haasteena etenkin asiakasta ajatellen. Nähtiin, että sosiaalityöntekijä ei voi olla tapaamisessa oma itsensä, mikä vääjäämättä heijastuu myös asiakkaalle. Lisäksi pulmana koettiin tilanteet, jossa työpari sanoi asiakkaalle asioita, joista sosiaalityöntekijä oli eri mieltä. Osassa perheneuvoloita työparin valintaan saattoi vaikuttaa, jolloin persoonakysymykset olivat ratkaistavissa työparia vaihtamalla. Pienemmissä perheneuvoloissa tämä vaatii varmasti työnohjauksellista tukea, jotta työpari pääsee yhteisymmärrykseen tavalla, jossa kumpikin työntekijä voi kokea olonsa hyväksi ja turvalliseksi.

Kolmantena työparityön tekoa haastoivat valtakysymykset. Sosiaalityöntekijät kokivat ajoittain olevansa alempiarvoisia ammatilliselta osaamiseltaan suhteessa psykologeihin. Tämä problematiikka on noussut vahvasti esiin muissa tutkimuksissa. Alhon (2017a, 177; 207) väitöstutkimuksessa sosiaalityöntekijät toivat esiin, että perheneuvolan hallinnollisella sijoittumisella on vaikutusta siihen, kenen tietotaitoa perheneuvolassa painotetaan. Sosiaalityöntekijät olivat lisäksi kokeneet oman ammatillisen asemansa heikommaksi suhteessa psykologeihin. Liz Beddoen (2011, 24–40) tutkimuksessa sosiaalityöntekijät joutuivat erikoissairaanhoidon hierarkkisessa moniammatillisessa toimintaympäristössä jatkuvasti pohtimaan omaa asemaansa suhteessa muihin ammattikuntiin. Beddoen kuvaa sosiaalityöntekijöiden olleen huolissaan oman ammatillisen tietotaitonsa heikkoudesta. Lisäksi sosiaalityöntekijöiden rooliin liittyviä haasteita osana moniammatillista työryhmää, nousi esiin kanadalaisessa tutkimuksessa, jossa sosiaalityöntekijät kokivat tehtävänsä ristiriitaisena ja roolinsa epäselvänä. Tätä samaa ilmiötä ei näkynyt tutkimukseen osallistuneilla psykologeilla (Fleury ym. 2017).

Leinosen väitöskirjassa (2020, 42) tuli esiin, että mielenterveystyössä eri ammattikuntien rajat ovat perinteisesti olleet häilyviä ja työnkuvat ovat usein sulautuneet toisiinsa. Tässä tutkielmassa osa perheneuvolassa työskentelevistä sosiaalityöntekijöistä kuvasi tekevänsä hyvin samanlaista työtä psykologiensa kanssa. Heillä oli kokemus, että työn erottaa lähinnä psykologiensa tekemät tutkimukset. Leinonen (2020, 42) toteaa työnkuvien sulautumisen olevan vaarallista erityisesti niille ammattilaisille, joiden professio on vasta kehittymässä. Sosiaalityöntekijät ovat tässä suhteessa eri asemassa verrattuna psykologeihin. Nämä tutkimukset tuovat esiin samoja haasteita, joka osaltaan kertovat tämän tutkielman tuloksien relevanttiudesta. Toisaalta valtakysymykset nousivat tässä tutkimuksessa esiin hyvin vähäisesti. Sosiaalityöntekijät toivat esiin, että työparityössä vaikuttaa enemminkin työntekijän työuran pituus kuin ammatti. Pitkään perheneuvolan sosiaalityöntekijän työtä tehneet kokivat olevansa usein vastuussa työparityöskentelyn etenemisestä. Tämän tutkimuksen perusteella kasvatus- ja perheneuvonnan työparityön voisi nähdä osaltaan hierarkkisuutta vähentävänä. Sosiaalityöntekijöiden kokemukset olivat pääosin erilaisia kuin aiemmassa tutkimuksessa, jotka koskettivat pääosin psykiatriassa toimivia moniammatillisia tiimejä. Tai mahdollisesti tämä tutkimus ei tavoittanut niitä sosiaalityöntekijöitä, jotka ovat kokeneet ammatillisen roolinsa heikompina suhteessa psykologeihin.

Tutkimukseni rajoituksina voidaan nähdä laadullinen tutkimus, johon liittyy aina tietynlainen tutkijan tulkinnan mahdollisuus aineistoa analysoidessa ja tätä hankkiessa. Lisäksi rajoituksena voidaan pitää sitä, että etsin tutkimukseeni haastateltavia ilmoituksen avulla, jossa kerrottiin tutkimuksen käsittelevän työparityön hyötyjä. Tämä on voinut jo osaltaan rajata pois sellaiset kasvatus- ja perheneuvonnassa työskentelevät sosiaalityöntekijät, jotka eivät koe työparityötä mielekkäänä ja hyödyllisenä. Mikäli ilmoituksessa olisi ollut vain maininta työparityöstä, olisi tämä voinut tuoda laajemman kirjon mielipiteitä työparityön haasteisiin liittyen. Toisaalta, jos tutkimus olisi avattu koskemaan myös sosiaalityöntekijöitä, jotka ovat jossain uransa vaiheessa työskennelleet perheneuvolassa olisi voinut tulla lisää niitä, jotka eivät ole kokeneet perheneuvolan työtapoja itselleen sopivina. Lisäksi yhtenä tutkimuksen vaikuttaneena rajoituksena voi olla oma kiinnostukseni sekä positiiviset kokemukset perheneuvolatyöstä sekä erityisesti työparityöstä psykologin kanssa. Pysin kuitenkin koko tutkimusprosessin ajan refleктоimaan omia valintojani ja tekemään tutkimuksen mahdollisimman puolueettomasti ja eettisesti kestäväällä tavalla. Palaan opintovapaan jälkeen takaisin kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityöntekijän tehtäviin, joten omakohtaisesti tämä tutkimus on tuonut minulle paljon tarvittavaa lisätietoa niin kasvatus- ja perheneuvonnasta kuin sosiaalityöntekijän asiantutijaroolista.

Uskon, että tutkimukseni voi hyödyttää niitä sosiaalityöntekijöitä, jotka pohtivat kasvatus- ja perheneuvontatyötä omaksi työurakseen. Se antaa kuvausta siitä, mitä sosiaalityöntekijöiltä odotetaan työparityössä ja minkälaisia rooleja sosiaalityöntekijöillä työparityössä useimmiten on. Lisäksi yksi merkittävä hyöty tutkielmallani on sosiaalityöntekijöiden roolin tarkastelu suhteessa psykologeihin osana työparityötä. Kasvatus- ja perheneuvonnassa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden on tärkeää tiedostaa oma ammatillinen osaamisensa, jotta he eivät ajaudu liian syvälle psykologien ammattikenttään. Näkisin, että sosiaalityöntekijöiden erityinen osaaminen ja tietotaito on tärkeää tehdä näkyväksi sekä sosiaalityöntekijöille itselleen että heidän yhteistyökumppaneilleen. Ammatillinen itsevarmuus mahdollistaa sosiaalityöntekijöiden työskentelyn osana moniammatillista tiimiä, ilman että omaa ammatillista osaamista tarvitsee verrata muiden tiimijäsenten osaamiseen tai yrittää muuttaa omaa profession tuomaa asiantuntijuutta joksikin toiseksi.

Tutkielman tekeminen on lisännyt huoltani perheneuvoloiden valtakunnallisesta tilanteesta. Moni haastateltava kertoi murroksesta, jota perheneuvolatyössä oli tapahtunut. Huolta herättää muun muassa sosiaalityöntekijöiden korvaaminen muilla ammattilaisilla, palveluun pääsyn

hankaloituminen sekä ylipäänsä se, miten perheneuvolapalvelut tullaan tulevaisuudessa toteuttamaan. Huolta kasvatusta- ja perheneuvolapalveluiden saatavuudesta sekä työntekijöiden erikoistumiskoulutuksesta on nostettu esiin vuosien aikana useita kertoja (Koski 1992; Taskinen 2013; Alho 2017a; Bildjuschki 2018). Viimeisimmässä THL:n kehittämisraportissa (Kalmari 2020) on tuotu esiin, ettei perheneuvolatyötä ole kehitetty vuosiin tai sen toimimiseen ei ole panostettu tarvittavin keinoin. Tällä hetkellä kuntien palvelut ovat hyvin erilaisia, joka ilmeni myös tässä tutkimuksessa työparityön tekemisen määrään liittyvissä suurissa eroavaisuuksissa. Tutkielman perusteella näkisin, että työparityö ei ole järkevä säästökohde kasvatusta- ja perheneuvontatyön organisointia suunniteltaessa. Työparityö vie kahden työntekijän resurssin, mutta sen hyödyt ovat moninkertaiset suhteessa yksin tehtävään työhön. Tämän saman havainnon on nostanut esiin jo vuonna 1992 Harri Koski. Työparityö myös mahdollistaa työntekijöiden oppimisen toinen toisiltaan. Toki on asiakasprosesseja, joissa työparityö ei ole tarpeen, joten arviointia on tärkeää tehdä tapauskohtaisesti.

Toivon, että tulevaisuudessa perheneuvolatyön tarkastelusta seuraisi se, että työntekijöiden pätevyysvaatimukset lisäkoulutuksineen määriteltäisiin tarkemmin. Tämä osaltaan tukisi myös sosiaalityöntekijöiden ammatillista asemaa perheneuvolassa. Lisäksi yhtenäinen lisäkoulutus ja työntekijöiden pätevyysvaatimukset mahdollistaisivat valtakunnallisesti tasalaatuisemman palvelun. Jatkotutkimusaiheena olisi mielenkiintoista tutkia kasvatusta- ja perheneuvonnan työparityötä psykologin tai asiakkaan näkemysten ja kokemusten kautta. Näkyvätkö esimerkiksi tässä tutkimuksessa esiin nousseet hyödyt psykologien tai asiakkaiden kokemuksissa. Alho (2017a, 8) toi väitöstutkimuksessaan esiin perheneuvolan työntekijöiden huolen toiminnan muuttumisesta ja lakkautumisesta ja sama ajatus on noussut itsellekin ajoittain mieleen tutkielmaa tehdessäni. Aiempi kasvatusta- ja perheneuvonnan sosiaalityöntekijän työ sekä erityisesti työparityö psykologin kanssa on ollut itselleni hyvin opettavainen kokemus. Tämä oli osaltaan syynä tutkielmani aihevalintaa. Toivon, että tutkielmaani osallistuneiden sosiaalityöntekijöiden näkemykset antavat ajattelemisen aihetta kasvatusta- ja perheneuvontatyön tärkeydestä. Ajattelen, että mitä enemmän tuodaan esiin perheneuvolatyön toimivia rakenteita, sitä varmemmin sen toiminta jatkuu ja sen kehittämiseen panostetaan tulevaisuudessa.

## LÄHTEET

- Ahtola, Annarilla (2019) Mihin unohtuivat kasvatus- ja perheneuvolat? Psykologiliitto. 8.10.2019. <https://psykologilehti.fi/puheenjohtajalta-mihin-unohtuivat-kasvatus-ja-perheneuvolat/> Viitattu 6.9.2022.
- Alho, Sirkka (2017a) Perheiden tukena: Tutkimus kasvatus- ja perheneuvolatyöstä ja kollektiivisesta identiteetistä asiantuntijoiden tulkitsemina. Väitöstutkimus. Itä-Suomen yliopisto. Kuopio: Grano.
- Alho, Sirkka (2017b) Perheneuvolan paikka ja asema uudessa sote-rakenteessa. Kansan tahto. <http://www.kansantahto.fi/perheneuvolan-paikka-tehtava-uudessa-sote-rakenteessa/>. Viitattu 8.10.2022
- Antikainen, Jorma (1992) Palveleva kasvatus- ja perheneuvola. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Arajärvi, Miina Liisa & Mönkkönen & Kekoni & Toikko (2020) Sosiaalityön psykososiaalinen asiantuntijuus nuorisopsykiatrian moniammatillisen työyhteisön määrittelemänä. *Janus* 28 (4). 354–373.
- Beddoe, Liz (2011) Health social work: Professional identity and knowledge. *Qualitative Social Work* 12 (1). 24–40.
- Bildjuschkin, Katariina (2018) Kasvatus- ja perheneuvonta - työnsisältöjen, työtehtävien, tavoitteiden ja työmenetelmien määrittely. Toim. Katariina, Bildjuschkin. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos THL työpaperi 20/2018.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eteläpelto, Anneli & Vähäsantanen, Katja (2006) Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa *Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu*. Toim. Anneli, Eteläpelto & Jussi, Onnismaa. Vantaa: Dark Oy. 26–43.
- Fleury, Marie-Josée & Grenier, Guy, & Bamvita, Jean-Marie (2017) A Comparative Study of Job Satisfaction Among Nurses, Psychologists/psychotherapists and Social Workers Working in Quebec Mental Health Teams. *BMC nursing*. Web. 16.1 (2017): 62–62. <https://bmcnurs.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12912-017-0255-x> Viitattu 10.3.2022.
- FitzPatrick, Sean & Pardeck, John (1995) An Exploratory Study of Social Workers and Psychologists in Private Practice: Is There a Difference? *Family therapy* 22.2 (1995): 73–79.
- Friedrich, Annika Lantz & Ulber, Daniela (2017) Why Are We in a Team? Effects of Teamwork and How to Enhance Team Effectiveness. Teoksessa *An Introduction to Work and Organizational Psychology: An International Perspective*. (edited by) Nik, Chmiel & Franco, Fraccaroli, & Magnus, Sverke. New York: Blackwell Publishing Ltd. 212–232.

Hall, Pippa (2005) Interprofessional teamwork: Professional cultures as barriers. *Journal of Interprofessional Care*, (May 2005) Supplement 1: 188–196.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara Paula (2000) Tutki ja kirjoita. 6. uudistettu painos. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Huhtinen, Aki-Mauri & Tuominen, Juha (2020) Fenomenologia, ihmisten kokemukset tutkimuksen kohteena. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Toim. Anu, Puusa & Pauli, Juuti & Iris, Aalto. Helsinki: Gaudeamus.

Hytti, Tytti (2017) Sosiaalialan asiakastyötä kehittävän käytäntötutkimuksen ja opetuksen nykytila ja tulevaisuus. *Pääkaupunkiseudun Praksis*. Työpapereita 2017:1.

Hyvärinen, Matti (2017) Haastattelun maailma. Teoksessa *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Toim. Matti, Hyvärinen & Pirjo, Nikander & Johanna, Ruusuvuori. Tampere: Vastapaino.

Hämeen-Anttila, Lotta (2017) Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut. Teoksessa *Sosiaalityön käsikirja*. Toim. Aulikki, Kananoja & Martti, Lähteinen & Pirjo, Marjamäki. Tallinna: Printon. 216–247.

Isoherranen, Kaarina (2012) Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos. Helsinki: Unigrafia.

Isoherranen, Kaarina (2008) Yhteistyön uusi haaste – moniammatillinen yhteistyö. Teoksessa *Enemmän yhdessä - moniammatillinen yhteistyö*. Toim. Kaarina, Isoherranen & Leena, Rekola & Reija, Nurminen. Helsinki: WSOY. 26–48.

Juhila, Kirsi (2006) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina, sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Juhila, Kirsi. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Toim. Timo, Kallinen & Taina, Kinnunen & Jaana, Vuori. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.  
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/> Viitattu 16.10.2022.

JYU Koppa. Jyväskylän yliopisto. Hermeneutiikka.  
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset/hermeneutiikka> Viitattu 28.9.2022.

Kalmari, Hanna (2020a) Kasvatus- ja perheneuvonta 2020-luvulla. Kasvatus ja perheneuvonnan kansallisen kehittämisprosessin loppuraportti. Toim. Hanna, Kalmari. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos THL Työpapereita 30/2022. 2–4.

Kalmari, Hanna (2020b) Kasvatus- ja perheneuvolan kehittämistarpeet jatkossa. Teoksessa *Kasvatus- ja perheneuvonta 2020-luvulla*. Kasvatus ja perheneuvonnan kansallisen kehittämisprosessin loppuraportti. Toim. Hanna, Kalmari. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos THL työpapereita 30/2022. 39–42.

Kalmari, Hanna & Räsänen, Auli & Lehikoinen, Leena & Mannermaa, Kaisa, Pasanen-Aro, Paula (2020) Kasvatus- ja perheneuvonnan henkilöstö. Teoksessa Kasvatus- ja perheneuvonta 2020-luvulla. Kasvatus ja perheneuvonnan kansallisen kehittämisen prosessin loppuraportti. Toim. Hanna, Kalmari. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos THL työpäivi 30/2022. 32–38.

Kananen, Jorma (2017) Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Juvenes Print.

Kanaoja, Aulikki & Martti, Lähteinen & Marjamäki, Pirjo & Aho, Kristiina (2011) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma.

Kekoni, Taru & Mönkkönen, Kaarina & Hujala, Anneli & Laulainen, Sanna & Hirvonen, Jukka (2019) Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä. Teoksessa Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Toim. Kaarina, Mönkkönen & Taru, Kekoni & Aini, Pehkonen (ePub-versio) Helsinki: Gaudeamus.

Klemola, Sirpa (1992) Sosiaalityö - tietoa yhteisöistä ja perheiden arjesta. Teoksessa Palveleva kasvatus- ja perheneuvola. Toim. Jorma, Antikainen. Helsinki: Valtion painatuskeskus. 11.

Koski, Harri (1992) Kapene kapenee? Teoksessa Palveleva kasvatus- ja perheneuvola. Toim. Jorma, Antikainen. Helsinki: Valtion painatuskeskus. 58–65.

Kuoppala, Tuula & Säkkinen, Salla (2020) Kasvatus ja perheneuvonnan tilastointi. Teoksessa Kasvatus- ja perheneuvonta 2020-luvulla. (toim.) Hanna, Kalmari. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos THL työpäivi 30/2022. 31.

Laine, Timo (2001) Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Toim. Raine, Valli. Jyväskylä: PS-kustannus.

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöstä. 2015/817.

Leinonen, Leena (2020) Sosiaalityön ja terapian rajapinnalla. Sosiaalityön terapeuttinen orientaatio ja ammatillinen itseymmärrys psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa. Väitöstutkimus. Itä-Suomen yliopisto. Jyväskylä: Grano.

Lindseth, Anders, & Norberg, Astrid (2022) Elucidating the Meaning of Life World Phenomena. A Phenomenological Hermeneutical Method for Researching Lived Experience. Scandinavian journal of caring sciences 36.3 (2022): 883–890.

Lindseth, Anders & Norberg, Astrid (2004) A Phenomenological Hermeneutical Method for Researching Lived Experience. Scandinavian journal of caring sciences 18.2 (2004): 145–153

Linna, Pirkko (1988) Psykiatris-yhteiskunnallisesta työstä kasvatus- ja perheneuvonnaksi. Kasvatus- ja perheneuvolan asemasta ja tehtävistä suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomen kasvatusneuvola-liiton tutkimus osa 1–2. Helsinki: VAPK Kampin VALTIMO.



- Luotonen, Tiina & Liukkonen, Sanni (2018) Ammattilaisten välinen työnjako ja työparityö aikuissosiaalityössä tutkimusraportti. Käytäntötutkimus. Helsingin yliopisto.  
[http://www.socca.fi/files/7877/Ammattilaisten\\_valinen\\_tyonjako\\_ja\\_tyoparityo\\_aikuissosiaali\\_tyossa\\_Tiina\\_Luotonen\\_Sanni\\_Liukkonen.pdf](http://www.socca.fi/files/7877/Ammattilaisten_valinen_tyonjako_ja_tyoparityo_aikuissosiaali_tyossa_Tiina_Luotonen_Sanni_Liukkonen.pdf). Viitattu 23.8.2022.
- Lähteinen, Sanna & Raitakari, Suvi & Hänninen, Kaija & Kaittila, Anniina & Kekoni, Taru & Krok, Suvi & Skaffari, Pia (2017) Sosiaalityön koulutuksen tuottama osaaminen. Sosnet julkaisuja. Lapin yliopistopaino.
- Malinen, Antti (2012) Lapsen asialla aikuisten maailmassa. Jyväskylän perheneuvolan maakunnallinen historia 1952–2012. Jyväskylä: Edita Prima Oy.
- Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (2009) Sosiaalityö ja teoria (ePub-versio) Jyväskylä: Ps kustannus.
- Mönkkönen, Kaarina (2007) Vuorovaikutus, dialoginen asiakastyö. Helsinki. Edita Prima.
- Nevalainen, Vesa (2010) Kehitys- ja kasvatopsykologia. Kasvatus- ja perheneuvontatyö. Teoksessa Psykologin ammattikäytännöt. Toim. Pirkko, Nieminen & Vesa, Nevalainen & Juha, Holma. Helsinki: Edita Prima. 147–155.
- Parrot, Lester (2010) Values and Ethics in Social Work Practice. Glasgow: Learning Matters Ltd.
- Payne, Malcolm (2014) Modern social work theory. 4th edition (ePub-versio) Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Peggy, Kelly & Heyman, Janna & Tice-Brown & White-Ryan, Linda (2020) Interprofessional Practice: Social Work Students' Perspectives on Collaboration. Social work in health care 59.2 (2020): 108–121.
- Pehkonen, Aini (2009) Moniammatillisuus sosiaalityön toimintaympäristössä. Janus 17 (2), 101–103.
- Perhoniemi, Riku & Hakanen, Jari (2013) Työn imun ja ystävällisyyden siirtyminen työpareilla. Tieteelliset artikkelit. Psykologia 48 (02). 88–101.
- Peura, Anni & Kaila, Minna & Helin-Salmivaara, Arja (2020) Ammatillinen reflektio kehittää lääkärin osaamista. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. 2020:136(5): 530–5.
- Pohjola, Anneli (2003) Sosiaalityön koulutuksen tila ja paikka. Teoksessa Merja, Laitinen & Anneli, Pohjola (toim.) Sosiaalisen vaihtuvat vastuut. Jyväskylä: PS-kustannus. 146–165.
- Punnala, Ella (2018) Kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityöntekijät ry 1968–2018. [https://www.talentia.fi/kapene/wp-content/uploads/sites/22/2018/11/Kirjoitettu-Historiikki\\_18-1.pdf](https://www.talentia.fi/kapene/wp-content/uploads/sites/22/2018/11/Kirjoitettu-Historiikki_18-1.pdf) Viitattu 18.3.2022
- Puusa, Anu & Juuti, Pauli (2020) Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan. Teoksessa Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Toim. Anu, Puusa & Pauli, Juuti & Iris, Aalto. (ePub-versio) Helsinki: Gaudeamus.

Puusa, Anu (2020) Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Toim. Anu, Puusa & Pauli, Juuti & Iris, Aalto. (ePub-versio) Helsinki. Gaudeamus:

Rahko, Elina (2011): Samassa veneessä sosiaalialalla: tutkimus sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien kokemuksista työparityöstä. Tutkimus sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien kokemuksista työparityöstä. Rovaniemi: Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet 2011. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Ranta, Juha & Kuula-Luumi, Arja (2017) Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Luku 20. Teoksessa Tutkimushaastattelun käsikirja. Toim. Matti, Hyvärinen & Pirjo, Nikander & Johanna, Ruusuvuori Tampere: Vastapaino.

Raunio, Kyösti (2009) Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Hakapaino.

Ruusuvuori, Johanna & Tiitula, Liisa (2017) Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Luku 1. Teoksessa Tutkimushaastattelun käsikirja. Toim. Matti, Hyvärinen & Pirjo, Nikander & Johanna, Ruusuvuori (ePub-versio) Tampere: Vastapaino.

Savolainen, Katri (2016) Sosiaalityö toivon luoja. Yhteisösuuntautunut toimintakulttuuri mielenterveyden edistämisessä. Teoksessa Toivo sosiaalisessa. Toivoa luova toimintakulttuuri sosiaalityössä. Toim. Petri, Ruuskanen & Katri, Savolainen & Mari, Suonio. Kuopio: Unipress. 147–172.

Seikkula, Jaakko & Arnkil, Tom Erik (2009) Dialoginen verkostotyö. Lahti: Esa Print.

Seinä, Seppo & Helander, Jaakko (2007) Tiimeistä työpareiksi. Toiselta oppiminen ja ammatillinen kehittyminen. Hämeenlinna: Saarijärven Offset.

SHL, Sosiaalihuoltolaki 2014/1301.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, STM (2022) Kasvatus- ja perheneuvonta, perheasioiden sovittelu. <https://stm.fi/kasvatus-perheneuvonta> Viitattu 16.9.2022.

Sosnet (2003) Sosiaalityön määrittelmä. <https://www.sosnet.fi/FI/Sosnet/Sosiaalityon-maaritelma>. Viitattu 6.9.2022.

Sotkanet-tilastot (2020) Kasvatus- ja perheneuvoloisten asiakkaat vuoden aikana. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=sy6xBQA=&region=s07MBAA=&year=sy5zBAA=&gender=m;f;t&abs=f&color=f&buildVersion=3.0-SNAPSHOT&buildTimestamp=202109301228> Viitattu 9.9.2022.

Taskinen, Sirpa & Forss, Anne & Kauppinen, Sari (2003) Kasvatus ja perheneuvonta 2002. Stakes tilastotiedote 15/2003.

Taskinen, Sirpa (2013) Perheneuvonta vaarassa. Kuntalehti 25.3.2013. <https://kuntalehti.fi/mielipide/perheneuvonta-vaarassa/> <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=bc23fc66-2051-4464-b7c8-b2858b058385> Viitattu 20.9.2022.

Terveydenhuoltolaki 1326/2010.

Tikkala, Leena (2019) Sosiaalityön asiantuntijuuden silloittava orientaatio. Teoksessa Yhteiskunnallisen asemansa ottava sosiaalityö. Toim. Anneli, Pohjola & Tarja, Kemppainen & Asta, Niskala & Nina, Peronius. Tampere: Vastapaino. 303–319.

THL Tilastoraportti (2012) Kasvatus- ja perheneuvola- toiminta 2012, Terveiden- ja hyvinvointilaitoksen tilastoraporttisarja 31/2013. Helsinki. <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/aineistot-ja-palvelut/tilastojen-laatu-ja-periaatteet/laatuselosteet/kasvatus-ja-perheneuvonta> Viitattu 2/2022.

Totterdell, Peter & Kellet, Steve & Teuchmann, Katja & Briner, Rob (1998) Evidence of Mood Linkage in Work Groups. *Journal of personality and social psychology* 74.6 (1998): 1504–1515.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomivaara, Tero (2005) Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Y125. Kevät/2005. 28–40. <https://www.mv.helsinki.fi/home/ttuomiva/Y125luku6.pdf> Viitattu 9.20.2022

Vehviläinen Eeva (2014) Psykososiaalista työtä paikantamassa: perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä työnkuvastaan. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro gradututkielma. Jyväskylän yliopisto.

Vierula, Hertta (2010) Työparityö muuttaa terveyskeskuksia. *Lääkärilehti*. 22.10.2010. 42/2010 vsk 65. 3386–3388.

Whittington, Colin (2003) Collaboration and partnership in context. Teoksessa *Collaboration in social work practice*. Edited by Jenny, Weinstein & Colin, Whittington & Tony, Leiba. Lontoo: Jessica Kingsley Publishers. 13–39.

## Liite 1

### TEEMAHAASTATTELUN POHJA

Nimi:

Ammattinimike:

Kuinka pitkään olet työskennellyt kasvatus- ja perheneuvonnassa:

Kuinka monta työntekijää, ja millä koulutuksilla tiimiisi kuuluu:

Mitä muuta mahdollista työkokemusta sinulla on sosiaalityöntekijänä/ sosiaalialalta:

Muut mahdolliset koulutukset:

### 1 ERI ASIAKASPROSESSIT KASVATUS- JA PERHENEUVONNASSA

Miten kuvaisit kasvatus- ja perheneuvonnan asiakaskuntaa, joiden kanssa työskentelet?

Minkälaisia asiakasprosesseja teet psykologin kanssa työparina?

Miten työparin valinta tapahtuu perheneuvolatyön arjessa?

Millaisten asiakkaiden kanssa lähdette tekemään työparityötä? (onko tämä selkeää?)

Miten yhteiset tapaamiset dokumentoidaan?

Miten suuri osuus työstäsi on yksin tehtävää työtä? Entä miten suuri osuus on työparityötä?

Onko teillä vakituiset työparit vai miten työparin valinta perheneuvolatyön arjessa tapahtuu?

Onko selkeää, keiden asiakkaiden kanssa lähdetään tekemään työparityötä?

Miten hoidatte yhteisten tapaamisten dokumentoinnin?

Miten paljon sinulla on suunnilleen asiakkaita?

Miten työnohjaus on järjestetty?

### 2 SOSIAALITYÖNTEKIJÄN AMMATILLINEN ROOLI TYÖPARITYÖSSÄ PSYKOLOGIN KANSSA:

Miten näet roolisi sosiaalityöntekijänä osana työparityötä psykologin kanssa?

Mitä odotuksia sinulla on psykologia kohtaan työparityössä?

Mitkä osiot työparityössä kuuluvat sosiaalityöntekijälle ja mitkä psykologille?

Millaisena koet työnjaon eri ammattiryhmien välillä?

Millaisena sosiaalityöntekijän rooli näyttäytyy muille moniammatillisen tiimin jäsenille/psykologille?

Minkälaisia odotuksia psykologeilla on sosiaalityöntekijän ammatillista osaamista kohtaan?

Miten työparityöskentelyn vetovastuu tapaamisissa jakautuu psykologin ja sosiaalityöntekijän välillä?

Miten koet sosiaalityöntekijän ammattitaidon vastaavan kasvatus- ja perheneuvonta työn tarpeisiin pohdittaessa erityisesti työparityötä psykologin kanssa?

Millaiselle mahdolliselle lisäkoulutukselle sosiaalityöntekijöillä on mielestäsi tarvetta?

### **3 TYÖPARITYÖN HYÖDYT:**

Mitä hyötyä moniammatillisesta työparityöstä on sinun mielestäsi:

Asiakkaan kannalta?

Työntekijän kannalta?

Työyhteisön kannalta?

Organisaation kannalta?

Miten työparityö on mahdollisesti vaikuttanut työhyvinvointiisi?

Miten moniammatillinen työparityö vastaa mielestäsi asiakaskunnan tarpeisiin?

Mitä mahdollisia muita hyötyjä olet kokenut työparityöstä?

### **4 MIKÄ HAASTAA TYÖPARITYÖN TEKOA ARJESSA:**

Millaisia haasteita työparityön tekemiselle on perheneuvolatyön arjessa?

(Haastaako jokin työparityön tekemistä perheneuvolan arjessa? Mitä esteitä on työparityön tekemiselle?)

Millaisen näet mahdollisuudet tehdä työparityötä silloin, kun se nähdään asiakkaan tilanteen kannalta tärkeänä?

Miten kuvaisit työyhteisösi sitoutumista työparityön tekemiseen?

Millaisena näet johdon tuen työparityön tekemiselle?

Miten itse koet työparityön tekemisen, näetkö sen mielekkäänä? Teetkö työtä mieluummin itsenäisesti vai työparin kanssa?

Toimiiko työparityö kaikkien kanssa samalla tavalla? Jos ei, niin minkä näet tähän vaikuttavan?

Millainen mahdollisuus teillä on tehdä työparityötä yli organisaatorajojen?

Millaisia toiveita sinulla on työparityön määrän suhteen jatkossa?

Millaista mahdollista haittaa näet työparityöstä olleen?

## **5 SOSIAALITYÖNTEKIJÄN ASiantuntijuus:**

Mitä sosiaalityöntekijän koulutuksesta oppimiasi asioita olet hyödyntänyt perheneuvolatyössä?

Minkälaista asiantuntijuutta sosiaalityöntekijällä täytyy mielestäsi olla perheneuvola työskentelyssä?

Millaiselle mahdolliselle lisäkoulutukselle sosiaalityöntekijällä on mielestäsi tarvetta työskennelläkseen perheneuvolassa?

Mitä odotuksia muilla ammattiryhmillä on perheneuvolassa sosiaalityöntekijän osaamisesta ja asiantuntijuudesta?

Entä vanhemmilla tai muilla yhteistyökumppaneilla?

Miten koet mahdollisuutesi vastata näihin työhösi kohdistuneisiin odotuksiin?

Millaisena koet erilaiset mahdolliset sosiaalityöntekijän rooliristiriidat työssäsi, esimerkiksi jos asiakkuudessa on lastensuojelun asiakkaita?

Miten koet oman roolisi sosiaalityöntekijänä muuttuneen koulutuksen ja työkokemuksen kasvaessa? Esim perheterapeutti

Onko jotain muuta, josta haluaisit vielä kertoa tutkimuksen lopuksi?

## Liite 2

### **Facebookin sosiaalityöntekijöiden uraverkoston haastattelukutsu**

Etsin haastateltavia **kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityöntekijöistä**.

Suoritan sosiaalityön maisteriopintojani Tampereen yliopistossa ja osana opintojani teen maisteritutkielmani. Tutkielmani aiheena on sosiaalityöntekijän ja psykologin työparityö kasvatus- ja perheneuvonnassa sosiaalityöntekijän näkökulmasta tarkasteltuna.

Tutkimukseni tavoitteena on tarkastella sosiaalityöntekijöiden kuvaamaa roolia osana psykologin ja sosiaalityöntekijän työparityötä sekä tuoda esille sosiaalityöntekijöiden kokemia työparityön hyötyjä sekä asioita, mitkä mahdollisesti haastavat työparityön tekemistä kasvatus- ja perheneuvontatyön arjessa.

Haastattelut ovat yksilöhaastatteluita ja ne on tarkoitus toteuttaa etäyhteydellä Teamsin tai Zoomin välityksellä touko-kesäkuun 2022 aikana. Haastattelut tallennetaan ja ne toteutetaan teemahaastatteluin. Aikaa haastatteluun on hyvä varata noin 30-45min. Haastattelut litteroidaan ja samalla poistetaan tunnistetiedot. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja niitä käsittelen ainoastaan minä. Haastatteluista saadut tiedot säilytetään salassapitosäännösten mukaisesti ja aineisto hävitetään maisteritutkielman julkaisemisen jälkeen. Toimitan erillisen tietosuojaselosteen tutkielman tekoon osallistujille.

Tutkielman tulokset julkaistaan viimeistään alkuvuodesta 2023 ja ne ovat saatavilla Tampereen yliopiston kirjaston tietokannasta.

Mikäli olet kiinnostunut auttamaan tutkielmani teossa, toivon yhteydenottoja sähköpostin tai facebookin kautta yksityisviestillä. Vastaan mielelläni myös aiheeseen liittyviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin,  
Heli Musakka

Tutkielmaani ohjaa yhteiskuntatieteiden tenure track -professori Katja Kuusisto.

## Liite 3

|   |   |
|---|---|
| <b>Rekisterin nimi</b>  | Sosiaalityöntekijän ja psykologin työparityö kasvatus- ja perheneuvonnassa.<br>Sosiaalityöntekijän näkökulma  |
| <b>Päiväys</b>  | 12.4.2022   |
| <b>Rekisterinpitäjä(t)</b>                                    | Heli Musakka  |
| <b>Ohjaaja tai oppilaitoksen yhteyshenkilö</b>                | Katja Kuusisto  |
| <b>Henkilötietojen käsittelytarkoitus ja käsittelyperuste</b> | <p>Henkilötietojasi käsitellään sosiaalityöntekijän ja psykologin työparityö kasvatus- ja perheneuvonnassa liittyvässä opinnäytetutkimuksessa. Tutkimuksessa haastatellaan sosiaalityöntekijöitä, jotka työskentelevät kasvatus- ja perheneuvonnassa. Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella sosiaalityöntekijöiden roolia osana psykologin ja sosiaalityöntekijän työparityötä sekä tuoda esille sosiaalityöntekijöiden kokemia työparityön hyötyjä ja mikä mahdollisesti haastaa työparityön tekemistä kasvatus- ja perheneuvontatyön arjessa.</p> <p>Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Henkilötietojen käsittelyperusteena on:</p> <p><input checked="" type="checkbox"/> suostumus. EU:n yleinen tietosuojasetus 6 artikla 1.a-kohta.<br/>Suostumuksen voi peruuttaa milloin tahansa ilmoittamalla tästä rekisterinpitäjälle. Suostumuksen peruuttaminen ei vaikuta ennen suostumuksen peruuttamista suoritetun käsittelyn lainmukaisuuteen. TAI</p> <p><input type="checkbox"/> yleisen edun mukainen tieteellinen tutkimus. EU:n yleinen tietosuojasetus 6 artikla 1 e-kohta. Ks. ohje <a href="#">Henkilötieto opinnäytetyössä</a></p> |
| <b>Henkilötietojen säilytysaika</b>                           | <p>[Aineisto säilytetään saman henkilön pro gradu -tutkimusta varten.]</p> <p>Opinnäytteen/opinnäytteiden valmistuttua aineisto ja henkilötiedot tuhoetaan.</p> <p>Siltä osin kuin ohjaajalla on pääsy aineistoon opinnäytetyön ohjaamista ja tarkastamista varten, ohjaajat ja tarkastajat käsittelevät henkilötietoja ainoastaan niin kauan kuin on tarpeellista työn hyväksymistä varten.</p>  |



|  |  |
|--|--|
| <b>Rekisterin tietosisältö ja tietolähteet</b> | <p>Kuvaus rekisterissä käsiteltävistä henkilötietotyypeistä tietoryhmittäin:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Nimitiedot</li> <li>- Sähköpostiosoite</li> <li>- Haastattelun tietosisältö, äänitallenne</li> <li>- Ammattinimike</li> <li>- Työhistoria</li> <li>- Muut mahdolliset lisäkoulutukset</li> </ul> <p>Tiedot kerätään tutkittavilta itseltään.</p> |
| <b>Henkilötietojen vastaanottajat</b>          | <p>Henkilötietojasi ei luovuteta ulkopuolisille.</p>   |
| <b>Rekisterin suojauksen periaatteet</b>       | <p>Digitaalinen aineisto suojataan käyttäjätunnuksella ja salasanalla. Aineistosta poistetaan suorat tunnistetiedot.</p>   |
| <b>Rekisteröidyn oikeudet</b>                  | <p>Tietosuojalainsäädännön mukaisesti sinulle kuuluu oikeus saada pääsy tietoihin, oikaista tietoja, oikeus tietojen poistamiseen (oikeus tulla unohtetuksi), rajoittaa tietojen käsittelyä ja vastustaa henkilötietojen käsittelyä. Jos haluat käyttää jotain oikeuttasi, ota yhteys rekisterinpitäjään.</p>  |
| <b>Oikeus valittaa viranomaiselle</b>          | <p>Sinulla on oikeus tehdä valitus henkilötietojen käsittelyä valvovalle viranomaiselle, jos epäilet henkilötietojasi käsiteltävän vastoin tietosuojalainsäädäntöä: tietosuoja.fi / sähköposti: <a href="mailto:tietosuoja@om.fi">tietosuoja@om.fi</a></p>   |